

MASTEROPPGAVE

Emnekode: SO330S

Navn / kandidatnr.: Ingelise Egelund/ 8

Anette B. Hagen/ 12

Sandnessjøen-forsøket

En longitudinell studie av unges alkoholbruk og deres forestillinger om andre ungdoms bruk av alkohol i Sandnessjøen og Fauske

Kan man ved hjelp av metoden sosial peiling redusere sosiale misforståelser, og som en konsekvens av dette redusere risikofylt alkoholbruk blant ungdomsskoleelever?

Dato: 15.11.2019

Totalt antall sider:87

Sammendrag

Skrevet av: Ingelise Egelund og Anette Bøen Hagen

Tittel: Sandnessjøen-forsøket, En longitudinell studie av unges alkoholbruk og deres forestillinger om andre ungdoms bruk av alkohol i Sandnessjøen og Fauske

«Kan man ved hjelp av metoden sosial peiling redusere sosiale misforståelser, og som en konsekvens av dette redusere risikofylt alkoholbruk blant ungdomsskoleelever?»

Veileder: Dosent Øystein Henriksen, Fakultet for samfunnsvitenskap, Nord Universitet

Bakgrunn: Alkohol som rusmiddel har en lang tradisjon i Norge. Til tross for at voksne i dag ser ut til å drikke mer alkohol enn tidligere, har de unges bruk av alkohol flatet ut, og fra årtusenskiftet vist en tydelig nedgang (Bye, 2018). Likevel er det fremdeles mange unge som drikker alkohol og tall fra Ungdata-undersøkelsen i 2015 for Alstahaug kommune viste at det var en høyere andel av ungdommene i Alstahaug kommune som drakk seg beruset sammenliknet med gjennomsnittet for landet for øvrig. På bakgrunn av dette ønsket vi å finne en metode til å redusere risikoatferd i forhold til alkoholbruk da man vet at beruselse er forbundet med en rekke risikofaktorer både på individ og samfunnsnivå.

Metode: En longitudinell studie, med henholdsvis 2 målinger ved kontrollskolen og 3 målinger ved intervensjonsskolen. Datainnsamling har foregått over en tidsperiode på 13 måneder. Utvalget besto av 341 respondenter og til sammen ble 764 spørreskjema besvart.

Resultater: Intervensjonen viser seg å ha hatt effekt i form av signifikante forskjeller mellom intervensjons- og kontrollskole når det gjelder utviklingen for både beruselse og sosiale misforståelser. Det var både færre sosiale misforståelser og en mindre andel elever som oppga å drikke seg beruset ved intervensjonsskolen sammenliknet med kontrollskolen et år etter intervensjonen.

Konklusjon: Metoden viser signifikante resultater. På bakgrunn av dette ønsker vi å implementere metoden sosial peiling som en del av den forebyggende innsats i kommunens fremtidige rus- og kriminalitetsforebyggende ungdomsarbeid.

Forord

En varm takk til AFFORD, akademiet for forebygging i Danmark ved Flemming Balvig og Lars Holmberg for å ha bistått oss med planlegging av forarbeid, diskusjoner underveis og innspill rundt etterarbeidet i forskningsprosjektet. Dere har vært en stor inspirasjon og har vært meget tilgjengelige og tålmodige når vi har hatt spørsmål underveis. Tusen takk til vår veileder Øystein Henriksen, som tok imot oss, til tross for at vi var kommet langt i prosessen rundt masteroppgaven og i så måte ikke fikk samme mulighet for å veilede oss og sette sitt preg og sin signatur på forskningsprosjektet som det vanligvis er rom for. Vi ønsker å takke for gode, nyttige og konkrete innspill og tilbakemeldinger underveis og særlig i sluttfasen, og takke for at du har vært tilgjengelig når vi hadde behov for det. Takk til Sandnessjøen ungdomsskole og Fauske barne- og Ungdomsskole ved administrasjon og lærere som har vært positive, lagt til rette og gitt oss tid til å gjennomføre prosjektet i skoletiden. En stor takk til respondentene, elevene, som tok seg tid til å besvare spørreskjema og til alle foresatte som samtykket til elevdeltakelse og som møtte på foreldremøte. Ønsker også å rette en takk til Alstahaug kommune ved kommunalsjef Kirsten Toft som har oppmuntret og lagt til rette for gjennomføring av masterprosjekt og studie. En særlig takk rettes til vår kollega folkehelsekoordinator Ingunn Stemland som i stor grad har bidratt sammen med oss til oppstart og gjennomføring av datainnsamling. Vi ønsker også å takke alle som stilte opp for å kunne gjennomføre intervensjonsdagen - takk til alle kollegaer – fra helsesøstre, politistudenter, politiforebyggere, sykepleiere, studenter og miljøterapeut ved Videregående skole i Sandnessjøen, uten deres hjelp hadde vi ikke fått det til. Sluttelig ønsker vi å rette en takk til vår familie og barn som har vært tålmodige og lagt til rette hjemme for gjennomføring av studie.

Anette Bøen Hagen og Ingelise Egelund, Sandnessjøen 01.11.19

Innholdsfortegnelse

Sammendrag.....	i
Forord.....	ii
Innholdsfortegnelse.....	iii
Oppgavens innhold og struktur.....	1
1.0 Innledning.....	2
1.1 Bakgrunn og formål.....	3
1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål.....	5
1.3 Noen sentrale begreper.....	5
1.4 Avgrensning av oppgaven.....	6
2.0 Alkoholpolitikk, nasjonale og lokale utviklingstrekk.....	7
2.1 Alkoholbruk i et historisk perspektiv.....	7
2.2 Alkoholbruk i ungdomsbefolkningen.....	8
3.0 Teori.....	10
4.0 Tidligere forsøk i lys av teorien.....	17
4.1 Hasjeforsøket.....	17
4.2 Ringstedforsøket.....	18
5.0 Metode.....	19
5.1 Metodologisk tilnærming.....	20
5.2 Bakgrunn for rekruttering.....	21
5.3 Demografisk likhet.....	23
5.4 Rekruttering.....	24
5.5 Oversiktsdokument, fremdriftsplan.....	25
5.6 Innsamling av data; spørreskjema, spørsmålsutforming og operasjonalisering.....	26
5.7 Gjennomføring av undersøkelse.....	28
5.8 Intervensjon.....	29
5.9 Statistiske analyser, validitet og reliabilitet.....	32
6.0 Resultater Sandnessjøen-forsøket.....	37
6.1 Gjennomgang av intervensjonsdagen.....	64
6.2 Informasjon til foresatte.....	66
6.3 Resultater etter 6 uker.....	67
7.0 Sammenfatning av resultater før- og etter ett år, har metoden gitt signifikante resultater.....	69
8.0 Drøfting av metode opp mot resultater.....	78
8.1 Betragtninger rundt studiens reliabilitet, validitet og generaliserbarhet.....	80
8.2 Maryland skalaen, en vurdering av den metodologiske kvaliteten på studien.....	81
8.3 Kritikk av fenomenet sosiale misforståelser.....	82

9.0 Oppsummering og konklusjon	83
9.1 Avslutning og veien videre	86
10.0 Kildehenvisning:	88
11.0 Vedlegg , tabeller og figurer	92
11.1 Vedlegg; Program for kriminalpreventiv konferanse Sandnessjøen 25-27 april 2017	92
11.2 Vedlegg; Henvendelse til kontrollskolen (Vestmyra Barne- og ungdomsskole).....	93
11.3 Vedlegg; Opprinnelig spørreskjema benyttet i Ringstedforsøket	95
11.4 Vedlegg Spørreskjema før-undersøkelse Sandnessjøen og Fauske	97
11.5 Vedlegg Screenprint av kodebok i SPSS	101
11.7 Vedlegg alkoholrapport utarbeidet til intervensjonsdag for 8. og 9. trinn	106
11.8 Vedlegg manual for instruktører for intervensjonsdagen 8. og 9. trinn	111
11.9 Vedlegg . Prosentstørrelse benyttet til beregning av gjennomsnitt samt eksempel på utregningsmetode	119
12.0 Vedlegg. Godkjenning NSD	120
NSD sin vurdering.....	120
12.1 Vedlegg; Klassekontrakter utarbeidet av elevene på intervensjonsdagen.....	122
12.2 Vedlegg; Beruselse.....	127
12.3 Vedlegg. Kjikvadrattest beruselse	129
12.4 Vedlegg, Signifikanstest på holdningsspørsmål; de er som regel spennende å være med	130
12.5 Vedlegg, Signifikanstest for holdningsspørsmål «de virker kule».....	131
12.6 Vedlegg. Signifikanstest for holdningsspørsmål «de virker som de ikke har det så bra»	132
12.7 Vedlegg. Signifikanstest på holdningsspørsmål «de er ikke kule»	133
12.8 Vedlegg. En oversikt over grunnlaget for signifikanstesting og bakgrunnsdata for egen tabell	134
12.9 Vedlegg; Signifikanstest – antakelser om venner	138
13.0 Vedlegg, Oppstilling over signifikans.....	143
Vedlegg; oversikt over signifikanstesting	143

Oppgavens innhold og struktur

Kapittel 1 består i av innledning, bakgrunn og formål, problemstilling, definisjonsavklaring av relevante begreper som er benyttet i oppgaven og avgrensning av oppgave..

Kapittel 2 omhandler en kort gjennomgang av alkoholpolitikk, alkoholbruk i et historisk perspektiv og i ungdomsbefolkningen.

Kapittel 3 er et teorikapittel, der vi gjør rede for relevant teori i forhold til risikoatferd og sosiale misforståelser og metoden sosial peiling.

Kapittel 4 er en gjennomgang av tidligere forsøk i lys av teorien, der vi har valgt å trekke frem hasjeforsøket og Ringstedforsøket.

Kapittel 5 er et metodekapittel hvor vi gjør rede for metodologisk tilnærming, forskningsdesign, utvalg, rekruttering og utvelgelse. Videre tar vi for oss datainnsamling, gjennomføring av prosjektet, undersøkelser, intervensjon og validitet. Avslutningsvis redegjør vi for etiske overveielser.

Kapittel 6 omhandler resultater for før-undersøkelse, intervensjon, informasjon til foresatte og resultater etter 6 uker.

Kapittel 7 presenterer en sammenfatning av resultatene fra før- etter 6 uker og etter ett år-undersøkelsen. Videre redegjør vi for hvorvidt funnene er signifikante.

Kapittel 8 er en drøfting av metoden opp mot resultater, betraktninger rundt validitet, metodologisk kvalitet og kritikk av fenomenet sosiale misforståelser.

kapittel 9 Avslutningsvis følger en oppsummering og konklusjon samt tanker om veien videre i det rus- og kriminalitetsforebyggende arbeid i kommunen.

1.0 Innledning

Alkohol som rusmiddel har en lang tradisjon i Norge. Til tross for at voksne i dag ser ut til å drikke mer alkohol enn tidligere, har de unges bruk av alkohol flatet ut, og fra årtusenskiftet vist en tydelig nedgang (Bye, 2018; Bakken, 2017; Bakken 2018). Likevel er det fremdeles mange unge som drikker alkohol og tall fra Ungdata-undersøkelsen i 2015 viste at det var en høyere andel av ungdommene i Alstahaug kommune som drakk seg beruset sammenliknet med gjennomsnittet for landet for øvrig. Undersøkelsen viste at 23 prosent av kommunens elever i ungdomsskolealder hadde drukket seg beruset, og til sammenligning var de nasjonale tallene på 15 prosent. Tallene er hentet fra nøkkeltallsrapporten for Alstahaug 2015, mens de nasjonale tallene som det sammenlignes med i rapporten er fra 2014 (Ungdata, 2015).

Vi jobber som henholdsvis SLT-koordinator og koordinator for barn og unge i Alstahaug kommune, og som et ledd i det rusforebyggende arbeid ønsket vi å jobbe metodisk med å endre og redusere alkoholbruk blant unge i kommunen vår, og særlig hos de som har et risikofylt alkoholkonsum.

Når vi er opptatt av å redusere alkoholbruken hos særlig de yngste er det fordi en rekke undersøkelser (Bye, 2018; Balvig, Holmberg & Sørensen, 2005; Pedersen, 2017; Gruber, DiClemente, Anderson, & Lodico, 1996) viser at det knytter seg negative følelser og erfaringer til alkoholbruk. Av disse undersøkelsene fremgår det at de unge som drikker seg beruset i høyere grad rapporterer om problemer som f.eks hukommelsestap, seksuelle uønskete opplevelser, voldsepisoder, hærverk m.m. Videre viser forskning (Actis, 2017) at det er kjønnsforskjeller i hva de rapporterer, gutter rapporterer i høyere grad enn jenter å være involvert i voldsepisoder, mens en høyere andel jenter rapporterer om uønskete seksuelle hendelser. I tillegg er det flere studier (Actis, 2017; Skogen, 2013) som viser til at tidlig alkoholdebut henger sammen med stort forbruk over livsløpet, og det gjør det ekstra viktig at begrense forbruket hos de unge. Vi mener denne tematikken er godt forankret innen den akademiske disiplin sosialt arbeid da unges risikoatferd knyttet til alkohol også kan ses som et sosialt problem, det vil si et problem som ikke primært er knyttet til de unges individuelle egenskaper, men til deres sosiale livssituasjon.

1.1 Bakgrunn og formål

Sommeren 2016 deltok vi på et kurs ved Københavns sommeruniversitet (ku.dk), som ett ledd i kompetanseheving innen det kriminalitetsforebyggende arbeid med barn og unge. Her lærte vi om hvor vanlig og hvor komplekst fenomenet sosiale misforståelser er og hvordan sosiale misforståelser kan opptre i samhandlingen med andre mennesker. Hvilke konsekvenser det kan ha både individuelt og for samfunnet for øvrig. Sosiale misforståelser er utbredt og kan spille en rolle for hvordan vi velger å handle og hva vi tror andre mennesker forventer av oss. Sosial peilings grunnantakelse er at mennesker, og særlig de unge, ønsker å være som alle andre og dermed tilpasser seg etter det de oppfatter som er forventet av dem, og etter hva de tror er normen i referansegruppen de befinner seg i. Når barn og unge sikter etter andres forventninger og holdninger, snakker vi om at de peiler seg inn etter normen og dette kalles sosial peiling. Det skjer ofte fordi de ikke vil være annerledes enn de andre og de søker derfor å leve opp til andres forventninger for å oppnå respekt og trygghet. Et eksempel på dette er når unge eksempelvis tror at det er mer normalt å drikke alkohol enn hva det faktisk er. Dette kalles en sosial overdrivelse. Barn og unge som handler ut fra forestillinger og forventninger i stedet for fakta får ofte en mer risikobetont atferd hvor de foretar seg ting som de kanskje i virkeligheten ikke har lyst til. Ved å benytte seg av metoden sosial peiling korrigerer man de unges kunnskap om normer. Eksempelvis kan det bety at man korrigerer de unges oppfatning av at «alle de andre drikker alkohol» ved å vise at det faktisk ikke er så mange som de tror som drikker alkohol (Balvig & Holmberg, 2014).

Kurset ga en oversikt over disse metoders anvendelse i praksis og tips til hvordan sosial peiling kan integreres i det forebyggende arbeid for å redusere risikoatferd som for eksempel hærverk, nasking, overdrevent alkoholkonsum, røyking, illegal rusbruk m.m. Når vi fattet interesse for metoden er det også fordi vi, både kommunen og samarbeidspartnere innen forebyggende politi i fellesskap, bruker relativt store ressurser i form av arbeidstid opp mot tradisjonell forebygging av rusbruk i skolene. Med tradisjonell forebygging mener vi opplysning og undervisningsarbeid, som er den metoden som i hovedsak benyttes i det forebyggende kriminalitetsarbeid verden over. Metoden går ut på å gi elevene en innføring i de virkninger og ulemper som rusmidler gir og med bakgrunn i at ungdommene da har mottatt et vitenskapelig grunnlag og kan handle ut fra det, antar man at viten, logikk og fornuft medfører at adferden deres retter seg etter dette (Balvig, Holmberg & Sørensen, 2005). Man ser at denne form for forebygging som oftest ikke har virkning og i verste fall har den

motsatte effekt enn det som var tiltenkt (Balvig, Holmberg & Sørensen, 2005; Rosenbaum, D.P & Hanson,1998). Et eksempel på dette er narkotika kofferten politiet reiste rundt med på skolene på nittitallet hvor de viste brukerutstyr og narkotika og fortalte hvor farlig dette var. Dette viste seg å pirre nysgjerrigheten til noen elever som i etterkant av undervisningen ikke ble avskrekket slik formålet var, men derimot fant det spennende og begynte å eksperimentere (Balvig, Holmberg og Sørensen, 2005)

Innsatsen i vårt forskningsforsøk, som vi har kalt Sandnessjøen-forsøket er inspirert av Hasjeforsøket og Ringstedforsøket, (Balvig & Holmberg, 2014), som bygger på sosial peiling som metode til korreksjon av risikoatferd hos barn og unge. Forsøkene presenteres nærmere under kapittel 4.0 der vi har presentert noen sentrale studier i lys av teorien.

I etterkant av sommerkurset ved Københavns Universitet hadde vi kontakt med de aktuelle forelesere, Balvig og Holmberg. For å øke kompetansen lokalt og ha en felles forståelse av hva som virker innen kriminalitetsforebygging, fikk vi i stand en konferanse innen kriminalitetsforebygging i regi av Alstahaug kommune, som gikk over 3 dager og som ble ledet av Balvig og Holmberg. Innholdet på konferansen var en komprimert versjon av innholdet fra kurset på sommeruniversitetet ved Københavns universitet. På konferansen deltok nærmere 80 personer, de fleste var lokale men også andre interesserte deltok fra sør til nord. Konferansen (vedlegg 11.1) ble gjennomført i regi Alstahaug kommune med økonomisk støtte fra kompetansesenter for kriminalitetsforebygging. Under og etter konferansen ble det diskutert med aktuelle forelesere om muligheten for å sette i gang et rusforebyggelsesprosjekt i egen kommune. Det ble besluttet at vi ønsket å teste ut metoden sosial peiling som et ledd i det kriminalitetsforebyggende arbeid, med et formål om å implementere metoden sosial peiling som en del av det rusforebyggende arbeidet i kommunen. Vi ønsket imidlertid å gjennomføre forskningsprosjektet som en del av en mastergrad innen samfunnsvitenskap med fordypning i sosialt arbeid, men var på dette tidspunkt ikke knyttet opp mot ett universitet og et masterstudium. Det viste seg at vi trengte 2 metodefag (innpassing) for å kunne gjennomføre mastergraden, dette ville ta noe tid å få på plass og på bakgrunn av det, og behovet for veiledning i forskningsprosjektet inngikk vi en med AFFORD. AFFORD er et privat foretak som er eid av Balvig og Holmberg og AFFORD bisto oss med veiledning før og under datainnsamling i forskningsprosjektet vårt. På hjemmesiden til AFFORD står det :”Balvig og Holmberg har bl.a. af EU modtaget den største anerkendelse, det er muligt at få inden for kriminalitetsforebyggelsesområdet: ‘The European Crime Prevention Award’. Den

blev givet for det høje videnskabelige niveau i deres arbejde, den stringente gennemførelse og de store praktiske perspektiver af og i deres kriminalpræventive projekter” (Afford, 2016).

Når vi hadde bestått begge metodefagene november 2018 ble vi etterfølgende tildelt veileder ved Nord Universitet. I og med at vi var kommet relativt langt i forskningsprosessen og at rammene var lagt, har veileder ikke hatt anledning å påvirke metodevalg i noen særlig grad, men han har bistått oss med veiledning og gode råd når vi har hatt behov for det.

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

Problemstillingen er som følger;

Kan man ved hjelp av metoden sosial peiling redusere sosiale misforståelser, og som en konsekvens av dette redusere risikofylt alkoholbruk blant ungdomsskoleelever?

Vi har arbeidet frem 2 forskningsspørsmål for bedre å kunne belyse problemstillingen vår. Vi vil på bakgrunn av disse spørsmålene diskutere hvorvidt og på hvilken måte metoden kan implementeres i et videre forebyggende arbeid.

- Har metoden resultert i mindre sosiale misforståelser og ser man signifikante forskjeller mellom intervensjons- og kontrollskole?
- Har metoden hatt ønsket effekt i form av å påvirke alkoholbruken blant ungdom? - særlig i forhold til de ungdommer som rapporterer om beruselse - altså de som er definert å være i risiko eller ha en risikofylt atferd.

Designet vi har benyttet i studien for å besvare problemstillingen er en prospektiv longitudinell studie. Vi har fulgt de samme enhetene over ett år med henholdsvis 2 og 3 observasjonstidspunkter da vi var interesserte i hvordan vår påvirkning (intervensjon) har hatt på enhetene. Vi vil utdype dette ytterligere under methodedelen, kapittel 5.0 i oppgaven.

1.3 Noen sentrale begreper

Noen av de begreper som benyttes i oppgaven kan med fordel defineres nærmere; Begrepet “*ungdommer*” er benyttet som en samlebetegnelse for utvalget som er ungdom i ungdomsskolealder. Ungdomsgruppen er fulgt opp i en longitudinell studie hvor vi har fulgt ungdommer på 8. og 9. trinn over ett år, det vil si at når etterundersøkelsen fant sted var

ungdommene 9. og 10. trinn elever. Ungdommene var i før-undersøkelsen i alderen 13-15 år og ett år senere 14-16 år.

Begrepet “*risikoatferd*” benyttes når ungdommen har et potensielt skadelig forbruksmønster. Vi har definert det slik; de som har svart at de aldri eller bare har smakt alkohol noen få ganger defineres som å ha en ikke-*risikoatferd*. De ungdommer som har svart av og til men ikke så ofte som månedlig eller oftere er definert som å ha en risikofylt alkoholatferd. Det samme gjelder spørsmål om beruselse, der de som har svart aldri eller en gang ikke defineres som å ha *risikoatferd*, mens de som svarer at de har vært beruset 2-4 ganger eller oftere i siste 6 måneder er definert inn under *risikoatferd*.

1.4 Avgrensning av oppgaven

Det er gjort flere studier (Actis, 2017; Pedersen, 2017) som viser at ungdommer som er beruset er ekstra sårbare og utsatte for å rammes av rusmiddelavhengighet og rusrelaterte skader både psykisk og somatisk. Det er imidlertid ikke bruk eller misbruk og konsekvensene av dette som vil være sentrale tema i denne oppgaven, men derimot om man ved hjelp av intervensjon kan påvirke alkoholbruken til ungdom.

Alkoholbruk og særlig “*fyll*” er definert som en type *risikoatferd*, og det kan være mange årsaker og forklaringer knyttet ungdoms alkohol atferd. Her snakker vi om årsak-virkning altså kausalitet, og det er ikke alltid så enkelt å vite hva som er virkning og hva som er årsak (Skog, 2015). Man vet at flere forhold spiller en rolle når det gjelder ungdoms alkohol atferd. Foreldrenes egen atferd, holdninger og oppdragerstil er med på å prege alkoholatferden til ungdom (Actis, 2017; Balvig, Holmberg & Sørensen, 2005). Videre vet vi at venners holdninger og atferd har betydning, og at det finnes en hel rekke andre årsaker slik som sosioøkonomiske forhold, personlighetstrekk, kjønn m.m. som kan være medvirkende eller forklarende årsaksforhold til ungdommens alkohol atferd (Actis, 2017; Balvig & Holmberg, 2014).

Vårt hovedfokus i denne oppgaven har vært at ungdom som oftest oppholder seg sammen med venner eller andre unge når de drikker alkohol. Med det som bakteppe har vi tatt utgangspunkt i at dette er et sosialt fenomen i ungdomsgruppen og studien undersøker ungdommens antakelser om de andre unge sitt alkoholbruk fordi det kan ha betydning for eget alkoholbruk. (Balvig & Holmberg, 2014) Sandnessjøen-forsøket har hatt til formål å finne ut

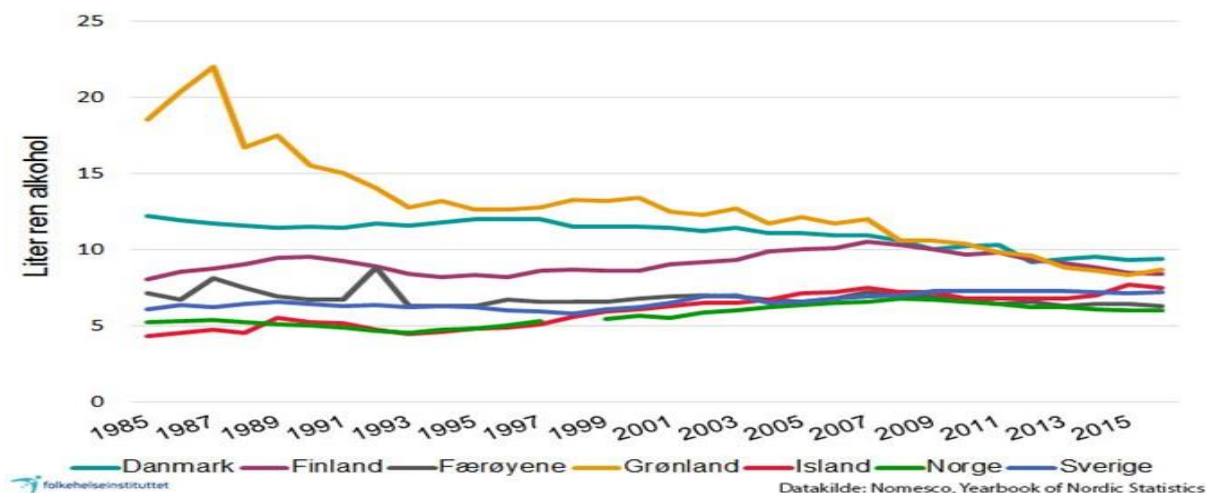
om ungdommens forestillinger om andres alkoholbruk er overdrevent og dersom det er tilfellet korrigerer de sosiale misforståelser. Vi har derfor valgt å avgrense oppgaven til primært å undersøke om det forekommer sosiale misforståelser, og dersom det er tilfellet, om en korrigerende av disse ved hjelp av sosial peiling kan føre til mindre sosiale misforståelser, og dermed redusere risikofylt alkoholbruk.

2.0 Alkoholpolitikk, nasjonale og lokale utviklingstrekk

I dette kapittel gjør vi kort rede for de mest sentrale statlige reguleringsmekanismer som har hatt betydning for alkoholbruken i Norge. Vi ser på utviklingstrekkene for alkoholkonsum i befolkningen og for ungdom særskilt både nasjonalt og lokalt.

2.1 Alkoholbruk i et historisk perspektiv

Alkohol er et legalt rusmiddel som det er lang tradisjon i forhold til bruk av både i Norge og mange andre land. Norge har til forskjell fra de fleste andre land regulert tilgjengeligheten av alkohol (vin og sprit) gjennom opprettelsen av vinmonopoler og dette har eksistert siden 1922 og frem til i dag. Vinmonopoler er statseid og dermed også statsregulert og har vært en viktig hjørnestein i norsk alkoholpolitikk (Nordlund, 2010). I tillegg har Norge sammenlignet med andre land, forsøkt å redusere alkoholkonsum i befolkningen ved hjelp av prisregulering samt reklameforbud. I Norge har man i tillegg regulert tilgjengelighet gjennom aldersgrenser for kjøp av alkohol. I Norge er aldersgrensen for salg av alkoholholdige drikker < 22 volumprosent 18 år. For salg av sprit > 22 volumprosent er aldersgrensen 20 år. Og jamfør alkoholloven står det at det er forbudt å kjøpe til- og eller skjenke alkoholholdige drikker til mindreårige (Lovdata, 2018). Til sammenligning har Danmark aldersgrense kjøp og salg av alkohol i butikk på henholdsvis 16 og 18 år, mens det er 18 års aldersgrense for kjøp og skjenking på uteplasser. Salg er ikke regulert gjennom vinmonopoler og alkoholreklamer er tillatt (Sundhedsstyrelsen, 2019). Historisk sett har den norske alkoholpolitikk, hvis man sammenligner alkoholkonsum med de andre nordiske land som vi vanligvis sammenligner oss med, hatt en betydelig effekt. Statistikk viser at Norge sammenlignet med for eksempel Danmark, Sverige og Finland historisk sett, har et vesentlig lavere alkoholkonsum per innbygger. Nedenstående graf illustrerer bruk av alkohol i aldersgruppen 15 år og eldre i de ulike nordiske land og av grafen fremgår det at Norge er det land i Norden med lavest alkoholkonsum målt i liter pr. innbygger over 15 år (Fhi, 2019a).

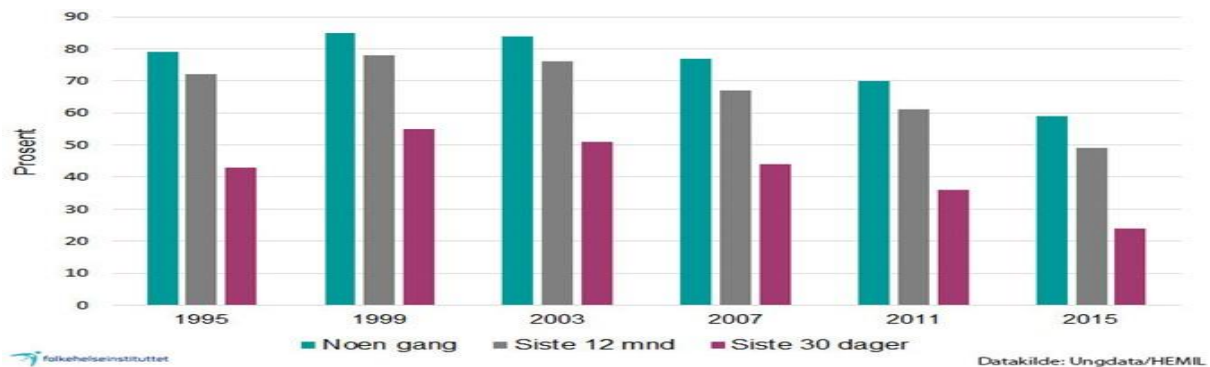
«Fig. 5 Registrert forbruk av alkoholholdige drikkar i liter rein alkohol per innbyggjar i aldersgruppa 15 år og eldre i Norden, 1985-2016. Kjelde: Nomesco- Yearbook of Nordic Statistics. [Danmarks statistik](#), [Institutet för hälsa och välfärd i Finland](#), [Statistics Iceland](#), [Folkhälsomyndigheten i Sverige](#) og [Folkehelseinstituttet](#)» (Fhi, 2019a).

2.2 Alkoholbruk i ungdomsbefolkningen

Alkohol er på tross av at det er et rusmiddel som forårsaker mange både individuelle som samfunnsmessige skader også forbundet med noe positivt. Når ungdom drikker skjer dette som regel i et fellesskap og omtales som et kollektivt fenomen av Willy Pedersen (2015). Han skriver at alkoholkulturen i ungdomsbefolkningen skjer i sosiale situasjoner, der ungdom er sammen og at det skjer i en sosial kontekst og han beskriver at unge lærer av hverandre og omtaler dette som «ringer i vannet» (Pedersen, 2015). Alkoholbruk i ungdomskulturen innebærer vennskap, flørting og en sosial livsstil og unge som drikker alkohol midt i tenårene, har som regel mange venner og lever et aktivt sosialt liv. I tillegg innebærer eksperimentering med og bruk av alkohol ofte en symbolsk markering av overgangen fra barn til ungdom (Ungdata,a).

Når man likevel er opptatt av at ungdom ikke skal drikke i ung alder er det fordi alkoholbruk generelt og særlig i ung alder kan være forbundet med risikoatferd. Det har vært en positiv utvikling i Norge der man ser at ungdoms bruk av alkohol har flatet ut, og fra årtusenskiftet

vist en tydelig nedgang. Tabellen nedenfor viser utviklingen av ungdoms alkoholbruk i tidsperioden 1995 og frem til 2015 (Fhi, 2019a).

«**Figur 4.** Prosentdel 15-16-åringene som oppga å ha drukke alkohol høvesvis én eller flere ganger dei siste 12 månedene og dei siste 30 dagane 1995-2015»(Fhi, 2019a).

Som illustrert ovenfor har man altså sett en positiv utvikling i Norge siden årtusenskiftet i alkoholbruk blant ungdom. Likevel er det fremdeles relativt mange ungdommer som drikker seg beruset og vi vet at det å drikke alkohol gir økt risiko for akutte skader. Ungdom som begynner å drikke tidlig, har i mange tilfeller et atferdsmønster der andre typer antisosial atferd og bruk av tyngre rusmidler inngår. Ungdom i en slik situasjon har også gjerne et mer trøblete forhold til skolen og til foreldrene enn andre ungdommer. De begår mer kriminalitet, har dårligere psykisk helse og får oftere problemer senere i livet (Actis, 2017; Balvig, Holmberg & Sørensen, 2005).

Man har siden 2010 innhentet data på ungdoms trivsel i Norge og målt en rekke parametere gjennom ungdata-undersøkelsen herunder blant annet alkoholbruk hos ungdom. Ungdata-undersøkelsene er helt unike i forhold til innsamling av data på ungdom i Norge, dels på grunn av materialets omfang og at man systematisk har innhentet data ved hjelp av et standardisert spørreskjema over en tidsperiode på snart 10 år. De fleste kommuner har tatt i bruk verktøyet og verktøyet gir muligheter for å sammenligne seg med andre sammenlignbare kommuner, fylkes og landsgjennomsnitt. Alstahaug kommune har kartlagt gjennom ungdata siden 2013, deretter i 2015, 2018 og 2019. Fra nasjonalt hold er det fra i år besluttet å tilby kartlegginger av ungdomsbefolkningen hvert 3. år, både kommunalt og fylkesvis fremover.

Kartleggingen omfatter for kommunene ungdomsskoletrinnene 8- 10 klasse og for fylkeskommunen Videregående skole fra 1-3 år. Bakteppet for ønsket vårt om å rette fokus på alkoholbruk blant ungdomsskoleelever var som tidligere nevnt at ungdata- rapporten for Alstahaug kommune i 2015 viste at 23 % av ungdommene i ungdomsskolealder rapporterte at de hadde drukket seg beruset ved minst en anledning siste 12 mnd. Til sammenligning var det nasjonalt 15 % som oppga å ha drukket seg beruset 1 gang eller mer siste 12 mnd. Dette tallet er basert på 86 kommuner og en fylkeskommune som deltok i 2014 (Ungdata, 2015). At Alstahaug kommune lå 8 prosentpoeng over landsgjennomsnittet for ungdommer i ungdomsskoletrinn som rapporterte at de hadde drukket seg beruset minst en gang siste 12 måneder ønsket vi å redusere. Til det formål tok vi i bruk metoden sosial peiling. Sosial peiling er som vi innledningsvis var inne på en metode for å korrigere sosiale misforståelser, i denne sammenheng sosiale overdrivelser blant ungdom når det kommer til alkoholbruk. Det er veldokumentert i flere undersøkelser (Actis, 2017; Balvig & Holmberg, 2014; Hauge, 1980) at mennesker og i særlig grad ungdom har en tilbøyelighet til å ha feil antakelser og at det er en sterk sammenheng mellom antakelser og ens faktiske adferd.

3.0 Teori

Begrepet risikoatferd betegner en atferd som potensielt kan ha negative konsekvenser, så vel helsemessige som sosiale. Risikoatferd kan defineres som atferd som utgjør en forhøyet risiko for å skade seg selv og/eller andre. Skadene kan være av både fysisk, psykisk, sosial og økonomisk art. Risikoatferd kan eksempelvis være bruk av narkotika, alkohol, tobakk, mobbing, kriminalitet, selvskading, selvmordsforsøk og selvmord (Afford, 2016).

For de fleste, og for særlig ungdommer er alkohol forbundet med det å være sosial, å kose seg, å ha det artig etc. Men det er også slik at alkohol, som er det mest utbredte rusmiddel i Norge, fører med seg en rekke negative konsekvenser. Verdens helseorganisasjon, WHO (2018) har i en rapport fastslått at 18 % av alle selvmord skjer i alkoholpåvirket tilstand, at 18 % av alle voldshendelser og 27 % av trafikkuhell knytter seg til alkoholbruk. I tillegg kan en rekke somatiske lidelser herunder ulike kreftformer, epilepsi leverbetennelse m.m. forklares ut fra alkoholbruk (Who, 2018).

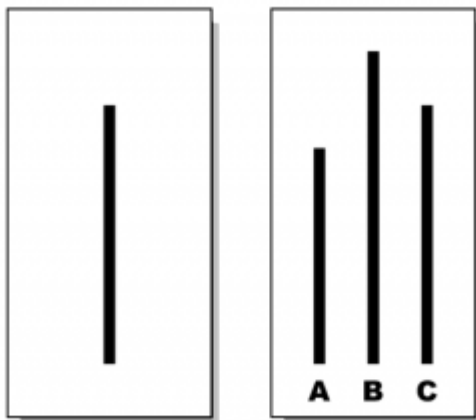
Flere undersøkelser (Pape & Rossow, 2007; Actis, 2017) slår fast at tidlig alkoholdebut gir større sannsynlighet for andre typer risikoatferd som vold, hærverk og bruk av illegale

rusmidler og viser til at det er påvist at et høyt og hyppig alkoholbruk i ungdomsalder øker risikoen for å utøve og/ eller bli utsatt for vold. Også bruk av illegale rusmidler, særlig bruk av cannaboider (Bakken, 2017), synes å opptre hyppigere hos de ungdommer som drikker seg fulle og særlig utsatte er de yngste. Dette er også belyst under temaside «alkohol» i forklaring til spørreskjema i ungdata- undersøkelsene. Her står det at alkoholbruk i ung alder gir risiko for akutte skader, og at ungdom som debuterer tidlig, i mange tilfeller har et atferdsmønster der også andre typer antisosial atferd som regelbrudd og herunder bruk av illegale rusmidler inngår (ungdata ,a). Disse ungdommer har i høyere grad et mer trøblete forhold til både skolen og til sine foreldre enn andre ungdommer og de begår samlet sett mer kriminalitet, har en dårligere psykisk helse og flere utfordringer i voksenlivet (Actis, 2017; Pape & Rossow, 2007). Det er med andre ord en del risiko forbundet med alkoholbruk og det er på bakgrunn av det både i en samfunnsmessig- og individuell kontekst hensiktsmessig å redusere alkoholbruken i både ungdoms- og voksenbefolkningen. Vi har et ansvar, og et særlig ansvar i forhold til unge mennesker under 18 år, fordi de enda er barn juridisk sett, og fordi at risikoatferd ofte er overrepresentert i kriminalstatistikkene (Pape & Rossow, 2007). Sandnessjøen-forsøket tar sikte på å redusere en type risikoatferd, alkoholbruk. Risikoatferd kan oppstå som en følge av sosiale misforståelser, og Sandnessjøen-forsøket tar sikte på å korrigere disse ved hjelp av sosial peiling.

Det teoretiske fundament som ligger bak om fenomenet sosiale misforståelser tar utgangspunkt i deler av psykologien, nærmere bestemt sosialpsykologien. Mennesket blir formet av sitt sosiale miljø og sine omgivelser. Sosialpsykologien er en vitenskap der man ser på dynamikken mellom individet og dets sosiale miljø. Menneskets adferd undersøkes ut ifra minst 4 ulike systemer, det biologiske (biofysisk) -, det psykologiske (personlighet)-, det sosiale (innbyrdes relasjoner) - og det kulturelle systemet (sosiale normer og verdier). Et meget typisk trekk ved sosialpsykologien er at fokus er på den enkelte i en gitt sosial situasjon (Eskola, 1974). En av de mest kjente eksperimentene som ble gjennomført for å studere hvordan enkeltpersoner påvirkes og formes i sosiale grupper er det klassiske og kjente eksperiment som ble utført av psykologen Solomon Asch i 1950-årene. Forsøket var kort beskrevet som følgende. Han lagde grupper på 7-9 personer der alle med unntak av en på forhånd var instruert til å svare feil på spørsmålet som ble stilt. Spørsmålet var i sin enkelthet at gruppen skulle svare på om pinnen, som er vist til venstre i figuren nedenfor var tilnærmet lik, pinne A, B eller C i bildet som er vist til høyre i figuren. Det var opplagt at denne var mest lik pinne C, men som følge av at alle forsøkspersonene i gruppen med unntak av en var

instruert på forhånd til å peke ut en åpenbart feil pinne så han at 7 av 10 forsøkspersoner svarte feil på spørsmålet. Av dette utledet han at forestillingen om andres meninger var avgjørende for hva forsøkspersonene svarte til tross for at svaret var i direkte motstrid til sunn fornuft og at mennesker utviste en adferd som var stikk i strid med egne holdninger eller overbevisninger på bakgrunn av påvirkningen fra fellesskapet (Asch, 1955)

Figur fra Psykolog Solomon Asch`s forsøk vedrørende gruppepress (Dewar, 2013)

Forsøket har i ettertid blitt kritisert for det ikke er tatt høyde for at forsøkspersonene svarte som de gjorde av andre årsaker. Men til tross for denne kritikken har eksperimentet hatt stor innvirkning på sosialpsykologien og formet forståelsen av sosial påvirkning i grupper og understreker hvor sterk en 'kraft' sosial peiling har (Balvig, Holmberg & Sørensen, 2005).

De fleste foreldre kjenner seg igjen i uttalelser som at alle de andre gjør det, eller alle de andre får lov. Dette kan gjelde alt fra leggetider til å få lov til å gå på fest eller drikke alkohol.

Denne misforståelsen er også til stede når det gjelder ungdommens oppfattelse om de andre unges adferd som for eksempel at de tror at de andre er tøffere, drikker mer alkohol, er tidligere seksuelt aktive enn dem selv (Henriksen, 2000). Metoden sosial peiling har til formål å korrigere de unges overdrevne forestillinger (sosiale misforståelser), om andre unges adferd og normer. Et sentralt aspekt ved teorien om sosiale misforståelser er ifølge Balvig og Holmberg når det er uoverensstemmelse mellom det som faktisk er normen og det personen opplever som normen. De skiller mellom det de kaller for den *faktiske* og den *opplevde* normen. Den *faktiske* normen defineres som det halvparten eller mer av de unge faktisk

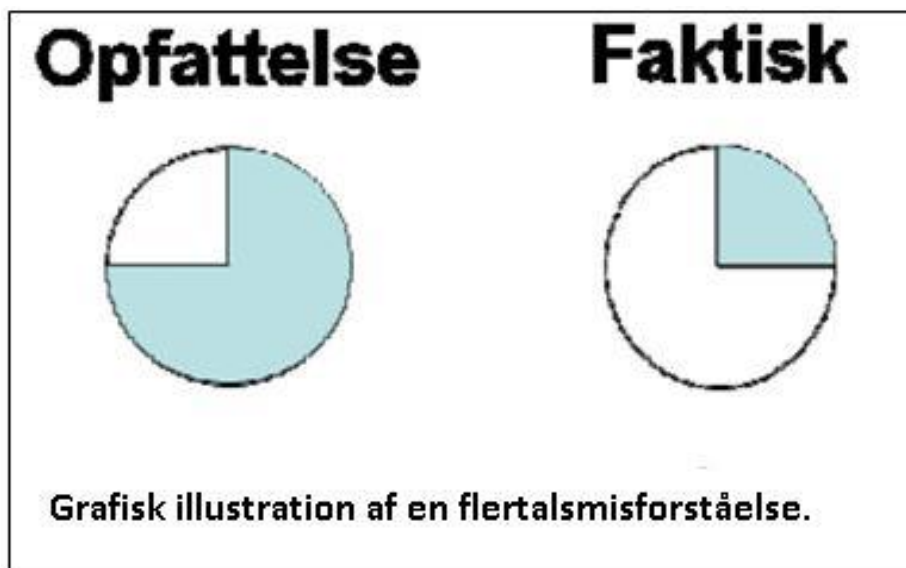
foretar seg eller mener, mens den *opplevde* normen beskrives som det den unge tror halvdelen eller mer foretar seg. (Balvig & Holmberg, 2014)

Sosiale misforståelser defineres i forskjellige kategorier. Det første er *sosial overdrivelse* som vil si, at man har en oppfatning av at det er flere som forventer eller gjør bestemte ting, enn det som er tilfellet. Det andre er *sosial underdrivelse* som vil si at man tror det er færre som forventer eller gjør bestemte ting enn det som er tilfellet. Mens det tredje er *sosial overensstemmelse* som vil si at det er en overensstemmelse mellom oppfatningen av hva andre forventer og gjør og det disse faktisk forventer og gjør. Det som er mest interessant i vår oppgave og som vi har forsøkt å undersøke og intervensere i forhold til i Sandnessjøen-forsøket er de sosiale overdrivelser (Balvig & Holmberg, 2014).

En grafisk illustrasjon av en flertallsmisforståelse kan illustreres som nedenfor.

Figuren er hentet fra: «Trygge fællesskaber. Social Pejling & Sociale Misforståelser.

<http://tryggefællesskaber.dk/sociale-misforst%C3%A5elser.>»

Innen rusforebyggende arbeid med ungdom er det gjerne sosiale overdrivelser og flertallsmisforståelser som er sentrale begreper. Den generelle teorien er at vi handler, taler og tier som vi tror andre gjør og/eller forventer av oss. Litt mer spesifisert kan man si at vår

atferd er et resultat av at individet i en gitt situasjon forsøker å leve opp til de forventninger det føler rettet mot seg fra den delen av omverdenen individet i situasjonen vektlegger. Et meget sentralt aspekt ved denne teorien er den situasjonelle teori. Referansegruppen vil variere fra situasjon til situasjon og et typisk eksempel på dette er, at barn og unge ikke drikker når de er sammen med foreldrene, fordi de i denne situasjonen tillegger foreldrene størst vekt. Det er altså foreldrene som er referansegruppen. (Balvig & Holmberg, 2014). Fokuset vårt i Sandnessjøen-forsøket er ungdom og når ungdom drikker alkohol skjer dette som oftest sammen med andre unge og som oftest sammen med den sosiale gruppen ungdommen tilhører eller ønsker å tilhøre. Hvordan ungdommen opplever andre ungdom sin adferd og holdninger- og spesielt hvordan normen i gruppen er, vil være avgjørende for forløpet av en mulig etterligningsprosess i miljøet/gruppen som ungdommen befinner seg i (Balvig & Holmberg, 2014)

Innen norsk sosialpsykologisk forskning finnes det flere forskere som har søkt å belyse ungdommens oppfattelse av de jevnaldrende sine meninger og holdninger. En av disse er Ragnar Rommetveit sin undersøkelse fra 1952 (Hauge, 1980), der han undersøkte religiøs tro og adferd blant 26 gutter og 30 jenter i en sørlandsbygd. De skulle svare på holdningsspørsmål om religion og hva de antok om andre ungdommers tro. Resultatet av undersøkelsen var at de som deltok i undersøkelsen antok at deres jevnaldrende var mindre troende enn det de selv var. Dette var i virkeligheten ikke tilfellet, undersøkelsen viste at det var en god overensstemmelse mellom hva de selv hadde svart og det deres jevnaldrende hadde svart. Det var altså her snakk om sosiale underdrivelser, og Rommetveit benevnte denne sosiale misforståelsen som et «fiktivt sosialt trykk». Den første undersøkelsen som tok sikte på å undersøke mulige sosiale misforståelser blant unge ble gjennomført av Christie og Hauge i 1960. Det var en undersøkelse om gutters alkoholvaner i Oslo i alderen 14-18 år. Ungdommen ble spurt om de trodde at de andre (jevnaldrende) drakk mer, mindre eller det samme som de selv. Undersøkelsen viste at en tredjedel av de som oppga å drikke selv antok at jevnaldrende drakk mer enn de selv, mens kun en tiendedel av ungdommene trodde at jevnaldrende drakk mindre enn de selv. Tilfellet var at det var snakk om at de overdrev andre jevnaldrende sitt bruk av alkohol, og Hauge og Christie konkluderte med at det her var snakk om et «fiktivt sosial trykk» og henviser til Rommetveits definisjon. Selv benevner de samme fenomen som den store sosiale misforståelsen (Hauge, 1980). Boken «kriminalitet som et ungdomsfenomen» som Hauge utga, var en teori som tok avsett i sosiale misforståelser og

bakgrunnen for misforståelsene og konsekvensene av disse som en forklaringsmodell for unges risikoatferd, herunder kriminalitet. Med bakgrunn i blant annet de undersøkelsene som vi har beskrevet ovenfor og som Hauge har beskrevet konkluderer han med at ungdom tror at andre unge er mer sosiale eller har en mer asosial adferd enn de selv. Hauge (1980) skriver blant annet om at media kan være en årsaksforklaring på hvorfor sosiale misforståelser oppstår. Han viser til at media har en tendens til å fokusere på kriminelle ungdommer i større grad enn lovlydig ungdom, og at problematisk alkoholbruk fremfor måtehold omtales, og at man med bakgrunn i media sin fremstilling lett kan ledes til å tro at avvikende adferd er mer utbredt enn det som er tilfellet. På tross av at Hauge skrev dette for nærmere 40 år siden tenker vi at det fremdeles er aktuelt og at det fremdeles kan være en forklaringsmodell for hvorfor noen sosiale misforståelser oppstår. Det er ikke uvanlig at vi i media ser overskrifter som fremstiller avvikende adferd hos ungdom som et utbredt fenomen. Et eksempel på dette er overskrifter som «*den råtnete ungdomskulturen*» med et stort bilde av en sjampanjeflaske (Huse, Amundsen & Ertesvåg, 2016) eller artikkelen «*politiet advarer; ungdom ruser seg på brownies med cannabis*» (Berg, 2015). Slike overskrifter kan bidra til at media tegner et bilde av en ungdomskultur som er full av rusmidler, mens dette bildet, når du leser artiklene i sin helhet og ser på forskning i tillegg, på ingen måte gjenspeiler virkeligheten av ungdommer flest. På grunn av slike «sensasjonsoverskrifter» kan man tenke seg at de medvirker til at sosiale misforståelser kan oppstå fordi man tror det som beskrives er normen og at det i sin tur kan bidra til at ungdommen kan få en overdreven antakelse om hvor vanlig det uvanlige er (Balvig, Holmberg & Sørensen, 2005). Hauge (1980) søker videre å forklare hva som er dynamikken bak fenomenet sosiale misforståelser der kommunikasjon og interaksjon er sentralt. I studien som Christie og Hauge foretok i 1960 ble samme ungdommer spurt om hva som var grunnen til at de antok det de gjorde. Ungdommen svarte at det ikke var media som påvirket deres oppfattelse, men at de baserte sine antakelser på det de selv hadde sett og hørt fra andre unge. Mer enn to tredjedeler sa at de baserte sin oppfatning av hvor mye de andre drakk ut fra andre unges verbale og særlig non-verbale adferd. I og med at det ikke var tilfellet at de andre drakk mer enn de selv og at det var en diskrepans mellom det ungdommene antok og det som faktisk var tilfellet var det objektivt sett ikke rimelig å anta at observasjonene ungdommen baserte sine antakelser på var reelle. Hauge (1980) søkte derfor å forklare hvorfor disse observasjoner ble feilaktige og forklarte dette utfra særlig 2 forklaringsmodeller. Det ene er at verbal adferd ikke er i samsvar med ungdommens faktiske

adferd. At ungdommen forsøker å gi inntrykk av å drikke mer eller oftere enn det som er tilfellet fordi de tror dette er forventet av de andre unge. De forsøker med andre ord å leve opp til den normen de tror er rådende i referansegruppen. Den andre forklaring Hauge skisserer er at ungdom gjennom non-verbal adferd presenterer seg på en måte som gir inntrykk av at de er mer beruset enn det som er tilfellet, dette kan være ved for eksempel å gå ustøtt, prate snøvlet eller annet som gir et inntrykk av beruselse. Dette vil i sin tur føre til at måten ungdommen presenterer seg selv på gir et villedende inntrykk som igjen påvirker observatørens oppfatning. Hauge påpeker at en slik adferd kan fremkomme i større grad dersom ungdommen føler at det er forventet av han eller henne at de skal drikke mer enn det de faktisk gjør (Hauge, 1980). Å gi en villedende presentasjon av en selv er også beskrevet av den canadiske samfunnsforsker Erving Goffmann, som i 1950-årene analyserte ulike undersøkelser for å vise at mennesker anstrenger seg for å skape ett rett inntrykk på sine medmennesker. I 1959 presenterte han fenomenet han kalte for «*impression management*», der han beskrev at mennesker presenterer bestemte bilder av seg selv i forskjellige sosiale sammenhenger og han omtaler i den forbindelse begrepene «*frontstage*» og «*backstage*». «*Frontstage*» forklarer han som de sammenhenger der mennesker er oppmerksomme på hvilket offisielt inntrykk de gir, mens begrepet «*backstage*» benyttes om de mer uformelle sammenhenger der personen sin fremtreden er mindre uttalt. Han så på en rekke undersøkelser som baserte seg på villedelse av observatøren for å gi et særlig bilde av seg selv og en av disse var en undersøkelse basert på kvinnelige studenter. De kvinnelige studenter brukte feile benevnelser for å gi inntrykk av å være mindre intelligente enn sine partnere for på den måten å øke ekteskapssjansene sine. En slik forklaringsmodell forutsetter imidlertid at den unge bevist verbalt eller non-verbalt søker å føre observatøren bak lyset. En annen måte å forklare feiltolkninger på er at observatøren ikke får med seg alle stimuli, og av alle stimuli er det de som avviker fra det normale som er lettest å få med seg (Hauge, 1980). Altså, det man legger best merke til er det som bryter med det som er vanlig, avvik er mer synlig enn konformitet. Når det gjelder alkoholbruk vil dette si at man kan ha lettere for å legge merke til de som er fulle enn de som er edru i en ungdomsgjeng, selv om de som er fulle bare utgjør en liten del av gruppen.

4.0 Tidligere forsøk i lys av teorien

Vi vil nedenfor gjøre rede for tidligere forskning som er gjort på metodikken. Vi har valgt å trekke frem hovedresultatene fra det såkalte *Hasjforsøket* og *Ringstedforsøket* som er beskrevet av Balvig & Holmberg (2014)

4.1 Hasjforsøket

Hasjforsøket er antakeligvis det første forsøket som søkte å forebygge risikoatferd der man jobbet med de unges forestillinger om hverandre. Dette forsøket ble gjennomført i Danmark i 1969, og på denne tiden var bekymringen rundt de unges risikoatferd sterkt knyttet opp mot det henholdsvis nye rusmiddel hasj som var på sterk fremmarsj i Danmark på denne tiden. Dette forsøket ble i første omgang gjennomført ved hjelp av spørreskjema utdelt ved ni 8. klasser fordelt på tre skoler i København som omfattet 234 elever. Resultatene viste at det var markante sosiale overdrivelser angående hasjbruk. 9 % rapporterte at de selv hadde forsøkt å røyke hasj den siste måned mens de antok at det var hele 18 % av deres nære venner som hadde røkt hasj i samme periode. Misforståelsen ble større dess lengre ut fra en selv en kom og gjennomsnittsprosenten for hva respondentene antok om hvor mange i samme klasse som de selv gikk i som hadde røkt hasj siste måned var 36 %, jevnaldrende på skolen 52 %, jevnaldrende i Danmark 78 % og for alle unge hele 82 %. Etter spørreundersøkelsen ble klassene delt opp i tre grupper hvorav to var forsøksgrupper og en var kontrollgruppe.

Forsøksgruppe 1 mottok både personlig tilbakemelding og gruppebasert tilbakemelding om deres antakelser og korreksjoner av disse. Det ble også diskutert hvorfor elevene trodde at disse misforståelsene oppsto og hvordan man kunne forhindre slike misforståelser i fremtiden. Det ble til slutt utarbeidet en handlingsplan der en foreslo hvordan man skulle unngå slike misforståelser i fremtiden og denne skulle tas opp og diskuteres i klassen etter en uke, etter en måned og tre måneder etter.

Forsøksgruppe 2 mottok bare gruppe tilbakemelding basert på klassens feilantakelser og dette dannet også bakgrunn for diskusjonene i gruppen. Her ble det ikke utarbeidet handlingsplan og det ble heller ikke diskutert som tema i noe oppfølgingsforløp.

Kontrollgruppen mottok ingen informasjon om resultatene på undersøkelsen og det ble heller ikke diskutert noe i klassen.

Et halvt år etter den første spørreundersøkelsen ble det på nytt gjennomført en undersøkelse på hvor mange som hadde røkt hasj den siste måned. Resultatene viste at for ungdommen i

kontrollgruppen som ikke hadde mottatt noen form for intervensjon hadde det skjedd nesten en fordobling av antall elever som hadde røkt hasj, fra 8 % til 15 %. I forsøksklassene som hadde mottatt bare gruppevis tilbakemelding var det ingen endring, men i forsøksklassene som i tillegg hadde mottatt en personlig tilbakemelding var det skjedd en halvering av elever som oppga å ha røykt hasj siste måned (Balvig & Holmberg, 2014)

4.2 Ringstedforsøket

Ringstedforsøket er det andre eksperimentet med sosial peiling som er gjennomført i Danmark og bygger på Hasjforsøket, men har et annet fokus. Fra 2001 til 2004 ble Ringstedforsøket gjennomført i form av et kontrollert eksperiment. Eksperimentet var et ledd i et større prosjekt vedrørende barns og unges risikoatferd i Ringsted, og resultatene av det samlede prosjekt er beskrevet i boken «*Ringstedforsøket: Livsstil og forebygging i lokalsamfunnet*» (Balvig, Holmberg og Sørensen, 2005). Ringstedforsøket var et omfattende prosjekt der hovedoppgaven var å vurdere og beskrive omfanget og karakteren av ungdommer i alderen 11-24 år sitt forhold til rusmidler. Undersøkelsen omfattet mange ulike deler herunder både kvantitative og kvalitative studier. Kort oppsummert har Ringstedforsøket sammenfattet nattelivets utfordringer både utfra en kartlegging av nattelivets geografi i den aktuelle byen og nattelivets kontrollmekanismer i form av lovverk. Man har videre sett på unges alkoholbruk, tobakk- og narkotikabruk som man har kartlagt samt sett på venners og foreldres betydning for unges omgang med rusmidler. Ringstedforsøket var enormt stort og belyser hele ungdomsperioden fra 11-24 år. 7000 spørreskjemaer ble utfylt og det ble gjennomført 100 intervju med ungdom, skoleintervju er gjennomført og det ble foretatt mer enn 700 timer med deltaker observasjoner i nattelivet, både på private og offentlige fester. Når byen Ringsted ble valgt var det på bakgrunn av at byen var en kopi av gjennomsnitts Danmark når det gjelder kriminalitet, demografi, økonomi og sosiale parameter. Ringstedforsøket tydet på, at man ved å konfrontere barn og unge med deres overdrevne forestillinger om hverandres forhold til tobakk (=sosial peiling) ikke bare merkbart kunne forebygge røyking, men også andre former for risikoatferd som alkoholforbruk, bruk av narkotika og en rekke former for kriminalitet. I 2006 ble Ringstedforsøket tildelt EU's pris for det beste forebyggelsesprosjekt i Europa, European Crime Prevention Award (Balvig & Holmberg, 2014).

5.0 Metode

For å besvare problemstillingen vår har vi valgt å gjennomføre en kvantitativ undersøkelse ved hjelp av spørreskjema. Vi har gjennomført en longitudinell studie og datainnsamlingen har foregått over en periode på 13 måneder, med henholdsvis 2 og 3 forskjellige målingstidspunkter i studien. Dette har gitt muligheter for å vurdere utviklingen over tid. Innen samfunnsvitenskap søker man å forklare samfunnsmessige fenomener. Dette er ofte sett på som å søke etter årsaker til disse fenomenene, og man snakker da om en kausal forklaring. Utgangspunktet for en kausalanalyse er korrelasjoner og korrelasjonsmønstre og i vårt forsøk vil vi se på mulige korrelasjoner og korrelasjonsmønstre basert på tverrsnittsdataene, for å si noe om hvorvidt metoden har hatt effekt i forhold til å flytte på ungdoms antakelser om de andre og ungdomsrisikoadferd i form av beruselse. Det kan imidlertid være mange årsaksforhold som spiller inn på hvorfor noen ungdommer drikker mer enn andre og det vi har undersøkt i vår studie er kun om man ved å korrigere de sosiale misforståelser kan redusere alkoholatferd blant ungdom og særlig risikoadferd (beruselse). Vi har altså i studien undersøkt om det finnes sosiale misforståelser, korrigert disse, men ikke undersøkt hvorfor disse oppstår. Det vil være ulike bakenforliggende variabler for unges alkoholadferd, og disse er det ikke kontrollert for, og man må derfor være oppmerksom på at det kan forekomme spuriøse korrelasjoner, det vil si at den sammenhengen man ser kan være påvirket av en annen variabel enn den man måler for (Skog, 2015). Det er prinsipielt problematisk å verifisere kausale hypoteser i samfunnsvitenskapen. I vårt forsøk har vi undersøkt om det er en sammenheng (korrelasjon) mellom metoden og de unges risikoadferd knyttet til alkohol, og med bakgrunn i dette vil vi diskutere sannsynligheten for at dette kan forstås som en kausal sammenheng, altså om metoden har hatt effekt. Det er også viktig å poengtere at det er vanskelig å teste kausale hypoteser på et datamateriale der man har begrenset sammenlignbarhet (Skog, 2015). Vi har imidlertid forsøkt å tilstrebe så stor sammenlignbarhet som mulig ved å velge en sammenlignbar kontrollenhet.

Ungdata undersøkelsene viste som tidligere nevnt at bruken av alkohol i Alstahaug kommune (ungdata, 2015) i gjennomsnitt var høyere enn i landet for øvrig og i et forsøk på å finne en metode i det rusforebyggende arbeid for å redusere alkoholbruk blant de yngste har vi sett på Ringstedforsøket som ble gjennomført i Danmark over en 3 års periode. Denne oppgaven bygger på samme metode som ble benyttet i deler av Ringstedforsøket i Danmark og som omhandlet et kontrollert eksperiment hvor omdreiningspunktet var sosiale overdrivelser (Balvig, Holmberg & Sørensen, 2005). Vi har som nevnt valgt å gjennomføre en longitudinell

studie som har gått over et års tid, denne er nokså lik delstudiet som ble gjennomført i Ringstedforsøket og som er beskrevet i kapittel 6 i boken om Ringstedforsøket. Boken Flamingoeffekten skrevet av samme forfattere har gjort et dypdykk i sosial peiling som metode i korreksjon av sosiale misforståelser som en anbefaling i og integrering av metoden i det forebyggende arbeid i forhold til risikoatferd. Vår studie har i likhet med Ringstedforsøket fokus på de unges bruk av rusmiddelet alkohol og den unges forestillinger om i hvilket omfang de tror andre ungdommer bruker alkohol.

5.1 Metodologisk tilnærming

Et metodologisk design viser til metoden forskeren velger å anvende for å innhente data i et forsøk på å beskrive virkeligheten. Man kan benytte ulike metoder for å produsere, organisere og analysere innhentede data. Metoden eller metodene man velger avhenger i høy grad av hva man ønsker svar på. Både innen kvalitativ og kvantitativ forskning finnes mange ulike metoder som kan anvendes for innhenting og analyse av data (Skog, 2015). Vi vil i dette kapittel gi en innføring i de overveielser og valg vi gjorde underveis i forhold til innhenting, organisering og analyse av datainnsamlingen vi foretok.

Designet er en prospektiv longitudinell studie. I longitudinelle design følger man de samme enhetene over tid og det må være minst to observasjons tidspunkter. Videre er det en prospektiv studie da vi starter på et bestemt tidspunkt og følger enhetene fremover i tid (Skog, 2015). Vi ønsket å se på om intervensjonen hadde hatt ønsket effekt og fulgte gruppene over tid, helt eksakt 13 måneder. I det tidsrommet gjennomførte vi henholdsvis 2 og 3 datainnsamlinger ved de respektive skoler, dette for å se på om det var en sterkere tendens til at noen virkninger fantes hos dem som hadde mottatt intervensjonen sammenlignet med dem som ikke hadde mottatt denne. Dette designet har et eksperimentelt design da vi har kontroll over hvilke enheter som mottar intervensjonen. Longitudinelle studier er tids- og ressurskrevende og en av ulempene med denne type studie er at man risikerer frafall underveis og at respondentene kan bli påvirket ved å bli undersøkt flere ganger (Skog, 2015).

Populasjonen er den gruppe som interesserer oss og som vi ønsker å finne ut mer om. Dette kan være både individer, nasjoner, et produkt eller annet og kalles for en enhet (Johannesen, 2009). Innen samfunnsvitenskap er det ofte individer som man ønsker kunnskap om (Skog, 2015). Vi var interessert i å undersøke om det var sosiale misforståelser når det gjaldt

ungdoms oppfattelser om andre unges alkoholbruk. Vi ønsket videre ved hjelp av en korreksjon av disse misforståelsene å se om det var mulig å korrigere sosiale overdrivelser, og på den måten redusere alkoholbruk og spesielt fyll i ungdomsbefolkningen.

Det hadde ikke vært mulig for oss å undersøke alle ungdomsskoleelever (populasjon) og vi valgte derfor å gjøre et utvalg. Utvalget var elever i henholdsvis 8. og 9. trinn ved førundersøkelsen og ett år senere ved etterundersøkelsen 9. og 10. klassetrinn. Skolene som deltok var henholdsvis Sandnessjøen ungdomsskole og Vestmyra barne- og ungdomsskole. Det er ikke uvanlig at forskere må begrense seg til å undersøke et utvalg da en undersøkelse av populasjonen er både tidkrevende og kostbar og i mange henseender nesten umulig å gjennomføre (Skog, 2015). Vi fikk av skolen opplyst at det var totalt 161 elever fordelt på 8. og 9. trinn i 2018 i Sandnessjøen, mens antallet elever på Vestmyra skole var 180 elever fordelt på 8. og 9. trinn. Det ga et nettoutvalg på totalt 341 elever og antallet elever ved henholdsvis intervensjons- og kontrollskole var dermed i utgangspunktet tilnærmet lik. Det er imidlertid slik at hvis et utvalg blir lite vil det ha betydning for undersøkelsens validitet. I denne sammenheng den brede betydningen av validitet som knytter seg spesielt til om utvalget av observasjonsheter er generaliserbart og korrekt trukket (Skog, 2015).

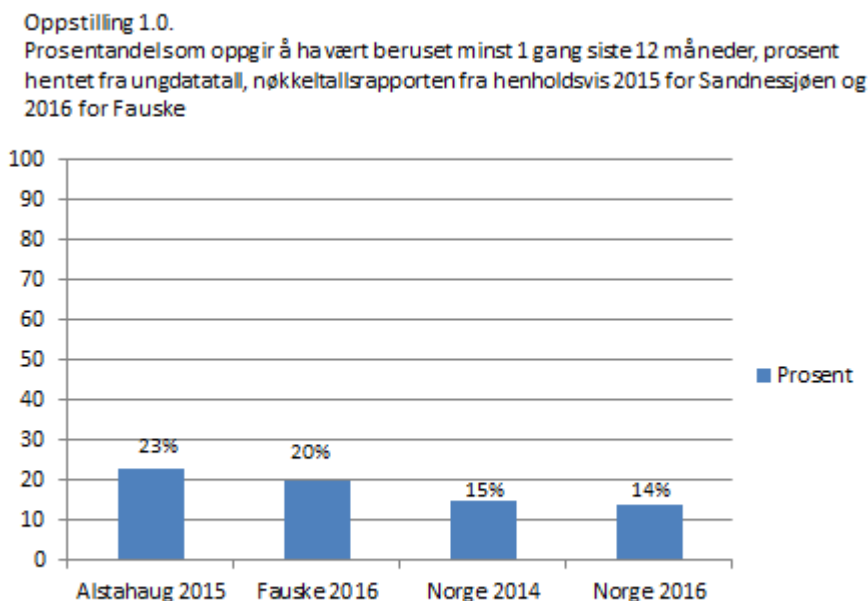
Dersom man ser på nettoutvalget isolert sett var det av en slik størrelsesorden at vi mener at man med rimelighet kan si at man kan generalisere årsakssammenhenger fra denne aktuelle undersøkelsen til populasjonen. Utvalget er imidlertid ikke tilfeldig trukket i form av en eller annen sannsynlighetsutvelgning (Skog, 2015). Utvalget vårt er for det første 2 skoler ved 2 kommuner som ikke er gjennomsnittlige men som derimot utmerker seg negativt i form av at ungdommer rapporterer å drikke seg beruset oftere enn landsgjennomsnittet og man kan med bakgrunn i dette ikke si at eventuelle resultater er generaliserbare til landet for øvrig. I denne oppgaven er det i tillegg en svakhet at “utelukket” ungdommer som dels ikke ønsket å delta og /eller ikke var på skolen de aktuelle dagene undersøkelsen fant sted ikke er representert. Dette er i seg selv et problem eller en svakhet i utvalget dersom man skulle ha generalisert til populasjonen (Skog, 2015) fordi noen ungdommer ikke vil være representert.

5.2 Bakgrunn for rekruttering

Man har ifølge ungdomdata over år sett at ungdommene i Alstahaug kommune ligger relativt høyt i forhold til alkoholbruk og særlig beruselse sammenlignet med landet for øvrig og dette var da også bakteppet for å gå i gang med forskningsprosjektet. Vi ønsket å finne en metode for å

forebygge risikoatferd både i forhold til å utsette alkoholdebut men også redusere alkoholkonsum i ungdomsbefolkningen. Vi startet med å undersøke om det var noen kommuner i Nordland som var sammenlignbare med vår kommune, først og fremst i forhold til alkoholbruk. Når vi ønsket å finne en sammenlignbar kommune i Nordland var det av praktiske og økonomiske årsaker, slik at det var praktisk mulig og gjennomførbart i og med at vi måtte påregne å reise til respektive kommune for innsamling av data.

Vi fant at ungdomsskoleelever i Fauske og Alstahaug kommune hadde en høyere andel av ungdommer som rapporterte å ha vært beruset enn landet for øvrig. Andelen ungdomsskoleelever som oppga at de minst én gang siste 12 måneder hadde drukket så mye at de hadde følt seg tydelig beruset, var for de to kommuner høyere enn gjennomsnittet for norske ungdommer (Ungdata, 2015; Ungdata, 2016). Nøkkeltallsrapporten for ungdataundersøkelsen viste for 2016 at ungdomsskoleelever fra Fauske kommune rapporterte at 20 % hadde vært full siste året mens tallet for Norge var 14 %. Tallene for ungdommer i Alstahaug kommune var i 2015 23 % versus 15 % for Norge. Tallene er hentet fra ungdata, nøkkeltallsrapportene og er fremstilt i en egen tabell nedenfor

De nasjonale sammenligningstall som er oppgitt er ifølge ungdata fra 2014 for Alstahaug kommune, mens sammenligningstall for Norge som er presentert i nøkkeltallsrapporten for Fauske er fra 2016. Oppstillingen viser at begge kommuner lå noe høyere enn landet for øvrig, og at de var sammenlignbare i så måte, når det gjaldt ungdommer som rapporterte å ha

vært full. Rapportene er som det fremgår fra henholdsvis 2015 for Alstahaug og 2016 for Fauske, dette grunnet at kommunene ikke kartla samme år. Ungdata- undersøkelsen for Fauske kommune ble gjennomført i uke 16 og 17, 305 elever deltok og de hadde en svarprosent på 89 %. Alstahaug kommune gjennomførte undersøkelsen i 2015 i uke 19, 264 elever besvarte undersøkelsen, og svarprosenten var på 100 %. Det var for begge kommuner en veldig høy svarprosent på ungdatabasundersøkelsen og resultatene må derfor kunne sies å være representative for begge kommuner.

5.3 Demografisk likhet

Vi så også på andre parametere når det gjaldt utvelgelse av mulige sammenligningskommuner. Innbyggertallet for de to respektive kommuner er noenlunde likt, dette gjelder særlig bykjerne/sentrum. I Alstahaug er det omlag 7500 innbyggere totalt mens det for Fauske er noen flere, totalt sett 9700 innbyggere. Kommunesentrum i Alstahaug er Sandnessjøen og av 7500 innbyggere bor 6100 i bykjernen, mens det bor omlag 6300 i Fauske bykjerne (Fauske kommune, 2019; Alstahaug kommune, 2019).

Det er tilnærmet like mange elever ved begge ungdomsskoler, På Sandnessjøen ungdomsskole var nettoutvalget for 8. og 9. trinn på 161 elever, mens det på Vestmyra ungdomsskoletrinn var et nettoutvalg for 8. og 9. trinn på 180 elever. Det var altså litt flere elever ved Vestmyra, men ingen stor forskjell.

Både Fauske og Sandnessjøen er trafikknutepunkter for Videregående skole. Geografisk er begge videregående skoler plassert i umiddelbar nærhet til ungdomsskolen.

Oppvekstforhold og levekår har betydning for utvikling av risikoatferd og det er større risiko for bruk av rusmidler når ungdom kommer fra lavinntektsfamilier og familier med lav sosial kapital (Actis, 2017). Folkehelseprofilen har sett på ulike indikatorer for blant annet levekår både for den enkelte kommune og sammenlignet dette med regionale og nasjonale tall. Det fremgår av folkehelseprofilen for 2018 at hverken Alstahaug eller Fauske skiller seg signifikant fra landsgjennomsnittet i forhold lavinntektsfamilier. Derimot viser oversikten at det for begge kommuner er signifikant færre voksne enn landsgjennomsnittet mellom 30-39 år med videregående eller høyere utdanning, noe som er interessant fordi dette er foreldregenerasjonen til ungdomsskoleelevene (Fhi, 2019b; Fhi, 2019c)

Alstahaug og Fauske kommune er tradisjonelt sett begge industrikommuner. Alstahaug kommune har tradisjonelt sett hatt mye industri knyttet til skipsverft, fiskeindustri samt

oljerelatert industri, mens Fauske sin kjerneindustri har vært utvinning av marmor siden 1880. Frem til 1991 var også kobber gruvedrift en sentral hjørnesteinsbedrift i Fauske. Alstahaug kommune er en kystkommune mens Fauske er en langstrakt kommune der kommunesenteret ligger ved havet, men store deler av kommunen ligger på innlandet og strekker seg helt til svenskegrensen. Slik sett er de ikke helt like geografisk sett, men hovedtrekkene er at disse to kommunene er kommunesenter for ungdom da begge kommunene har videregående skoler som en del nabokommuner sogner til. De er begge trafikknutepunkter, Fauske for biltrafikk og Alstahaug for båttrafikk og slikt sett likner de på hverandre også på det punktet (Alstahaug kommune, 2019; Fauske kommune, 2019).

Etter å ha drøftet de ulike sammenfall mellom Alstahaug og Fauske kommune med Balvig og Holmberg vurderte vi de to kommuner til ha så mange fellestrekk at de kunne sammenlignes. På bakgrunn av dette besluttet vi oss for å rette en henvendelse til skoleledelsen ved henholdsvis Fauske og Alstahaug kommune for å undersøke om de kunne tenke seg å delta på forskningsprosjektet. Vi trengte en intervensjons- og en kontrollskole, og det var ikke tilfeldig at det var Sandnessjøen som ble valgt til intervensjons skole og Fauske som kontrollskole. Vi hadde behov for en del hjelp for å gjennomføre intervensjonsdagen og dette var lettere å gjennomføre i egen kommune av både praktiske og økonomiske årsaker. For å gjennomføre prosjektet var vi avhengige av at vi fikk disponere en hel skoledag for 8. og 9. trinn. Oppvekstetaten i egen kommune er en av våre nære samarbeidspartnere i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Vi antok derfor at det ville være enklere å be Sandnessjøen ungdomsskole om å stille sin skole til disposisjon for intervensjonen enn en fremmed skole. Videre var vi avhengige av hjelp fra andre aktører som jobber med ungdom i det daglige for å gjennomføre intervensjonsdagen og også dette var enklere for oss i egen kommune i og med at vi kjenner våre samarbeidspartnere godt internt.

5.4 Rekruttering

Vi henvendte oss til Fauske oppvekstsenter per epost og fikk raskt positiv respons om at skoleledelsen i Fauske kommune og respektive fagledere ved Vestmyra skole stilte seg positive til henvendelsen og ønsket å delta i forskningsprosjektet. En likedan henvendelse ble sendt til leder ved oppvekstetaten i egen kommune. Begge kommuner responderte positivt og ba oss om å kontakte respektive rektorer ved skolene for videre samarbeid. I den forbindelse sendte vi et skriv der vi beskrev forskningsprosjektet kort og hvordan fremdriftsplanen var tenkt (vedlegg 11.2).

5.5 Oversiktsdokument, fremdriftsplan

Før vi startet med gjennomføring av datainnsamling, utforming av spørreskjema etc. laget vi et skjelett for fremdriftsplanen for datainnsamling, intervensjon, dataanalyser m.m. Det ble lagt opp til å gjennomføre forsøket i 8. og 9. klasse ved Sandnessjøen ungdomsskole. Elever fra 8. og 9. klasse ved Vestmyra skole i Fauske kommune ble benyttet som kontrollklasser for å kunne måle en eventuell effekt av intervensjonen. Nedenfor viser hvordan fremdriftsplanen for forskningsprosjektet var tenkt gjennomført.

Gjennomføring av prosjektet;

Målgruppe: Elever fra 8. og 9.klasse. Intervensjons- og kontrollgrupper består av ca. 160 elever fra hver skole.

- Før-spørreundersøkelse (februar 2018). Gjennomføres ved både intervensjons- og kontrollklasser. En forutsetning for å gjennomføre sosial peiling i klassene ved intervensjonsskolen er at denne før-undersøkelsen viser at det er sosiale overdrivelser når det gjelder de unges forestillinger om andre unges alkoholbruk.
- Alkoholrapport utarbeides for hver klasse på intervensjonsskolen. Resultatene fra før-undersøkelsen samles i klassevise rapporter.
- Forsøksdag – dagtid (mars 2018): Sosial peiling i klassene hvor alkoholrapporten presenteres. Klassene blir konfrontert med resultatene fra før-undersøkelsen som viser forskjellen mellom klassens faktiske atferd og klassens oppfattelse av andre unges adferd. Deretter diskuteres resultatene og klassen skal i fellesskap utarbeide en kontrakt/avtale om hvordan man som klasse kan forebygge at sosiale misforståelser oppstår.
- Forsøksdag – kveld (mars 2018): Innføring om tematikken sosial peiling og alkoholrapport legges frem for aktuelle alderstrinn sine foreldre/foresatte ved intervensjonsskolen
- Spørreundersøkelse (etter 6 uker) ved intervensjonsskolen (Mai 2018). Denne spørreundersøkelsen er lik før-undersøkelsen. Formålet med undersøkelsen er å se på om de unges antakelser har flyttet på seg, altså om intervensjonen har hatt effekt i forhold til antakelser og beruselse.

- Etter-spørreundersøkelse (1 år etter) ved både intervensjon- og kontrollskole (mars 2019). Her gjennomføres samme undersøkelse som før-undersøkelsen, for å kunne sammenligne resultatene før- og etter ett år.

Fremdriftsplanen ble i all hovedsak fulgt med unntak av siste punkt, etter-undersøkelsen etter 1 år. Denne ble av forskjellige grunner gjennomført litt i etterkant av opprinnelig plan, nemlig i april 2019. Dette anså vi ikke som problematisk så lenge vi gjennomførte spørreundersøkelsen noenlunde samtidig for begge skoler.

5.6 Innsamling av data; spørreskjema, spørsmålsutforming og operasjonalisering

I kvantitativ metode skaffer man seg først på en systematisk måte sammenligningsbar informasjon om flere undersøkelsesobjekter av en viss type. Deretter kommer disse opplysningene frem som tall, og til slutt gjør man en analyse av mønsteret i tallmaterialet (Hellevik, 2002). Det er vanlig å kopiere eller gjenbruke spørsmål fra tidligere forskning som omhandler samme tematikk som forskeren ønsker å belyse nærmere (Johannesen, 2009). Før vi startet på utforming av spørreskjema tok vi kontakt med Balvig og Holmberg for å få tilgang til spørreskjema som ble benyttet i Ringstedforsøket. Vi fikk tilsendt det spørreskjema som de anvendte i Ringstedforsøket på mail (vedlegg 11.3). Vi fikk innspill fra Balvig og Holmberg i arbeidet med å tilpasse spørreskjema samt råd og veiledning i forhold til utarbeidelse og gjennomføring. Det var svært nyttig for oss, fordi de har mye forskningskompetanse og erfaring i forhold til utarbeidelse av spørreskjema, tematikk, fallgruver m. m og fordi vi på dette tidspunkt som tidligere beskrevet ennå ikke var tilknyttet veileder ved Nord Universitet.

Vi tok som nevnt utgangspunkt i spørreskjema som ble anvendt i Ringstedforsøket, dette omhandlet som tidligere nevnt tematikken røyking blant unge i 6. og 7. trinn i Danmark. Det første vi gjorde var å omgjøre spørsmålssettet fra å handle om røyking til å omhandle alkohol. Videre ble spørreskjemaene laget i bokmålsform, da det er landsdelens mest anvendte språkform. Utenom å konvertere språk fra dansk til norsk endret vi også på språkbruk slik at det ble tilpasset norsk ungdoms talemåte. Videre endret vi ordlyden på spørsmål slik at den var lik den som ble benyttet i ungdata spørsmålene for å kunne ha muligheten til å sammenligne vårt datagrunnlag opp mot ungdata- undersøkelsens datagrunnlag for de respektive kommuner.

Til innsamling av data valgte vi å benytte papirskjema dels fordi det er enkelt å benytte dels fordi det ikke er sporbart til IP-adresse og det bidrar dermed til anonymisering opp mot personvern (Nsd, 2018). Foreldre ble i forkant av gjennomføring av undersøkelsen informert om at deltagelse var frivillig og konfidensielt og det samme ble ungdommene i forkant av gjennomføring av undersøkelsen. Vi påførte hvert spørreskjema identifikasjonsnummer, dette for å sikre anonymitet (Johannessen, 2009). Identifikasjonsnummeret inneholdt ett tall som viste til dels gjennomførelsestidspunkt, et for område (skole) og et for klassetrinn før innlegging av data i SPSS.

Prestrukturerte spørreskjema gjør det både enkelt og tidseffektivt for respondentene å besvare (Johannessen, 2017) og vi ønsket å gjennomføre undersøkelsene på relativt kort tid slik at det ikke ble en større belastning enn høyest nødvendig for de respektive skoler samt at vi antok at det ville gjøre det enklere å få ungdommen til å delta dersom undersøkelsen var relativt kort i forhold til tidsbruk. Spørsmålene skal i tillegg være presise slik at respondenten ikke er i tvil om hva du spør om og språk skal tilpasses utvalget (Johannessen, 2017).

Av spørreskjema (vedlegg 11.4) fremgår det, at spørsmålene 1- 3 kan beskrives som variabler som kan gi oss informasjon om utvalget eller populasjonen (Johannessen, 2017). Vi spurte om kjønn, alder og klassetrinn. Bakgrunnsvariablene er gjensidig utelukkende og verdiene kan ikke rangeres på en logisk måte, de benevnes som nominalvariabler (Johannessen, 2017). Når det gjelder alder spurte vi om eksakt alder fordi alder er en kontinuerlig variabel og dersom man lager forhåndsdefinerte kategorier kan man gå glipp av viktig informasjon (Johannessen, 2017). Spørsmål 4 -6 omhandler hvor ofte de rapporterer å drikke alkohol, og hvor ofte de rapporterer å ha vært tydelig beruset siste 6 måneder. Spørsmål 6 er et holdningsspørsmål, der vi har spurt om hva de synes om de andre som drikker alkohol. Spørsmål 7-11 er et spørsmålsbatteri hvor vi har spurt ungdommens antakelser om andre unges alkoholbruk.

Spørreskjemaene er helt like ved alle 3 undersøkelser som fant sted med unntak av et tilleggsspørsmål til de som ble “utsatt” for intervensjon. Der spurte vi i tillegg elevene hva de syntes om undervisningen de mottok på intervensjonsdagen.

Før gjennomføring av spørreundersøkelsen gjorde vi en pre-studie (Johannessen, 2017) der vi ba arbeidskollegaer og politistudenter om å gjennomgå spørreskjema for å få tilbakemelding på om hvordan det fungerte og om språket var tilpasset ungdom. Vi fikk flere innspill, noen gikk på språk og noen på design og disse innspill ble tatt til etterretning og vi gjorde noen

rettelser. Dette var svært nyttig, da man fort kan se seg blind på materialet og det er for sent å endre i ettertid.

For å kunne besvare problemstillingen var det viktig å operasjonalisere begrepene i problemstillingen til målbare kategorier. Operasjonaliseringen blir til en eller flere variabler. En variabel er enten et kjennetegn eller en egenskap ved enhetene og man skiller mellom avhengig og uavhengig variabel (Johannessen, 2017). Videre kan man si at den verdien enheten har på den avhengige variabelen, vil være avhengig av verdien den har på den uavhengige. (Johannessen, 2017) Årsak og effekt i samfunnsvitenskapen er ikke lovmessig. Men hvis man har en årsak og effekt vinkling vil den avhengige variabelen komme etter den uavhengige. En god huskeregel er at spørsmålet vil være variabelen og svaralternativene vil være verdiene (Johannessen, 2017)

Selv om vi tok utgangspunkt i spørreskjemaoppsettet fra Ringstedforsøket har vi vært oppmerksomme på at spørsmålene var utformet på en slik måte at vi fikk svar på problemstillingen vår og at spørsmålene ble ulikt stilt slik at vi fikk anledning å kjøre ulike analysetyper i etterkant (Johannessen, 2017). Innen samfunnsvitenskap opereres det med fire ulike måle nivå, som er nødvendig å ha kjennskap til før man setter i gang med utforming av spørreskjema, fordi disse bestemmer hvilke statistiske analyser som kan foretas i etterkant Overordnet er det viktig å huske på at spørsmål ikke må være overlappende og at de skal være gjensidig utelukkende (Johannessen, 2017). Sluttelig laget vi kodeboken i SPSS (vedlegg 11.5) utfra spørreskjema og la verdiene inn der hvert enkelt svaralternativ fikk sin kode for hvert spørsmål. I for eksempel spørsmålet om kjønn kodet vi svaralternativene 1=gutt og 2=jente. Vi var nøyaktige med kodingen til SPSS og da vi var ferdig med å legge inn alle data sjekket vi flere ganger for feil og luket ut feiltastinger - dette for å sikre høy grad av reliabilitet (Skog, 2015).

5.7 Gjennomføring av undersøkelse

Undersøkelsen vi skulle gjennomføre skulle gjennomføres på et bestemt tidspunkt og betegnes som en tverrsnittsanalyse i litteraturen av Johannesen (2017). Når vi skulle gjennomføre undersøkelsen var det på forhånd besluttet hvilken uke undersøkelsen skulle finne sted. Selve gjennomføringen av undersøkelsen tok anslagsvis 5-10 minutter. Som tidligere nevnt fikk vi en veldig høy svarprosent, som var på knappe 96 % av utvalget.

Før-undersøkelsen ble gjennomført i både intervensjons- og kontrollklasser i februar 2018. 2 uker før undersøkelsen fikk alle foreldre et skriv om undersøkelsen, der det blant annet sto at det var frivillig å delta og at de til enhver tid kunne trekke sitt samtykke. Det var ingen foreldre som meldte fra at deres ungdom ikke skulle delta. Alle elever som deltok ved de 2 respektive skoler gjennomførte spørreundersøkelsen i samme klassetime. Dette gjorde vi for å unngå at elevene snakket seg imellom, altså for å sikre oss at svarene ikke ble påvirket av at elevene samsnakket. Vi var til stede på begge skoler når gjennomføring av før-undersøkelsen fant sted og hadde med oss spørreskjema i papirutgaver som var pakket i klassesett. I forkant av gjennomføring hadde vi et fellesmøte med kontaktlærere på 8. og 9. trinn for å gå igjennom hvordan gjennomføringen skulle foregå. Deretter gikk kontaktlærere til sine klasser og leste opp informasjonsskrivet (vedlegg 11.6) før gjennomføring av spørreundersøkelsen. Det var ingen elever som trakk seg fra deltakelse. Alle elever var plassert som i en eksamenssituasjon, for å sikre at de ikke kunne se hverandres svar - dette for å sikre anonymitet. Spørreundersøkelsen tok 5-10 min. Ved innsamling av spørreskjema ble skjemaene samlet sammen og lagt i en lukket kasse, slik at det ikke var mulig for oss i etterkant å identifisere hvem den spesifikke respondenten var foruten om klassetrinn, alder og kjønn. Tilbakemeldingene fra lærere var at gjennomføringen hadde gått veldig fint, elevene hadde vært både rolige og interesserte og at elevene syntes det var bra at spørreundersøkelsen var såpass kort som den var. Noen klassekontakter oppga at enkelte elever på 8.trinn hadde hatt problemer med å forstå ordet “jevnaaldrende”, de hadde forklart betydningen men vi fikk tilbakemelding på at vi med fordel kunne ha benyttet ordet “jevngamle” istedenfor.

5.8 Intervensjon

En forutsetning for å gjennomføre intervensjonsdagen med sosial peiling som metode var at man i før-undersøkelsen fant sosiale overdrivelser når det gjaldt de unges antakelser om andre unge. Etter innhenting av data fra før-undersøkelsen, punchet vi alle data i SPSS og kjørte ulike analyser, i hovedsak krysstabeller som ga oss informasjon om hva informantene hadde svart på de ulike variabler, for å finne ut om det faktisk var sosiale misforståelser i form av sosiale overdrivelser. Dette bekreftet analysene at det var. Vi reiste derfor til Danmark og jobbet med forberedelse av intervensjonsdagen, med veiledning fra Balvig og Holmberg Vi arbeidet med å strukturere innhold for intervensjonsdagen og utarbeidet alkoholrapporter (vedlegg 11.7) på bakgrunn av data fra før-undersøkelsen som skulle benyttes på hvert

klassetrinn, altså 8. og 9. trinn ved intervensjonsskolen. Disse vil bli presentert nedenfor, men først en presentasjon av hvordan dagen var planlagt gjennomført og hvordan det forløp.

Intervensjonsdagen strakte seg over en halv dag for hvert trinn og ble gjennomført for alle trinn på samme dag. Instruktørene som var valgt ut, var instruktører som vi hadde håndplukket med bakgrunn i at de hadde erfaring med å jobbe med barn og unge samt at vi vurderte at de hadde gode relasjonsevner samt var trygge i rollen som instruktører. Vi hadde i forkant av intervensjonsdagen rettet en henvendelse til de etater der instruktørene jobbet til vanlig for å spørre om å få "låne" de til gjennomføring av dagen. Henvendelsen gikk til flere etatsledere som videregående skole, helsestasjon, samfunnsmedisinsk avdeling og forebyggende seksjon ved politiet lokalt. Etter å ha fått positivt svar fra alle de vi hadde forespurt, satte vi opp en oversikt over hvem som skulle være instruktør i de ulike klasser på de ulike trinn. Det ble satt opp to instruktører på hver klasse, instruktør 1 og instruktør 2. Instruktør 1 hadde regien i klassen mens instruktør 2 hadde en mer passiv rolle og hadde til oppgave å observere og bistå ved behov. Før intervensjonsdagen ble avholdt hadde vi avsatt en dag der alle instruktører møtte for å bli godt kjent med materialet samt øve på gjennomføring av dagen. Øvingen foregikk gruppevis. Vi utarbeidet en manual (vedlegg 11.8) til instruktørene for å sikre at dagen i størst mulig grad ble lik fra klasse til klasse og det var de samme instruktører som gjennomførte intervensjon for 8. og 9 trinn, 8. trinn frem til lunsj og 9. trinn etter lunsj.

Grunnlaget for intervensjonsdagen og aktivitetene for dagen ble som nevnt ovenfor planlagt med bakgrunn i alkoholrapporten som vi utarbeidet. Alkoholrapporten baserte seg på førundersøkelsen. Rapporten ble utformet på en slik måte at den skulle være lett og visuelt enkel å forstå for elevene. Resultatene for spørsmål 1-6 i spørreskjema i alkoholrapporten er vist ved hjelp av enkel tekst og prosentsatser i tabell. Resultatene for spørsmål 7-9 ble presentert ved hjelp av kakediagrammer. Fokus var å vise ungdommene de sosiale overdrivelser som fantes på en lettfattelig måte og det er det man har fokusert på når man har utarbeidet alkoholrapporten.

Til selve innsatsen sosial peiling ville vi gjerne ha noen enkle samlede tall for hvor mye ungdommene overdrev når de skulle vurdere hvor mange andre som utøvet risikoatferd. Det er vanskelig for barn og unge å forstå mer innviklede diagrammer hvor det for eksempel er søyler for hvor mange som har svart ingen, nesten ingen, en del, ca. halvparten etc. Vi gjorde derfor i Sandnessjøen-forsøket det samme som man gjorde i Ringstedsforsøket, nemlig at vi

ga de forskjellige svarmuligheter en prosentverdi. De enkelte prosentverdier er i utgangspunktet hva en vurderer. Det er selvforklarende at «ca. halvparten» settes til 50 %, og at «ingen» settes til 0 %. De øvrige verdier er satt basert på en vurdering av hva det rimeligvis kan ligge i en bestemt kategori. I den innledende analyse av Ringstedsforsøkets første resultater utprøvde Balvig og Holmberg forskjellige verdier for de enkelte svaralternativer, fortsatt slik at de selvfølgelig gjenspeilet hver enkelt kategori, for eksempel «de fleste» til verdier litt under og litt over 75 % og «nesten alle» med verdier også litt under 95 %. Disse variasjoner ga ifølge Balvig og Holmberg meget begrensede endringer i de samlede verdier for overdrivelser. Det er klart at den samlede presentsats for en klasses konkrete overdrivelser på denne måte er konstruert av de som er forskere, og hadde de valgt noen litt andre verdier ville det samlede tall være litt annerledes. Det sentrale er imidlertid at det samlede tall skal benyttes i pedagogisk øyemed for å vise overdrivelsene for elevene på en enkel og lett forståelig måte. En alternativ måte å gjøre en slik undersøkelse på ville være at man ba respondentene om å angi en presentsats for deres antakelser; «skriv hvor mange prosent av dine venner du tror drikker alkohol». Det er imidlertid vår vurdering i likhet med Balvig og Holmberg sin, at en slik fremgangsmåte vil gi større usikkerhet på besvarelsene da mange både barn og voksne har vansker med å arbeide med å tenke i prosenter på denne måten. Man ser også noen ganger at det alene vises tall for hvor mange elever som tror at det er halvparten eller flere som bruker alkohol, men denne formen for utregning er relativt abstrakt og vanskelig for mange elever å forstå. Det er med bakgrunn ovenstående rasjonale, at Balvig og Holmberg, og vi i likhet med dem, har valgt metoden med gjennomsnitt som presentasjonsform av data. Avslutningsvis er det viktig å huske på at beregningsmåten som er benyttet er den samme for før- etter 6 uker og etter et år. Når man ser en reduksjon av de sosiale overdrivelser gjenspeiler dette altså en reell endring i elevenes antakelser, analysen viser at det har skjedd en endring fra før- til etterundersøkelsen. Det er endringene vi er interesserte i og ikke om utregningene ble basert på 51 eller 55 %. Når det gjelder selve utregningen er det slik at hver svarkategori ble tildelt et prosenttall, og etter dette ble alle besvarelsenes prosenttall lagt sammen og det ble tatt et gjennomsnitt. Vi har eksemplifisert selve regnemetoden i vedlegg 11.9.

Etter 6 uker ble samme spørreundersøkelse gjennomført, men denne gangen kun ved intervensjonsskolen som var Sandnessjøen ungdomsskole. Samme spørreskjema ble anvendt og undersøkelsen ble gjennomført på nøyaktig samme måte som før-undersøkelsen.

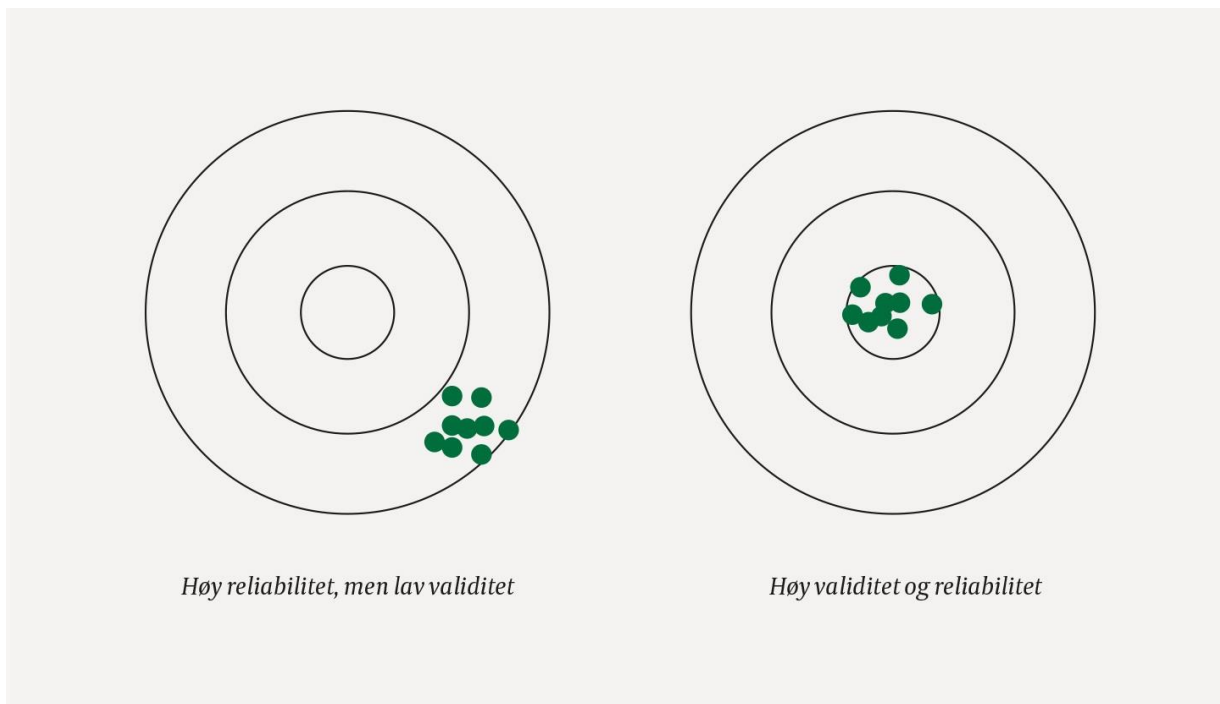
Etter-undersøkelsen, etter et år, ble som tidligere nevnt gjennomført 13 måneder etter før-undersøkelsen. Bakgrunnen for dette var at det passet best for skolene grunnet ferier og noen prøver som skulle gjennomføres ved de enkelte skoler. Gjennomføringen av etter-undersøkelsen var en fullstendig kopi av før-undersøkelsen. Alle klasser (9. og 10. trinn) ved de respektive skoler gjennomførte spørreundersøkelsen og undersøkelsen fant på samme måte som i før-undersøkelsen sted samtidig, de var plassert som i en eksamenssituasjon etc. Vi hadde i forkant av undersøkelsen tilbudt de respektive skoler å være til stede som ved gjennomføringen av før-undersøkelsen, begge skoler meldte imidlertid at det ikke var behov for at vi var til stede ved gjennomføringen. Vi sørget for at kommunikasjonen mellom oss og skolene fløt, slik at foreldreinformasjon ble sendt ut i forkant av gjennomføringen 14 dager før. Informasjonen til foreldre var lik den som ble benyttet ved før-undersøkelsen, men det var gjort en liten tilleggs kommentar om at vi siden forrige undersøkelse nå var blitt tilknyttet Nord Universitet ved samfunnsvitenskapelig fakultet og at vi som et ledd i gjennomføringen av masteroppgaven med fordypning i sosialt arbeid kom til å benytte resultatene av forsøket i masteroppgaven vår. Vi pakket spørreskjema i klassesett og ba de samle inn skjema slik det var gjort i før-undersøkelsen. Etter gjennomføring dro vi til Sandnessjøen ungdomsskole og hentet spørreskjemaene og Fauske sendte de til oss pr post. Dette forløp uten problemer og lærerne som gjennomførte spørreundersøkelsen rapporterte også denne gangen at alt hadde forløpt uten problemer. Det var igjen svært god svarprosent i Sandnessjøen, mens det i Fauske var noe frafall. Dette skyldes dessverre at det var en del elever som var fraværende den aktuelle dagen grunnet sykdom.

5.9 Statistiske analyser, validitet og reliabilitet

For å kunne foreta gode statistiske analyser på datamaterialet var det viktig at vi hadde tenkt igjennom hvilke analyser det var mulig å kjøre på de ulike spørsmålene. Vi har spørsmål i skjemaet som er dikotome med kun to svaralternativer som for eksempel kjønn, slike benevnes også som kategoriske variabler fordi de er gjensidig utelukkende og kan ikke rangeres på en logisk måte (Johannessen, 2017). Videre har vi benyttet skalaer med flere verdier. Dette sier Johannessen (2017) er en fordel da respondenten kan krysse av for det svaralternativet som passer best og man kan foreta flere analyser på datamaterialet med flere svaralternativer. Johannessen (2017) sier videre at det bør være minst 5 verdier i slike skaleringer for å få det nyansert nok, og som det fremgår av spørreskjema har vi fra spørsmål

4-6 fem ulike svaralternativer og fra spørsmål 7-11 seks ulike svaralternativer og oppfyller slikt sett anbefalingene. Når det gjelder spørsmålet om alder har vi valgt å spørre om respondentens alder for å få et konkret tall å legge inn i SPSS. Dette er anbefalt i Johannessen (2017) da en ellers hadde mistet mye informasjon og muligheter til å se på blant annet eldste og yngste respondent i undersøkelsen, og det blir vanskelig å beregne gjennomsnittsalderen med forhånds kategorier. Denne variabelen er kontinuerlig. I følge Johannessen (2017) kan man ved en univariat analyse se på hvordan enhetene fordeler seg på en variabel (Uni=en). En bivariat analyse (bi=to) er en analysering av hvordan enhetene fordeler seg på to variabler samtidig (Johannessen, 2017). Kategoriske variabler analyseres ved hjelp av prosentfordelinger og kan gjøres visuelle ved hjelp av en rekke grafiske fremstillinger. Kontinuerlige variabler kan analyseres ved å bruke forskjellige statistiske mål og grafiske framstillinger (Johannessen, 2017).

I de følgende punkter tar vi for oss problemer som kan oppstå ved forskningsresultaters gyldighet og forskjellige feilkilder som man må være oppmerksom på rundt forskningsresultater. Nedenfor vil vi kort presentere disse generelt og siden vurdere de opp mot forskningsforsøket vårt. Begrepene validitet og reliabilitet (Skog, 2015) er begreper som vi benytter for hvor nøyaktig og gyldig en undersøkelse er. Validitet betyr gyldighet og når man snakker om validitet refererer dette gjerne til gyldigheten av undersøkelsens konklusjoner. Det finnes ulike former for validitet som for eksempel indre- og ytre validitet, målevaliditet, intern og ekstern validitet. Reliabilitet betyr pålitelighet og viser til målingens nøyaktighet. Dersom man måler det samme flere ganger, under like forhold, og får det samme resultat vil målingene ha høy reliabilitet. Man må imidlertid være oppmerksom på at det er mulig å oppnå høy reliabilitet selv om man måler noe annet enn det som var hensikten med målingen. Dette kan skje hvis man undersøker og måler noe annet enn det man vil ha svar på. (Skog, 2015) Man kan tenke seg at man i en spørreundersøkelse stiller et spørsmål som viser seg å ha liten relevans for det man ønsker å undersøke. Dersom en undersøkelse er av høy validitet og reliabilitet, betyr det at undersøkelsen er presis og av god kvalitet og dette kan visuelt vises som en darts kive der du har lagd en undersøkelse som har truffet blink ved å ha stilt relevante spørsmål som besvarer det du undersøker, og at du får samme resultat ved gjentatt målinger. Dette er illustrert i nedenstående figur (Pripp, 2018)

(Pripp, 2018): «Vurdering av validitet. Høy reliabilitet er ikke nok. Uten høy validitet vet vi ikke om målingen måler det vi ønsker å måle(<https://tidsskriftet.no/2018/09/medisin-og-tall/validitet>)»

Indre validitet omtales også ofte som intern validitet i litteraturen (Skog, 2015). Indre eller intern validitet handler om hvorvidt de eller den sammenheng man søker å forklare er den riktige sammenheng man faktisk forklarer. Innen samfunnsvitenskapen er dette forklart som kausale sammenhenger. Det betyr at man søker å forklare hva som er årsak eller virkningsforhold. Et eksempel på dette er, at dersom man sammenligner for eksempel alkoholkonsum i to land, der det ene landet har et statlig monopol for brennevin og vinomsetning, mens det andre landet har en mer liberal alkoholpolitikk der vin og brennevin selges i matvarebutikker, kan en slik sammenligningsstudie være problematisk. Dette skyldes at man ikke nødvendigvis kan trekke en slutning om at forskjellene i alkoholkonsum i de to ulike land skyldes alkoholpolitikk, men at det kan skyldes andre ulikheter mellom de to land man undersøker (Skog, 2015).

Ytre validitet benevnes også som ekstern validitet. Dette handler om i hvilken og i hvor høy grad man kan generalisere sine resultater eller konklusjoner fra en situasjon til en annen. Dersom man fortsetter tankerekken med eksemplet ovenfor og sammenligner et lands alkoholkonsum med et annet land kan man tenke seg at den sosiale, kulturelle og økonomiske

situasjon for de to land er svært forskjellige. Dette kan i sin tur føre til at det kan være problematisk å overføre resultater fra en studie som for eksempel er gjennomført i USA direkte til for eksempel Norge og forvente de samme resultater grunnet disse forskjelligheter (Skog, 2015)

Begrepsvaliditet handler om å måle og registrere og om man lykkes med dette på en pålitelig måte. Den snevre betydning av begrepsvaliditet omfatter om og i hvilken grad man lykkes med å operasjonalisere det man ønsker å måle på en god og pålitelig måte. Den mer brede betydning omhandler dels om utvalget er korrekt trukket og dersom man har gjort tiltak eller en intervensjon, om denne er utført slik man hadde tenkt (Skog, 2015).

Statistisk validitet handler om å kunne trekke slutninger, om hvorvidt det er sammenheng. Med andre ord handler det om, om det er en sammenheng mellom avhengig og uavhengig variabel. I tillegg gjør man signifikanstester for å se på om tendensen i resultatene er signifikante og ikke tilfeldige (Skog, 2015).

Etikken er et helt sentralt tema ved forskning. Det finnes forskningsetiske retningslinjer man som forsker må gjøre seg kjent med. Vi har i særdeleshet sett til de forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi (NESH, 2016). Før vi påbegynte datainnsamling var vi i kontakt med Norsk senter for forskningsdata, NSD, for å sikre oss at forskningen tok hensyn til personvern, anonymitet, informasjon og oppbevaring av datamaterialet vårt. Når vi ble tilknyttet Nord Universitet tok vi på nytt kontakt med NSD, dette på grunn av at forskningsprosjektet nå var i regi Nord Universitet, men også fordi det hadde skjedd en lovendring 20.07.2018, der det trådte i kraft en ny personvernlov. Vi ble i tvil om dette kunne påvirke vårt forskningsprosjekt og meldte derfor inn prosjektet på nytt. Det viste seg at det ikke påvirket vårt forskningsprosjekt. Godkjenning fra NSD er lagt i vedlegg 12.0. I løpet av prosjektet har det vært flere tematikker som berører etikk rundt forskningen, som vi har diskutert og tatt hensyn til underveis. Nedenfor lister vi opp de forskningsetiske problemområder som vi mener har hatt særlig betydning for vår forskning.

Personvern; Vi viser til pkt. 6, avsnitt om personvern (NESH, 2016). Vi har vært beviste på å sikre at data var anonymisert. Dette er sikret ved at det ikke er identifiserbare opplysninger i spørreskjema, altså ikke navn, fødselsnummer, telefonnummer, adresse eller annet som kan identifisere ungdommen. I tillegg er alle skjemaer merket med et vilkårlig id |nummer som kun viser til skole, klassetrinn og tidspunkt for gjennomføring. Når spørreskjema ble samlet sammen ble disse lagt i en lukket kasse, for å sikre at ingen kunne knytte skjema opp mot

elev. Vi gjorde oss noen tanker om hvordan vi kunne sikre oss at elevene sin anonymitet kunne ivaretas også under utfylling av spørreskjema. På bakgrunn av det besluttet vi at elevene skulle gjennomføre spørreundersøkelsen som om det var en eksamenssituasjon, dette for å forhindre at sidemannen kunne se svarene til den enkelte. Når vi har lagt klassekontrakter som ble utarbeidet på intervensjonsdagen som vedlegg, er disse lagt ved uten signaturer, dette også for å sikre anonymitet til elevene i hver klasse.

Informasjonsplikt og samtykke; Under pkt. 7 og 8 innen forskningsetiske retningslinjer står det at forskeren har et «ansvar for å informere» (NESH, 2016). Informasjon om forskningsprosjektet er gjort via skolens informasjonskanaler i forkant av at hver spørreundersøkelse som ble gjennomført. Informasjon ble sendt til foresatte 14 dager i forkant av at gjennomføringen fant sted, og det ble sendt en påminning på sms samme uken undersøkelsen skulle gjennomføres (vedlegg 11.6). I tillegg ble det lest opp et informasjonsskriv til elevene som deltok, rett i forkant av gjennomføring av spørreundersøkelsen der elever ble gjort oppmerksom på at man til enhver tid kunne trekke seg fra å delta både før, underveis og i etterkant av undersøkelsen (vedlegg 11.6). I skriv til foresatte sto det at spørreundersøkelsen var frivillig og at dersom de ikke ønsket at ungdommen deres skulle delta måtte de gi skolen skriftlig beskjed. Det har vært særdeles viktig for oss å fylle vilkårene om frivillig deltakelse, for å sikre god forskningsetikk.

Når det gjelder samtykke, er det vi har innhentet å regne for det man kaller et informert samtykke (NESH, 2016), og det er slik vi har vurdert det nok i og med at vi ikke benytter identifiserbare personopplysninger. Dette er også vurdert slik fra NSD, utfra de opplysninger vi har oppgitt.

Lagring av personopplysninger; Vi viser til pkt. 11(NESH, 2016) som omhandler lagring av datamateriell. Selv om spørreundersøkelsen ikke har vært personidentifiserbar har vi likevel behandlet skjema konfidensielt ved å ha all datamateriell innelåst i et brannsikkert skap. Datamateriale er makulert etter innlegging av data i SPSS.

Viser til pkt. 14, *hensynet til beskyttelse av barn*, der det står at: «barn og unge som deltar i forskning har særlig krav på beskyttelse» (NESH, 2016). Dette har vært et gjennomgående tema for oss å sikre, slik det også er beskrevet ovenfor. I og med at spørreskjema ikke inneholder personopplysninger som kan identifisere den enkelte elev, er dette i prinsippet sikret. I tillegg har det som før nevnt blitt informert om at eleven til enhver tid kunne trekke

seg. Vi har også vært beviste om at språk som er anvendt både i informasjonsskriv, spørreundersøkelsen og materiale for intervensjonsdagen var tilpasset ungdommens alder.

6.0 Resultater Sandnessjøen-forsøket

I dette kapittel vil vi presentere funn fra spørreundersøkelsene. I og med at datainnhenting er gjort ved henholdsvis to og tre anledninger finner vi det naturlig å gjøre en oppdeling av presentasjon av funn. Resultatene vil bli presentert som resultater fra før-undersøkelsen, etter 6 uker, og etter ett år. Videre vil vi presentere funn inndelt etter skole, klassetrinn og etter de ulike tema.

Tema vil presenteres i tre deler

- Bakgrunnstall. Kjønn, alder og klassetrinn
- Egenrapportering av alkoholvaner, beruselse og holdninger til andre ungdoms alkoholadferd
- Antakelser om andre unges alkoholbruk

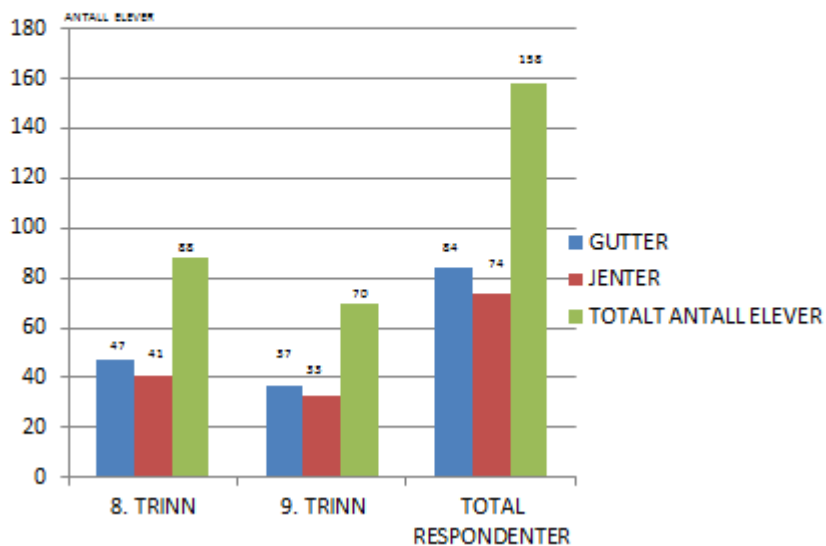
Forutsetningen for å gå videre med undersøkelsen etter før-undersøkelsen var gjennomført, var som tidligere nevnt, at man fant sosiale misforståelser i form av sosiale overdrivelser. Dette fant man i noen grad og de funn ble benyttet til å utarbeide en alkohol rapport som ble presentert for elevene på intervensjonsdagen i Sandnessjøen (vedlegg 11.7). Disse rapporter vil også inngå som en del av funnene man fant gjennom analyser av tallmaterialet og som presenteres i resultatdelen nedenfor.

Vi har valgt å legge frem resultatene for Sandnessjøen og deretter for Fauske, for til slutt å gjøre en samlet fremstilling av resultatene. Analyser av undersøkelsen er presentert i form av tallfremstilling og ved hjelp av diagrammer. Vi gjør oppmerksom på at alle tall oppgitt i prosenter fra analysene som legges frem er avrundet til hele tall, dette for å gjøre det mer leservennlig.

Dataanalysen for kjønn fra før-undersøkelsen viser at det totalt var 158 elever som besvarte spørreundersøkelsen ved Sandnessjøen ungdomsskole med henholdsvis 88 elever i 8. trinn og 70 elever i 9. trinn. Det er en liten overvekt av gutter, 53 % og 47 % jenter. Kjønnfordeling er vist i oppstilling nedenfor.

Oppstilling 1.1.

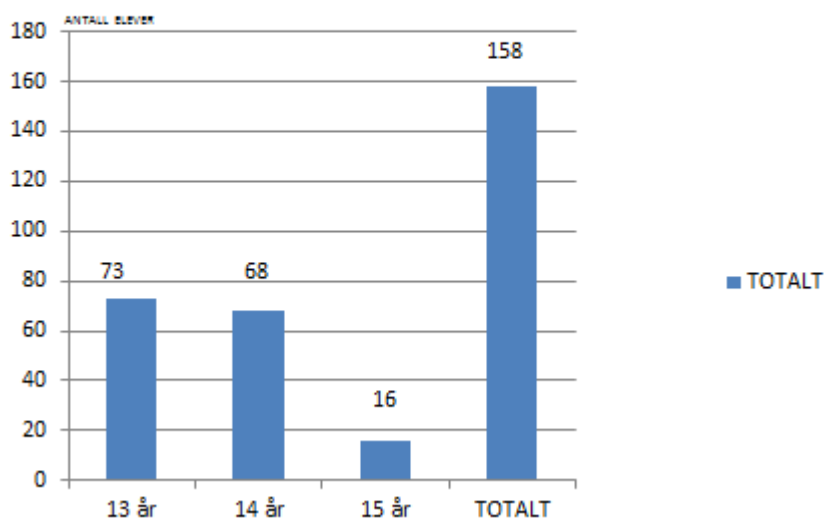
En samlet fremstilling av kjønnsfordeling for de ulike klassetrinn i Sandnessjøen. Fordelt etter antall respondenter

Alderssammensetningen i utvalget viser følgende vist i prosent; 46 % av utvalget i Sandnessjøen rapporterer at de er 13 år, mens 44 % rapporterer de er 14 år og 10 % at de er 15 år på undersøkelsestidspunktet. Det er en respondent som har svart 12 år (=0,6 % av utvalget), dette antar vi må være en feilrapportering i og med at det ikke er mulig på de gjeldende alderstrinn som er undersøkt, med mindre vedkommende er startet et år for tidlig på skole, denne er derfor utelatt. Alderssammensetning for utvalget i Sandnessjøen er vist ved hjelp av et søylediagram nedenfor.

Oppstilling 1.2

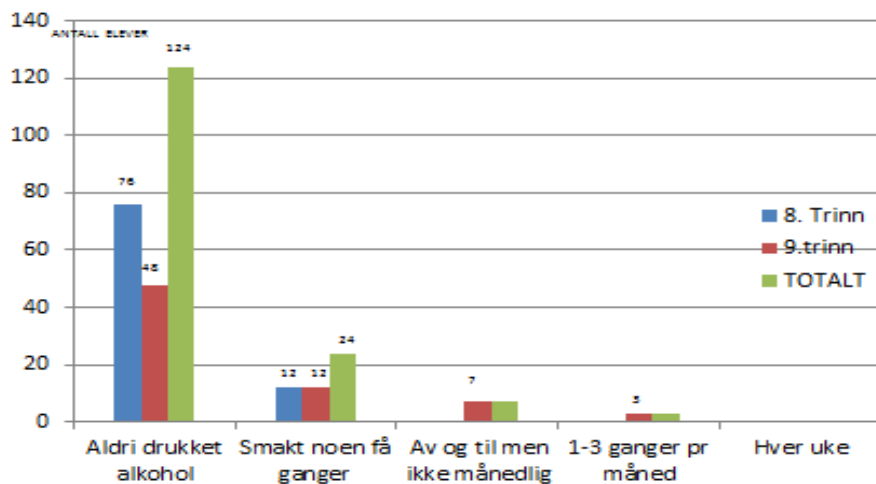
En fremstilling av respondenter fordelt etter alder for Sandnessjøen

På spørsmål om hvor ofte det drikkes alkohol svarer ungdommen på 8 trinn i Sandnessjøen følgende; 86 % oppgir at de aldri har drukket alkohol og de resterende 14 % oppgir å ha smakt alkohol noen få ganger. På 9. trinn er det 69 % som rapporterer å aldri ha drukket alkohol, 17% oppgir å ha smakt noen få ganger og 10 % oppgir å drikke alkohol av og til men ikke så ofte som månedlig. 4 % oppgir å drikke 1-3 ganger pr. måned. Ingen ungdommer på 9. trinn i Sandnessjøen oppgir å drikke alkohol ukentlig. Ovenstående er fremstilt nedenfor.

Oppstilling 1.3

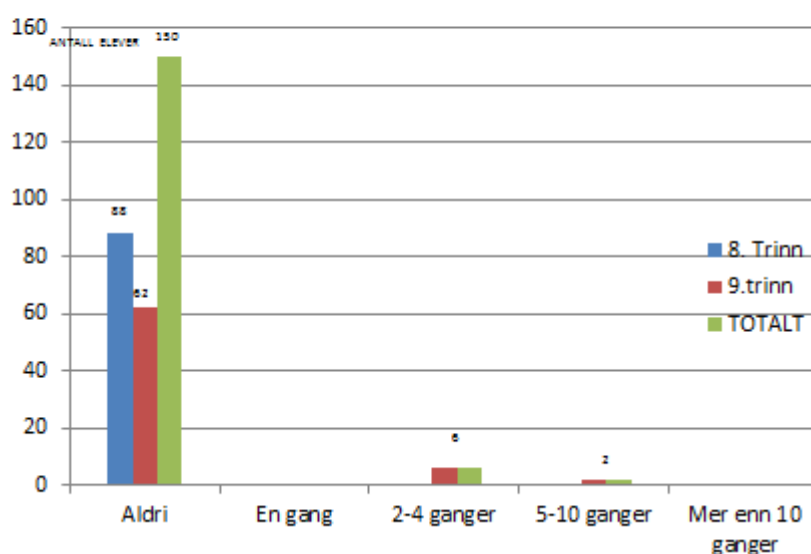
En samlet fremstilling av hvor hyppig ungdommen rapporterer å drikke alkohol fordelt på klassetrinn fremstilt i antall.

På egenrapportering for 8. trinn vedrørende hvor ofte ungdommen rapporterer å ha drukket så mye alkohol at de har følt seg tydelig beruset siste 6 måneder svarer 100 % aldri. For 9. trinn viser analysen at 89 % svarer at de aldri har drukket så mye at de har følt seg beruset siste 6 måneder. 9 % oppgir å ha vært tydelig beruset 2-4 ganger siste 6 måneder, mens 3 % oppgir å ha vært tydelig beruset 5-10 ganger siste 6 måneder. Dette er vist i oppstilling 1.4.

Oppstilling 1.4

En samlet fremstilling av hvor ofte ungdommen rapporterer å drikke seg beruset siste 6 måneder fordelt på klassetrinn og oppgitt i antall

På holdningsspørsmålet som er: ”hva synes dere om de som drikker alkohol” har vi laget en tabell for å illustrere hva ungdommen har svart. Ungdom på 8 trinn oppgir følgende på holdningsspørsmålet:

Oppstilling 1.5

En samlet fremstilling av 8. trinns svar for Sandnessjøen på holdningsspørsmålet « hva synes du om de som drikker alkohol».

«Hva synes du om de som drikker alkohol?»

De er som regel artige og spennende å være med

Enig : 1 %

Uenig: 99 %

De virker kule	Enig: 0 %	Uenig: 100 %
De virker som de ikke har det så bra	Enig: 27 %	Uenig: 73 %
Jeg bryr meg ikke om hva de gjør	Enig: 74 %	Uenig: 26 %

Oppstilling 1.6

En samlet fremstilling av 9. trinns svar for Sandnessjøen på holdningsspørsmålet « hva synes du om de som drikker alkohol».

«Hva synes du om de som drikker alkohol?»		
De er som regel artige og spennende å være med	Enig: 10 %	Uenig: 90 %
De virker kule	Enig: 1 %	Uenig: 99 %
De virker som de ikke har det så bra	Enig: 17 %	Uenig: 83 %
Jeg bryr meg ikke om hva de gjør	Enig: 73 %	Uenig: 27 %

Som det fremgår av tabelloppstillingen vedrørende ungdommens holdninger om de som drikker alkohol, ser man at det ikke synes å være forbundet med status å drikke, dette gjelder spesielt i 8. trinn. For 9. trinn skjer det en endring, det er ikke flertallet som rapporterer at de som drikker alkohol er spennende å være med, men det er 10 % som oppgir dette versus 1 % på 8. trinn. Det kan altså synes som at det med stigende alder skjer noe i forhold til ungdommens holdninger, selv om dette som nevnt ikke gjelder flertallet. Flertallet, omtrent to tredjedeler av ungdommene på både 8. og 9. trinn svarer at de som drikker ikke virker å ha det bra og at de ikke bryr seg om hva de andre gjør.

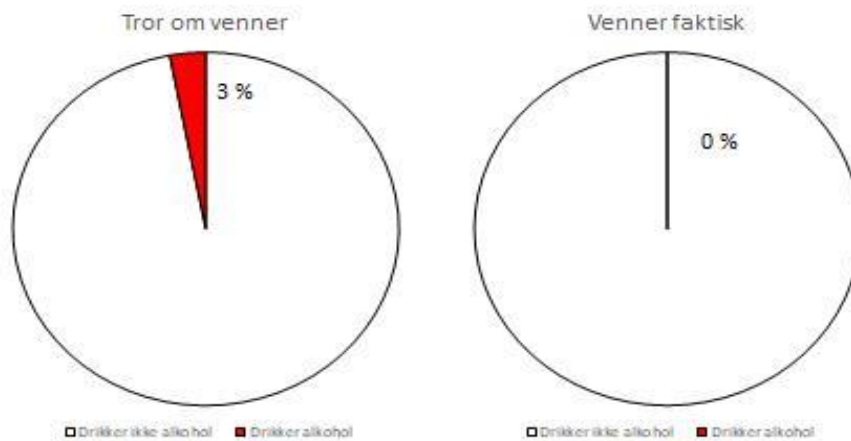
Nedenfor vil vi legge frem om og i hvilken grad det forekom sosiale misforståelser i forhold til ungdoms oppfattelse av andre ungdommers bruk av alkohol versus faktisk bruk av alkohol. Vi utarbeidet i den forbindelse en alkoholrapport (vedlegg 11.7) for intervensjonsskolen som

ble benyttet i gruppearbeidet på intervensjonsdagen. Rapportene er utarbeidet for hvert trinn og resultatene er illustrert ved hjelp av kakediagrammer. Diagrammene blir nedenfor benyttet i fremstillingen av resultatene for antakelser om de andres bruk av alkohol for henholdsvis 8. og 9. trinn ved Sandnessjøen ungdomsskole.

Oppstilling 1.7

En samlet fremstilling av de unges antakelser om venners alkoholbruk på 8. trinn i Sandnessjøen

Antakelser om venners alkoholbruk i 8.trinn

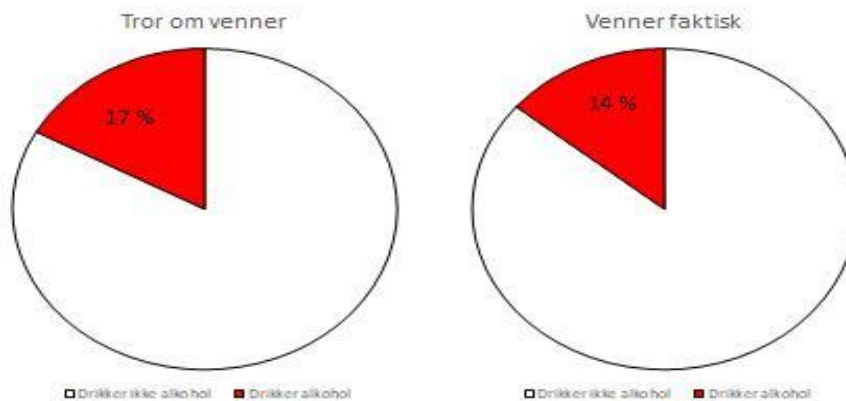

Oppstillingen skal leses og forstås på den måte at det ikke er noen, 0 % i 8. klasse som rapporterer å drikke alkohol, mens de tror at 3 % av vennene drakk alkohol.

Oppstilling 1.8

En samlet fremstilling av de unges antakelser om venners alkoholbruk på 9. trinn for Sandnessjøen

Antakelser om venners alkoholbruk i 9.trinn

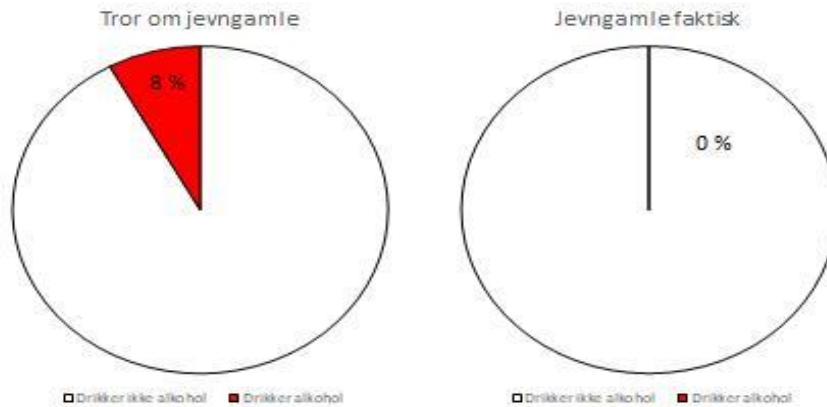
Figuren skal forstås således at 14 % rapporterte at de drakk alkohol, mens de antok at det faktiske tallet var 17 %. Det er en forskjell på 3 % mellom virkeligheten og antakelsene ungdommen har både for 8. og 9. trinn. Det er altså sosiale misforståelser men de kan ikke sies å være store, ungdommen har en ganske god oversikt når det gjelder venners bruk av alkohol. Det som kan være interessant å trekke frem i denne forbindelsen er at det for 8. trinn faktisk er 0 % som rapporterer å drikke alkohol, mens de tror at det er 3 % som gjør det. Dette kan man tenke seg kan skyldes at noen ungdommer “skryter” på seg å drikke uten egentlig å gjøre det.

Ved spørsmål om deres antakelser om jevngamle ungdommer fordeler det seg slik;

Oppstilling 1.9

En samlet fremstilling av de unges antakelser om de jevnaldrende sin alkoholbruk på 8. trinn for Sandnessjøen

Antakelser om alkoholbruk blant jevngamle på 8.trinn i Sandnessjøen

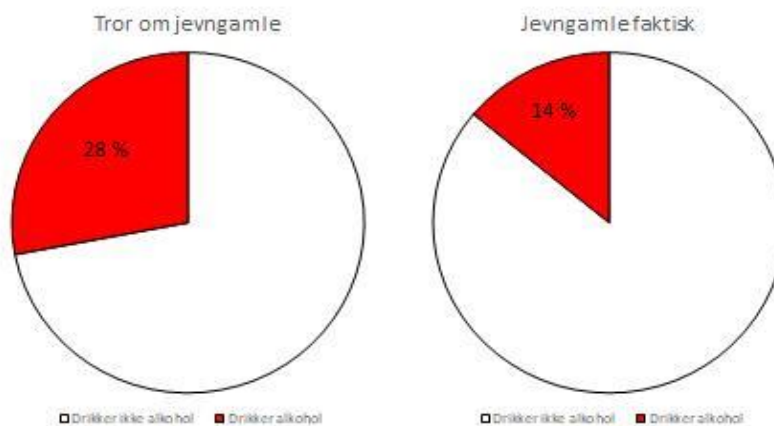

Vi ser av diagrammene at misforståelsene øker dess lengre bort fra en selv man kommer, de sosiale misforståelser er her enda tydeligere og øker fra 3 til 8 %, mens faktisk bruk er 0 %.

Oppstilling 2.0.

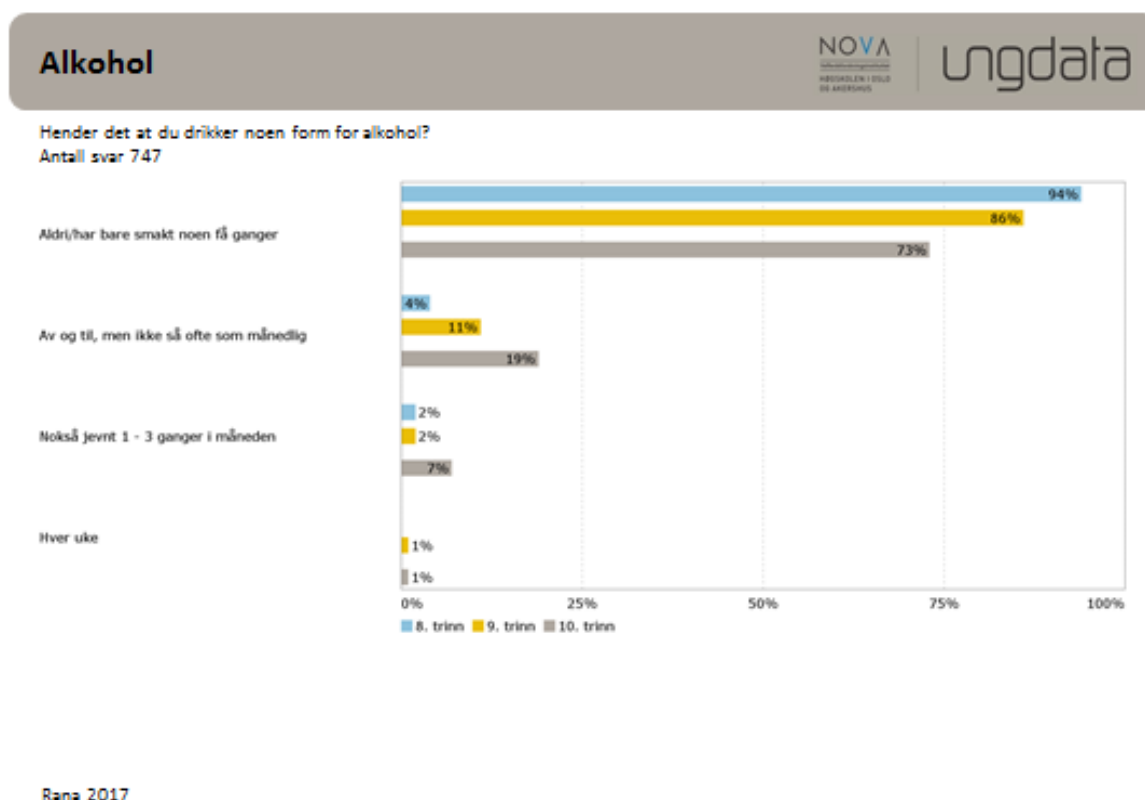
En samlet fremstilling av de unges antakelser om jevnaldrende sin alkoholbruk på 9. trinn for Sandnessjøen

Antakelser om alkoholbruk blant jevngamle på 9.trinn i Sandnessjøen

For 9. trinn øker de store overdrivelser blant ungdommene. Dette fremgår av kakediagrammet som viser at 28 % tror at jevnaldrende drikker alkohol mens det faktisk kun er halvparten 14 %.

For å kunne gjøre en likedan fremstilling som ovenfor på spørsmål om hva ungdommene trodde om jevnaldrende i større byer som for eksempel Mo i Rana trengte vi opplysninger om faktisk alkoholbruk på 8. og 9. trinn på Mo. Disse tall hentet vi ved hjelp av ungdomsundersøkelsen for Mo i Rana. Det var imidlertid kun nøkkel- og trendrapportene som lå tilgjengelig på ungdomsdata sin nettside og av disse fremgikk ikke alkoholbruken men kun hyppighet vedrørende beruselse. Vi rettet derfor en henvendelse til KoRus Nord og ba om tilgang til klassetrinnrapportene for Mo og disse er vist nedenfor.

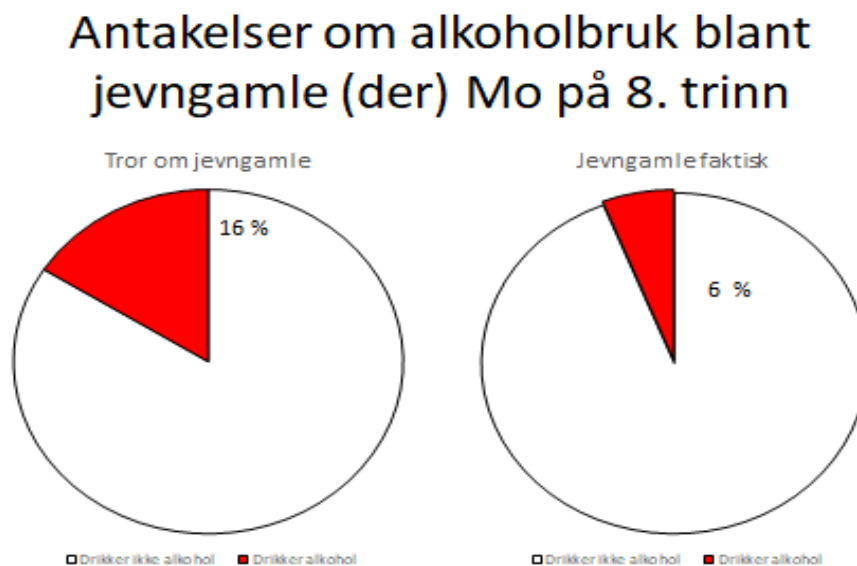

Det gjøres oppmerksom på at ungdomsdata tallene som er hentet ut for Mo er fra våren 2017, mens tallene vi sammenligner med fra før-undersøkelsen er fra våren 2018. Det betyr altså at det ikke er samme årskull som sammenlignes og at det kan ha utslag i og med at årskullene er relativt små og det kan være forskjeller fra kull til kull. I tillegg gjøres det oppmerksom på at

det totale utvalget er betydelig større for Mo, 747 respondenter har besvart ungdatabesvarelsen på Mo i Rana versus 324 respondenter i Sandnessjøen-forsøket. Spørsmål og svaralternativer er nokså lik i de to ulike undersøkelser, eneste forskjell er nyanser i spørsmålsstilling, men innholdet er det samme og svaralternativ aldri og smakt noen få ganger er lagt sammen i ett spørsmål i ungdatabesvarelsen.

Oppstilling 2.1.

En samlet fremstilling av de unges antakelser (på 8. trinn) om jevngamle sin bruk av alkohol i større byer, her vist en sammenstilling av faktisk versus ungdommens antakelser om bruk av alkohol. Oppstilling av faktisk bruk for Mo i Rana baserer seg på tall hentet fra ungdatabesvarelsen 2017, klasstrinnrapport.

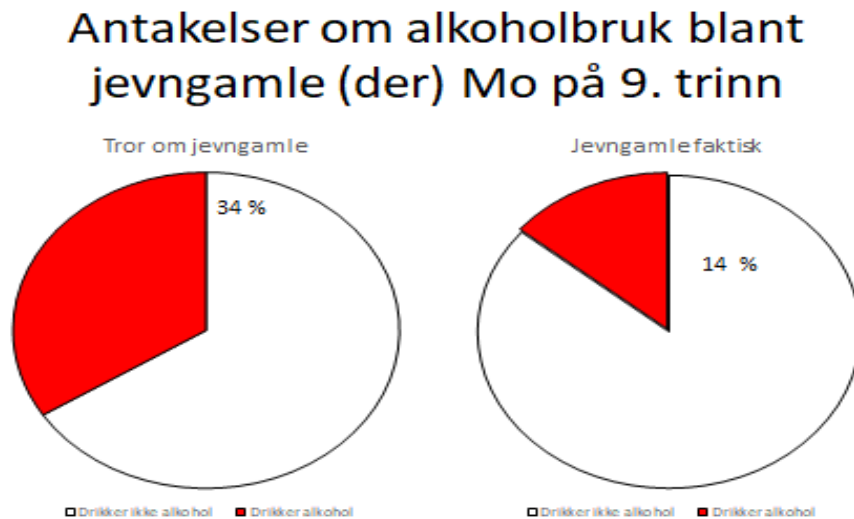

Kakediagrammene skal leses på følgende måte. Ungdommen på 8. trinn i Sandnessjøen antok at 16 % av de jevngamle i større byer som for eksempel Mo i Rana drakk alkohol mens det faktiske tall for Mo i Rana var 6 %.

For 9. Trinn fordelte det seg som vist nedenfor

Oppstilling 2.2.

En samlet fremstilling av de unges antakelser (på 9. trinn) om jevnaldrende sin bruk av alkohol i større byer, her vist en sammenstilling av faktisk bruk versus ungdommens antakelser om bruk. Oppstilling av faktisk bruk for Mo i Rana baserer seg på tall hentet fra ungdatabasundersøkelsen 2017, klassetrinnrapport.

For begge trinn gjaldt at det var til dels store sosiale misforståelser i form av overdrivelser når det gjaldt deres antakelser om de andre jevngamle i større byer. Når vi likevel, som det fremgår av alkoholrapporten (vedlegg 11.7) valgte ikke å ta denne sosiale misforståelsen med i alkoholrapporten for 8. trinn var det med bakgrunn i følgende betraktninger. Det var 0 % på 8 trinn i Sandnessjøen versus 6 % på Mo som rapporterte faktisk alkoholbruk på 8. trinn. Med utgangspunkt i det faktum vurderte vi at det var uheldig å legge frem tallene for Mo i Rana. Dette for nettopp å unngå sosial peiling inn mot uønsket adferd, for dersom man gjorde ungdommene oppmerksomme på at flere jevnaldrende rapporterte om alkoholbruk på Mo kontra hos dem selv kunne man tenke seg at man peilet de inn på en uønsket adferd. Denne vurdering diskuterte vi med Balvig og Holmberg i forkant av intervensjonen og det var enighet om at det var hensiktsmessig å utelate dette i alkoholrapporten som ble lagt frem for elevene på 8. trinn på intervensjonsdagen.

Som det videre fremgår av oppstilling 2.2 viser denne at ungdommene antok at det var 34 % på Mo i Rana som drakk alkohol, mens det faktiske tallet var 14 %. Den faktiske rapporterte bruken var med andre ord helt lik for Sandnessjøen og Mo på 9. trinn, men overdrivelsene om

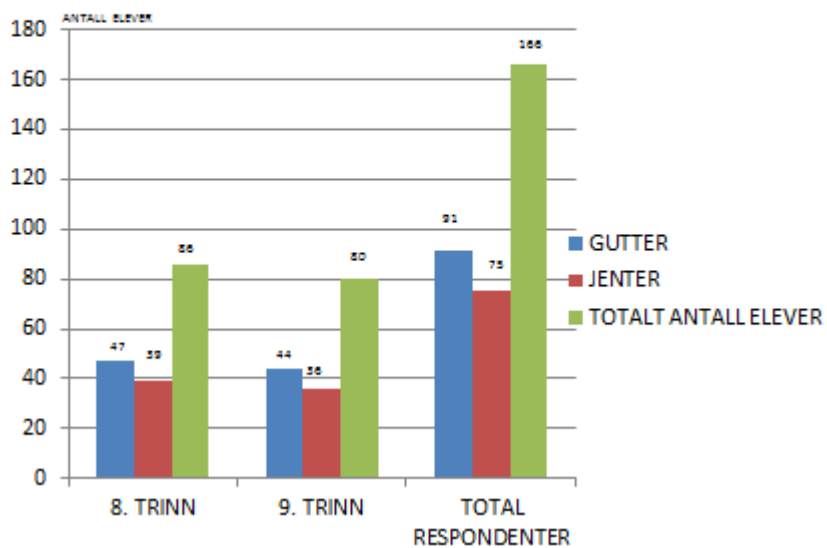
de andre hadde økt fra 28 % til 34 % når det gjaldt antakelser om bruk av alkohol hos jevnaldrende lokalt versus på Mo. Vi kan altså konstatere at de sosiale overdrivelser øker dess lengre bort fra en selv ungdommen kommer.

Resultatene for spørsmål 10 og 11 som omhandler ungdommens antakelser om de videregående elever lokalt og i større byer ble ikke presentert i alkoholrapporten for hverken 8. eller 9. trinn. Dette skyldes at det ikke var sosiale overdrivelser men at vi derimot fant sosiale underdrivelser, de trodde at det var færre enn det som faktisk var tilfellet som drakk alkohol i videregående skole, både når det gjaldt videregående elever lokalt og på Mo i Rana. Med bakgrunn i det valgte vi ikke å ta med tallene i alkoholrapporten fordi man kunne tenke seg at dersom vi hadde informert om at det var vanligere å drikke alkohol enn det de trodde ville man kunne bidra til økt alkoholbruk. Med andre ord kunne vi ha risikert å peile de i feil retning av hva som var hensikten med forsøket. Et annet element som vi også tok høyde for, når vi besluttet å utelate denne sammenligningen i alkoholrapporten var, at svarprosenten for ungdomsundersøkelsen i videregående skole på Mo i Rana var forholdsvis lav, rundt 60 %. Rent validitetsmessig er dette et problem da man dermed ikke kan si at tallene som fremkommer er representative for videregående elever på Mo og dermed er undersøkelsen ikke hensiktsmessig å benytte som sammenligningsgrunnlag (Skog, 2015).

Nedenfor følger en fremstilling av datafunn fra før-undersøkelsen som ble gjennomført i Fauske ved Vestmyra skole på 8. og 9. trinn. Dataanalysen for kjønn viser at det totalt var 166 elever som besvarte spørreundersøkelsen ved Vestmyra ungdomsskoletrinn med henholdsvis 86 elever på 8. trinn og 80 elever på 9. trinn. Det er en overvekt av gutter, 55 % gutter mot 45 % jenter, altså nesten 10 prosentpoeng forskjell. Dette er illustrert ved hjelp av oppstilling i diagram nedenfor

Oppstilling 2.3

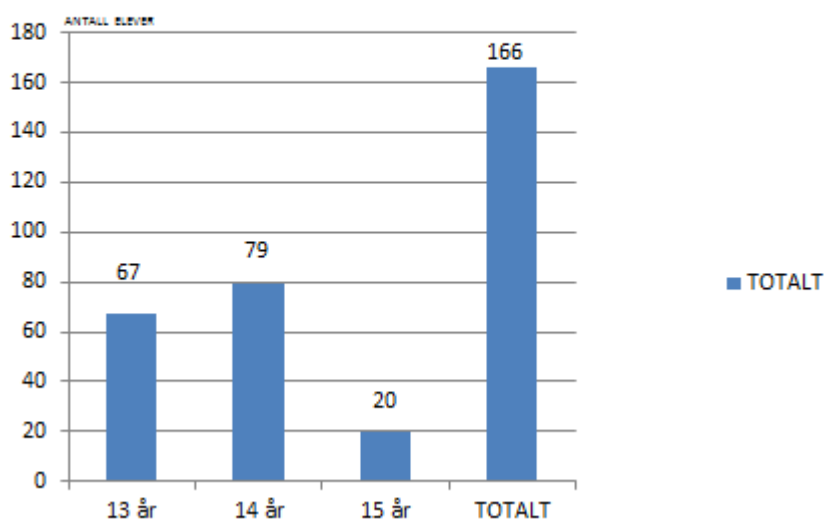
En samlet fremstilling av kjønnsfordeling for de ulike klassetrinn på Fauske. Fordelt etter antall respondenter

Når vi har sett på alder for Fauske viser analysen at 40 % av utvalget rapporterer at de er 13 år, 48 % rapporterer at de er 14 år og 12 % at de er 15 år på undersøkelsestidspunktet. Dette er vist i diagram nedenfor.

Oppstilling 2.4

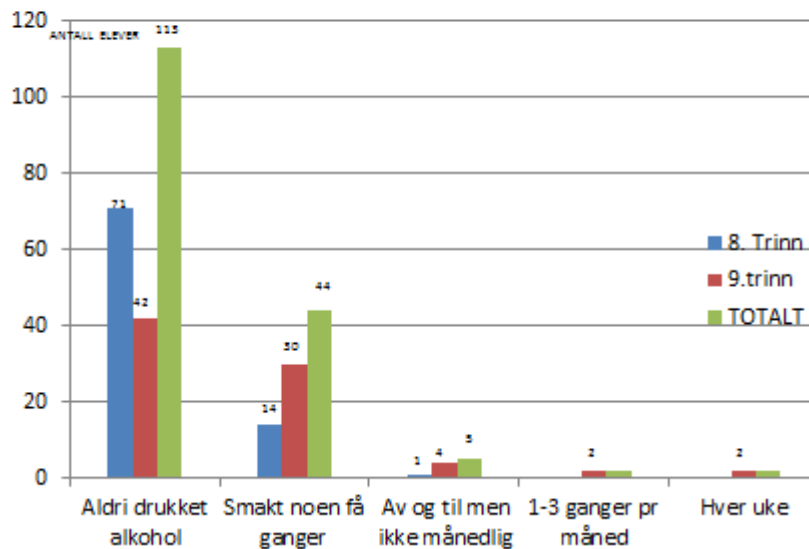
En fremstilling av respondenter fordelt etter alder for Fauske, respondenter fordelt etter alder

På spørsmål om hvor ofte det drikkes alkohol svarer ungdommen på 8 trinn i Fauske følgende; 83 % oppgir at de aldri har drukket alkohol, 16 % oppgir å ha smakt alkohol noen få ganger. 1 % oppgir å drikke av og til men ikke så ofte som månedlig For 9. trinn fordeler seg slik; På 9. trinn er det 53 % som rapporterer å aldri ha drukket alkohol, 38% oppgir å ha smakt noen få ganger. 5 % av respondentene oppgir å drikke alkohol av og til men ikke så ofte som månedlig, 3 % oppgir å drikke 1-3 ganger pr. måned og 3 % oppgir å drikke ukentlig. Prosentene er vist i antall respondenter i diagram nedenfor

Oppstilling 2.5

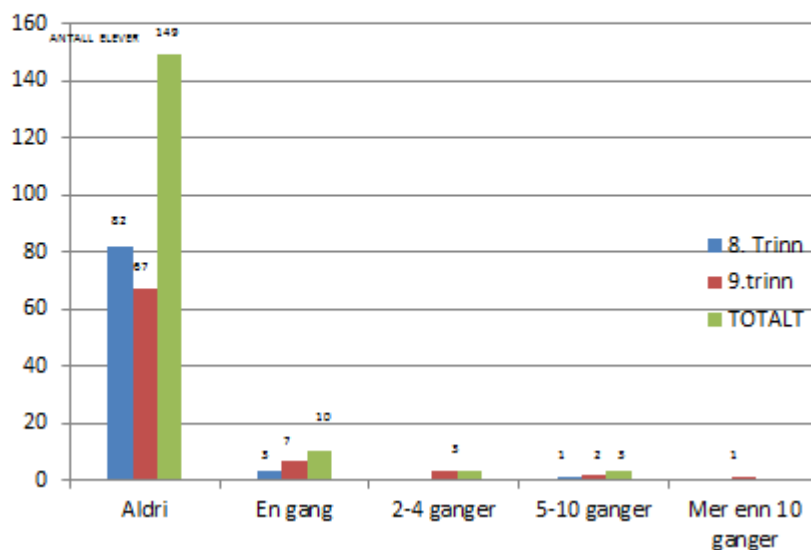
En samlet fremstilling av hvor hyppig ungdommen rapporterer å drikke alkohol fordelt på klassetrinn fremstilt i antall

På egenrapportering for 8. trinn vedrørende hvor ofte ungdommen har drukket så mye alkohol at de har følt seg tydelig beruset siste 6 måneder oppgir 95 % aldri, 4 % oppgir å ha følt seg tydelig beruset ved en anledning. 1 % oppgir å ha drukket seg beruset 5-10 ganger siste 6 måneder. Analysen for 9. trinn viser at 84 % svarer at de aldri har drukket så mye at de har følt seg beruset siste 6 måneder. 9 % oppgir å ha vært tydelig beruset en gang siste 6 måneder, mens 4 % oppgir å ha vært beruset 2-4 ganger og 3 % oppgir å ha vært tydelig beruset 5-10 ganger siste 6 måneder. 1 % oppgir å ha vært tydelig beruset mer enn 10 ganger. Dette er fremstilt i antall respondenter i diagram nedenfor

Oppstilling 2.6

En samlet fremstilling av hvor ofte ungdommen rapporterer å drikke seg beruset siste 6 måneder fordelt på klassetrinn og oppgitt i antall

På holdningsspørsmålet hvor vi spurte ungdommen om hva de synes om de som drikker alkohol oppga ungdommen på 8 trinn på Fauske følgende;

Oppstilling 2.7

En samlet fremstilling av 8. trinns svar for Fauske på holdningsspørsmålet: « hva synes du om de som drikker alkohol».

«Hva synes du om de som drikker alkohol?»		
De er som regel artige og spennende å være med	Enig: 4 %	Uenig: 96 %
De virker kule	Enig: 0 %	Uenig: 100 %
De virker som de ikke har det så bra	Enig: 41%	Uenig: 59%
Jeg bryr meg ikke om hva de gjør	Enig: 58%	Uenig: 42%

Oppstilling 2.8

En samlet fremstilling av 9. trinns svar for Fauske på holdningsspørsmålet: « hva synes du om de som drikker alkohol».

For 9. trinn fordelte svarene seg således		
«Hva synes du om de som drikker alkohol?»		
De er som regel artige og spennende å være med	Enig: 11 %	Uenig: 89 %
De virker kule	Enig : 1 %	Uenig: 99 %
De virker som de ikke har det så bra	Enig: 21 %	Uenig: 79 %
Jeg bryr meg ikke om hva de gjør	Enig: 64 %	Uenig: 36 %

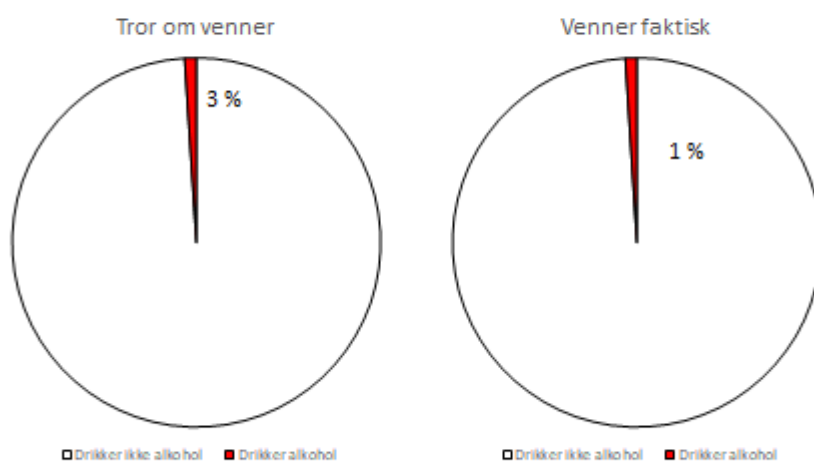
Som det fremgår av tabelloppstillingen vedrørende ungdommens holdninger om de som drikker alkohol, ser man at de aller fleste ungdommer (96 %) ikke synes at de som drikker er spennende og artige å være sammen og at de heller ikke oppfattes som kule. Alkoholbruk er med andre ord ikke forbundet med status for ungdommer flest. For 9. trinn skjer det en endring, det er riktignok ikke flertallet som rapporterer at de som drikker alkohol er spennende å være med, men det er 11 % som oppgir dette versus 4 % på 8. trinn. Det kan altså synes som at det med stigende alder skjer noe i forhold til ungdommens holdninger, selv om dette som nevnt ikke gjelder flertallet. Flertallet på både 8. og 9. trinn svarer at de som drikker ikke virker å ha det bra og at de ikke bryr seg om hva de andre gjør.

Nedenfor vil vi legge frem om i hvilken grad det forekom sosiale misforståelser i forhold til ungdoms oppfattelse av andre ungdommers bruk av alkohol versus faktisk bruk. Resultatene av de unges forestillinger er illustrert ved hjelp av kakediagrammer, slik vi gjorde for Sandnessjøen i alkoholrapporten selv om en slik alkoholrapport ikke ble utarbeidet for kontrollskolen i og med at de ikke mottok en intervensjon.

Oppstilling 2.9

En samlet fremstilling av de unges antakelser om venners alkoholbruk på 8. trinn på Fauske

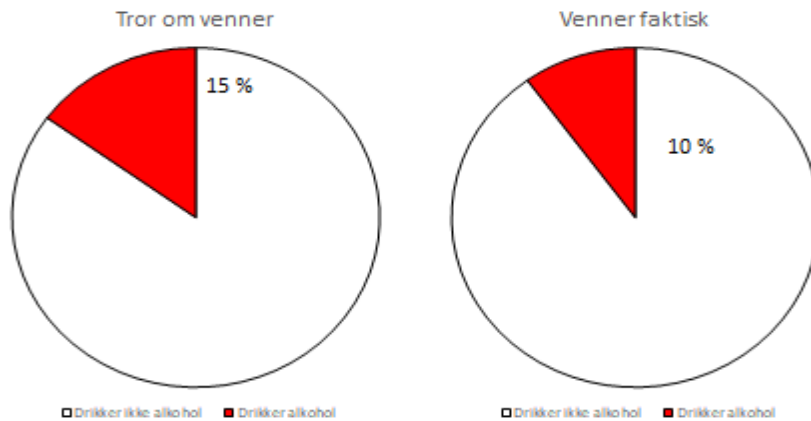
Antakelser om venners alkoholbruk i 8.trinn

Oppstilling 2.9 skal leses og forstås på den måte at det er nesten ingen (1 %) i 8. klasse som rapporterer å drikke alkohol, mens de tror at 3 % av vennene drikker alkohol.

For 9. trinn fordelte det seg således;

Antakelser om venners alkoholbruk i 9.trinn

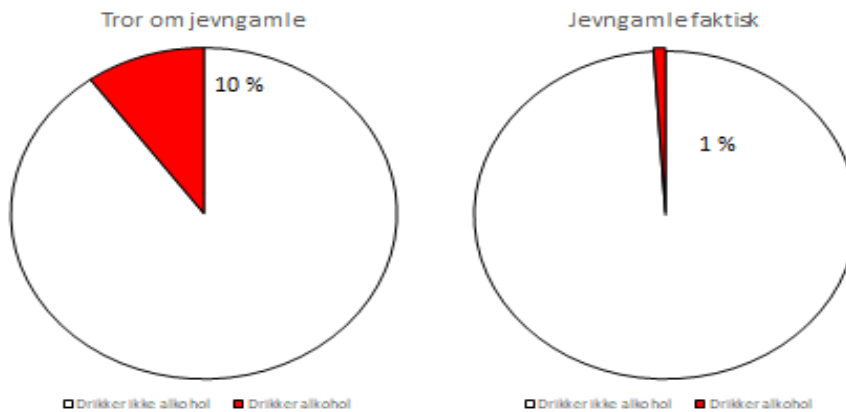
Figuren skal forstås således at 10 % rapporterte at de drakk alkohol, mens de antok at det faktiske tallet var 15 %.

Det er en henholdsvis 2 % og 5 % forskjell mellom virkeligheten og antakelsene ungdommen hadde for 8. og 9. trinn. Det er altså sosiale misforståelser men de kan ikke sies å være store, ungdommen har en ganske god oversikt når det gjelder venners bruk av alkohol. Det som kan være interessant å trekke frem i denne forbindelsen er at det for 8. trinn faktisk kun er 1 % som rapporterer å drikke alkohol, mens de tror at det er 3 % som gjør det. Dette kan man tenke seg kan skyldes at noen ungdommer "skryter" på seg å drikke uten egentlig å gjøre det. Ved spørsmål om hva de antar om jevn gamle på eget alderstrinn fordeler det seg slik;

Oppstilling 3.1

En samlet fremstilling av de unges antakelser om jevnaldrende sin alkoholbruk på 8. trinn for Fauske

Antakelser om alkoholbruk blant jevngamle på 8. trinn Fauske

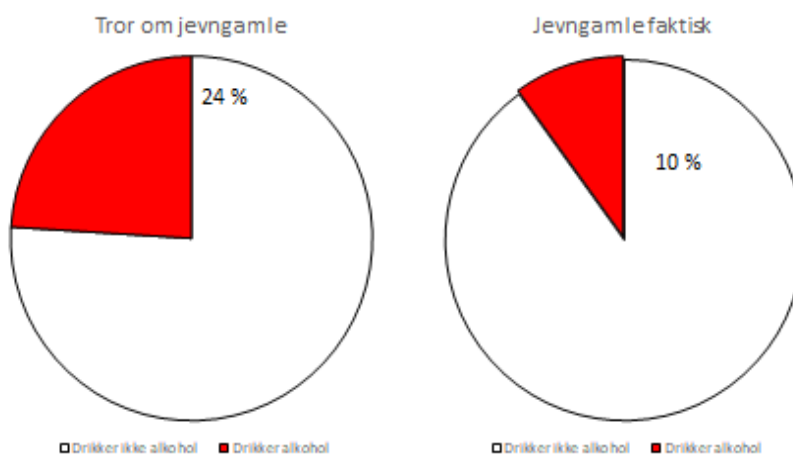

Vi ser av diagrammene at misforståelsene øker dess lengre bort fra en selv man kommer, de sosiale misforståelser er her enda tydeligere og øker fra 3 % når det gjaldt venner til 10 %, når det gjaldt jevnaldrende, mens faktisk bruk er 1 %.

Oppstilling 3.2.

En samlet fremstilling av de unges antakelser om jevnaldrende sin alkoholbruk på 9. trinn for Fauske

Antakelser om alkoholbruk blant jevngamle på 9. trinn Fauske

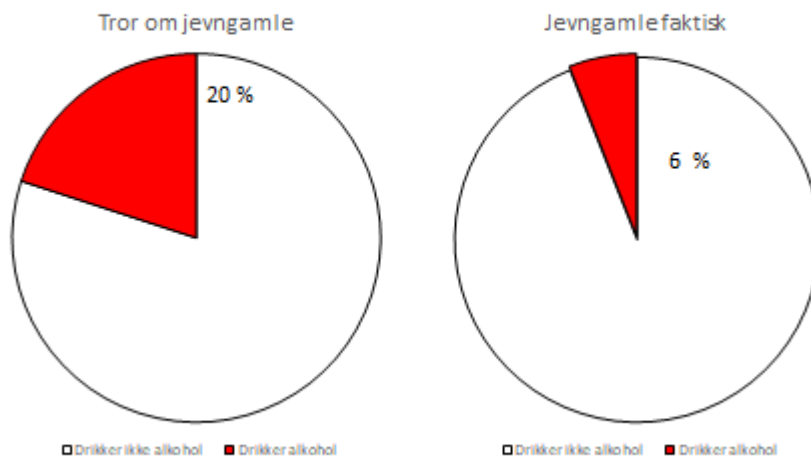
For 9. trinn er de sosiale misforståelser, overdrivelser, enda større blant ungdommene enn på 8. trinn. Dette fremgår av kakediagrammet som viser at 24 %, altså nesten en fjerdedel tror at jevnaldrende drikker alkohol mens det faktiske tallet er 10 %, det er her en differanse på 14 prosentpoeng mellom faktisk og antatt alkoholbruk..

På spørsmål om hvor mange av deres jevnaldrende i større byer som for eksempel Mo i Rana de trodde drakk alkohol var antakelsene versus faktisk alkoholbruk som illustrert nedenfor.

Oppstilling 3.3

En samlet fremstilling av 8. trinn på Fauske sine antakelser om jevnaldrende sin bruk av alkohol i større byer, her vist en sammenstilling av faktisk versus ungdommens antakelser om bruk av alkohol. Oppstilling av faktisk bruk for Mo i Rana baserer seg på tall hentet fra ungdomsundersøkelsen 2017, klassetrinnrapport.

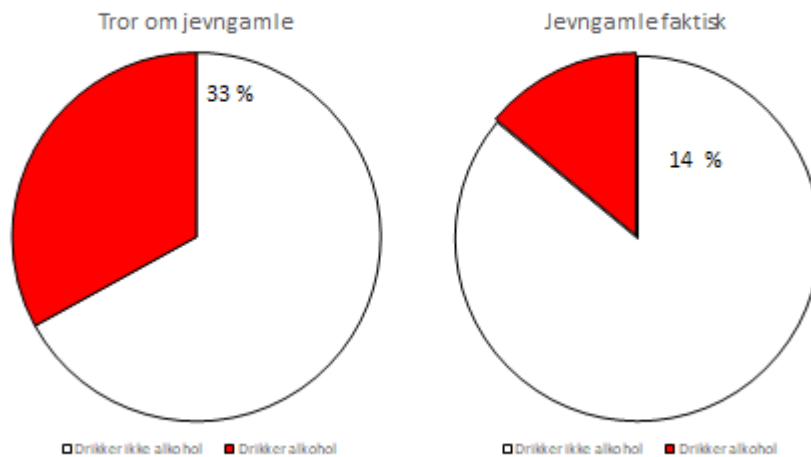
Antakelser om alkoholbruk blant jevngamle (der) Mo på 8. trinn

Oppstilling 3.4

En samlet fremstilling av 9. trinn på Fauske sine antakelser om jevnaldrende sin bruk av alkohol i større byer, her vist en sammenstilling av faktisk versus ungdommens antakelser om bruk av alkohol. Oppstilling av faktisk bruk for Mo i Rana baserer seg på tall hentet fra ungdataundersøkelsen 2017, klassetrinnrapport.

Antakelser om alkoholbruk blant jevngamle (der) Mo på 9. trinn

For begge trinn gjaldt at det var til dels store sosiale misforståelser i form av sosiale overdrivelser når det gjaldt deres antakelser om de andre jevnaldrende sin alkoholbruk i større byer. Det var 6 % som oppga å drikke alkohol på 8 trinn på Mo mens ungdommene i Fauske på 8. trinn antok at det var 20 % på Mo som drakk. På 9. trinn antok ungdommene at det var 33 % av jevnaldrende ungdommer i større byer som for eksempel Mo som drakk alkohol, mens den faktiske alkoholbruk var på 14 %. Det var med andre ord en ganske stor sosial overdrivelse man fant med en differanse mellom faktisk og antatt alkoholbruk på henholdsvis 14 % for 8. trinn og 19 % for 9. trinn. Vi gjør imidlertid nok en gang oppmerksom på at sammenligningsgrunnlaget ikke er likt da det ikke er samme kull ungdommer som blir sammenlignet. Vår før-undersøkelse ble gjennomført mars 2018 mens tallene for Mo i Rana er hentet fra ungdatatall for 2017.

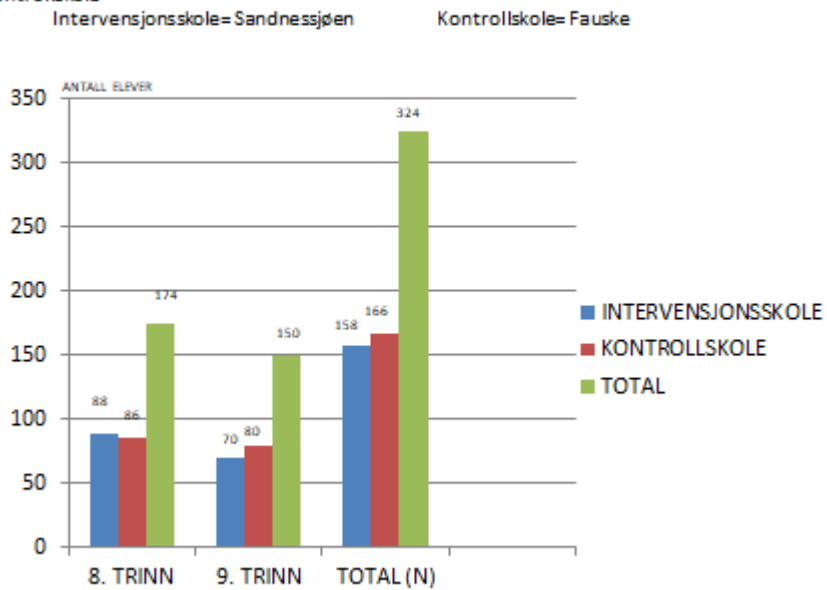
Når det gjelder spørsmål 10 og 11 har vi valgt ikke å legge resultatene frem som et kakediagram for Fauske, da dette ikke ble laget for Sandnessjøen. Vi har likevel sett på

tendensene utfra analysene og sammenlignet disse med ungdataballene på samme måte som vi gjorde for Sandnessjøen. Også her har vi fått tilsendt ungdataballene fra KoRus Nord for å få tilgang på data fra videregående skole i Fauske. Disse viste, i likhet med det vi så for Sandnessjøen at det var sosiale misforståelser på Fauske når det gjaldt antakelser om videregående elever både lokalt og i større byer. Misforståelsene var i likhet med det vi så i Sandnessjøen tilstede i form av sosiale underdrivelser. Det er med andre ord flere på videregående skole både på Fauske og på Mo som rapporterer å drikke alkohol ifølge ungdataballene, sammenlignet med det 8. og 9. trinn elever på Fauske antok. Det man kan fastslå er imidlertid at ungdommene ikke har peiling på hva andre ungdommer foretar seg når de er langt fra en selv. I tillegg ønsker vi også å gjøre oppmerksom på at svarprosenten for ungdataball for Mo videregående skole i 2016 var lav med en svarprosent på 63 %. På bakgrunn av dette er det derfor vurdert som ikke representative tall for videregående elever sin alkoholadferd på Mo i Rana.

Vi vil i det følgende avsnitt legge frem en sammenstilling av intervensjons- og kontrollskolen for å se på eventuelle likheter og forskjeller for før-undersøkelsen.

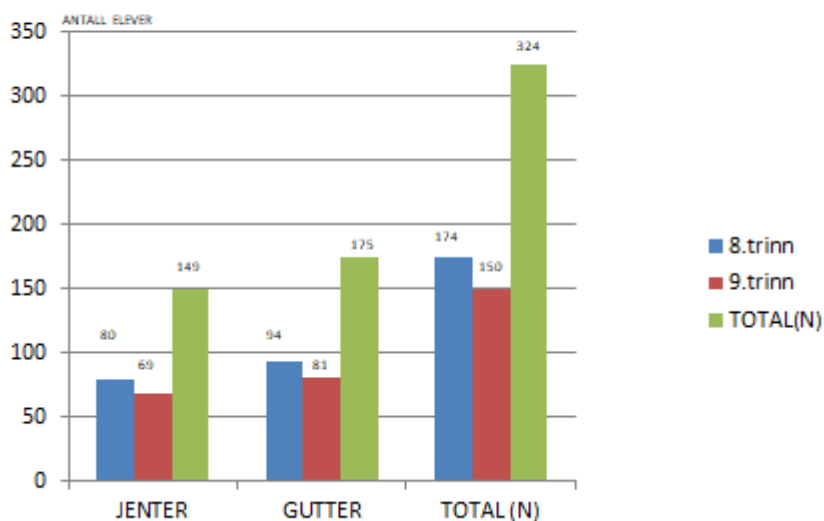
Samlet sett for både Sandnessjøen og Fauske viser data at nettutvalget i før-undersøkelsen var på 324 elever (N=324) og at det var en differanse på 8 flere elever i Fauske enn i Sandnessjøen, slik at utvalget ved de respektive skoler er nokså likt. Det er videre flere elever på 8. enn på 9. trinn Dette er illustrert i oppstilling nedenfor

Oppstilling 3.5
En samlet fremstilling (før-undersøkelsen) av antall respondenter for henholdsvis intervensjons- og kontrollskole

Som vist i oppstilling nedenfor fremgår det at det er en liten overvekt av gutter kontra jenter på års trinnene, dette gjelder både for intervensjons- og kontrollskole. Forskjellen er imidlertid liten med mindre enn ett prosentpoeng i forskjell. I nedenstående figur illustreres kjønnsfordelingen samlet sett for intervensjons- og kontrollskole.

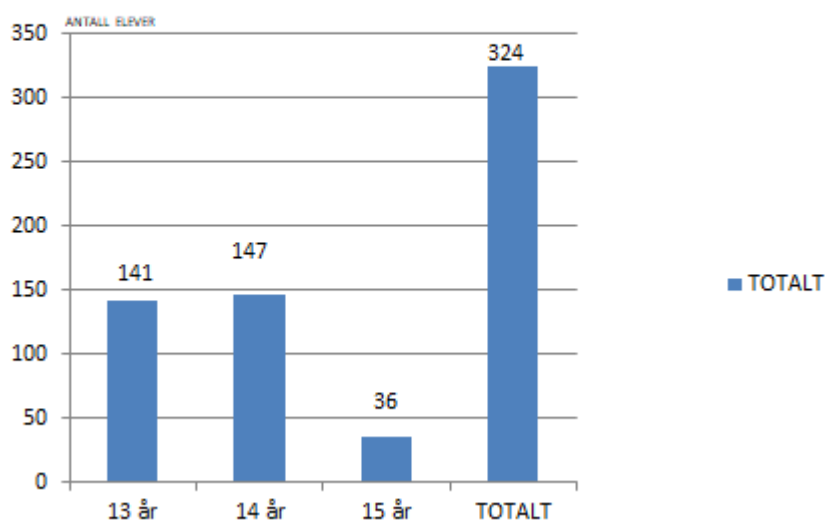
Oppstilling 3.6
En samlet fremstilling (før-undersøkelsen) av kjønnsfordeling i utvalget for begge skoler fordelt etter klassetrinn

Når man ser på alderen til respondentene er flertallet av respondentene 13 og 14 år på førundersøkelsen. For begge skoler er det 43 % av utvalget som er 13 år, 45 % som er 14 år og 11 % er 15 år på undersøkelsestidspunktet. Dette er illustrert nedenfor vist i antall.

Oppstilling 3.6

En samlet fremstilling (før-undersøkelsen) av respondenter fordelt etter alder for begge skoler

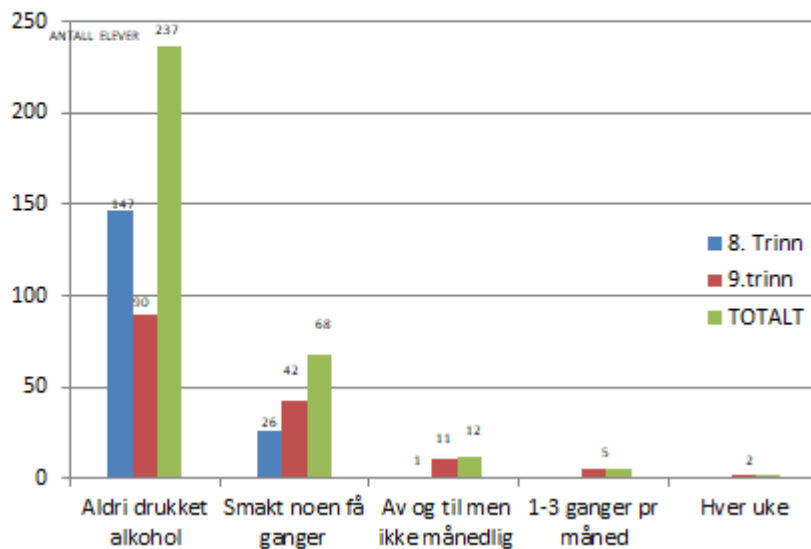

Alkoholbruk; Når vi ser på begge skoler sammenlagt ser vi at det totalt er 85 % av alle respondenter på 8. trinn som oppgir at de ikke har drukket alkohol. Av de som oppgir å ha smakt alkohol noen få ganger er det 15 %, mens under 1 % oppgir å ha drukket alkohol av og til men ikke så ofte som månedlig. Det betyr at det i all hovedsak ikke drikkes alkohol på 8. trinn på hverken intervensjons- eller kontroll skolen.

Det er totalt 60 % av alle respondentene på 9 trinn som oppgir aldri å ha drukket alkohol, 28 % oppgir å ha smakt alkohol noen få ganger og 7 % oppgir å ha drukket alkohol av og til men ikke så ofte som månedlig. 3 % oppgir å drikke alkohol 1-3 ganger per måned og 1 % å drikke alkohol ukentlig. Man ser, når vi så på skolene og det aktuelle års trinnet hver for seg, at det er noen små forskjeller, om enn ikke så store mellom Sandnessjøen og Fauske i forhold til hvor ofte de rapporterer å drikke alkohol. Som det fremgår av resultatene nedenfor ser man at andelen som drikker alkohol øker med alder. Dette er i og for seg ikke overraskende at andelen av elever som rapporterer å drikke alkohol øker i takt med alder. Ovenstående er vist i antall nedenfor.

Oppstilling 3.7

En samlet fremstilling (før-undersøkelse) av hvor ofte ungdommen rapporterer å drikke alkohol fordelt på klassetrinn for begge skoler

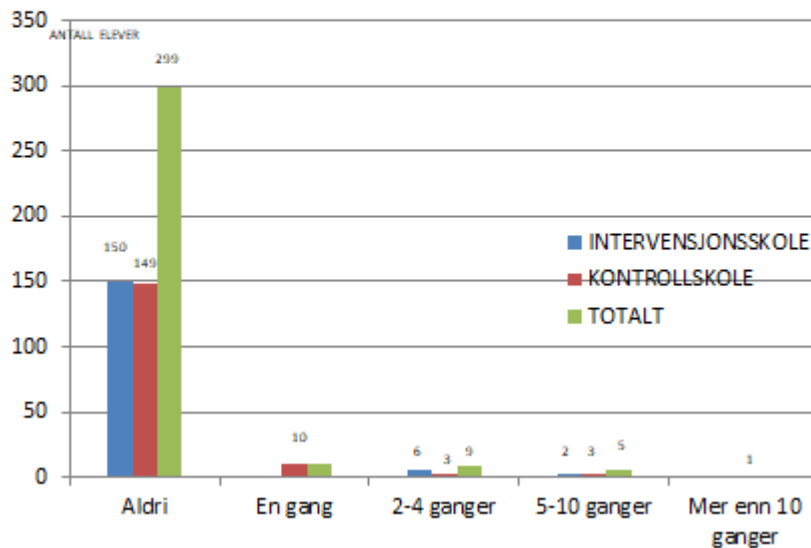

Beruse siste 6 måneder; I sammendraget for henholdsvis 8. og 9 trinn når det gjelder egen rapportert beruselse ser vi at elevene ved de to skolene rapporterer nokså likt. Som vi har beskrevet under teorikapittelet er det i hovedsak ungdom som drikker seg full som er særlig utsatte ungdommer. Samlet sett for Sandnessjøen og Fauske fremgår det av analysen at det samlet sett er 2 % som rapporterer om beruselse en gang eller oftere på 8. trinn. Av data for områdene hver for seg fremgår det at de 2 % er ungdommer ved kontrollskolen. For 9. trinn samlet sett ser vi at det totalt er 86 % som oppgir aldri å ha drukket så mye at de har følt seg beruset. 5 % oppgir å ha drukket seg beruset ved en anledning og 6 % oppgir å ha vært beruset 2-4 ganger. 3 % oppgir at de har drukket seg tydelig beruset 5-10 ganger siste 6 måneder og under 1 % har drukket seg beruset mer enn 10 ganger. At så unge mennesker, ungdom mellom 13-15 år, drikker seg beruset er bekymringsfullt og disse befinner seg innenfor vår forhåndsdefinerte risikoatferd.

Totalt sett, for begge klassetrinn for begge skoler er det 8 % som rapporterer at de har vært beruset en eller flere ganger siste 6 måneder. Ovenstående er vist i oppstilling og oppgitt i antall nedenfor

Oppstilling 3.8

En samlet fremstilling (før-undersøkelse) av beruselse siste 6 måneder fordelt på område

På holdningsspørsmålet som der ungdommen ble spurt om hva de synes om de som drikker alkohol oppga utvalget for både 8 og 9. trinn, altså hele utvalget samlet sett følgende.

Oppstilling 3.9

En samlet fremstilling (før-undersøkelse) for holdningsspørsmålet: « hva synes du om de som drikker alkohol».

«Hva synes du om de som drikker alkohol?»		
De er som regel artige og spennende å være med	Enig: 6 %	Uenig: 94 %
De virker kule	Enig: 4%	Uenig: 96 %
De virker som de ikke har det så bra	Enig: 27%	Uenig: 73 %
Jeg bryr meg ikke om hva de gjør	Enig: 67%	Uenig: 33 %

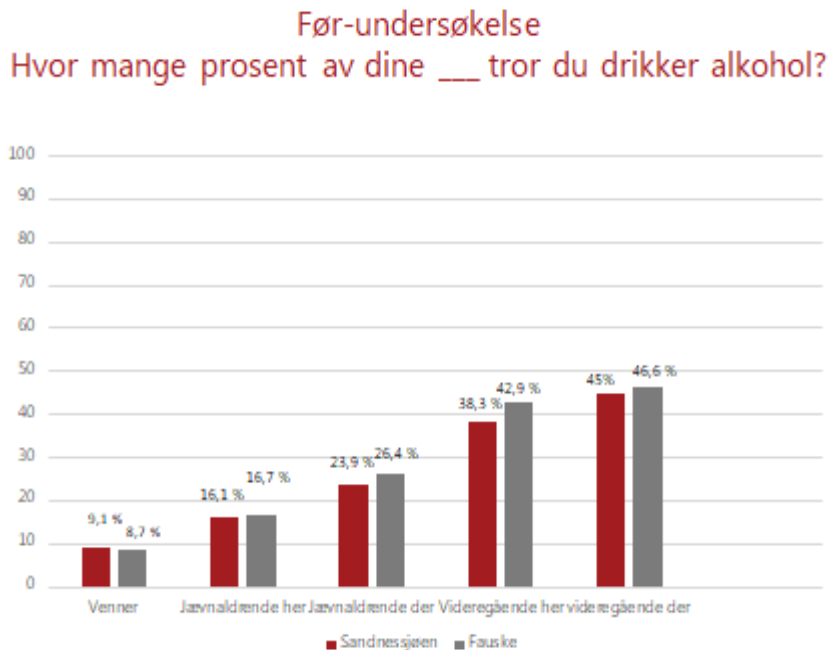
Samlet sett kan man altså konkludere med at det ikke synes å være forbundet med status å drikke alkohol, men at de få som rapporterer at de synes de som drikker er kule og spennende å være sammen med, er 9. trinn elever. At det å drikke alkohol ikke i noen særlig grad er forbundet med status generelt sett i ungdomsbefolkningen understøttes også av ungdomstallene både nasjonalt og lokalt, der ungdommene på spørsmål om allerede oppsatte parametere om hva som ga status i ungdomsgruppen, svarer at det å drikke alkohol ikke gir status. Man kan derfor si at både vårt forsøk og ungdomstallene viser samme tendens, nemlig at for ungdom flest er alkoholbruk ikke forbundet med status i ungdomsmiljøet.

Hva tror ungdommen om de andre; Siste del av spørsmålsbatteriet fra spørsmål 7 i spørreskjema som angikk de unges antakelser om de andre, viste at det var noen forskjeller mellom de unges antakelser mellom intervensjons- og kontrollskolen. På spørsmål om hvor mange av vennene deres de trodde drakk alkohol viste vi i oppstilling 1.7 og oppstilling 2.9 at elevene på 8.trinn ved både for forsøks- og kontrollskolen antok at 3 % av vennene deres drakk alkohol, mens den faktiske rapporterte alkoholbruk var henholdsvis 0 og 1 %. De hadde med andre ord veldig god peiling på sine nærmeste. På samme spørsmål for 9.trinn vedrørende venner, antok ungdommene i Sandnessjøen at 17 % av vennene drakk alkohol, mens den faktiske bruk var 14 %. For Fauske antok elevene på 9.trinn at 15 % av vennene drakk alkohol, mens det faktiske tall var 10 %. Vi ser at de sosiale overdrivelsene om venners alkoholbruk er litt større i Fauske på før-undersøkelsen. Krysstabellen viser videre at det er en markant økning fra 8. til 9. trinn i antakelsene om venners bruk av alkohol, og at selv om ungdommene har rett i sine antakelser om at alkoholbruken øker i takt med alder står økningen ikke i stil med de unges antakelser.

På spørsmålet om ungdommens antakelser om de andre jevnaldrende sin bruk av alkohol har vi sammenfattet tallmaterialet for henholdsvis Intervensjons- og kontrollskole. Til informasjon har vi benyttet samme matematiske oppsett for utregning (vedlegg 11.9) som ble benyttet i alkoholrapporten. Vi har presentert sammenligningene ved hjelp av et søylediagram nedenfor.

Oppstilling 4.0

En samlet fremstilling (før-undersøkelse) av de unges forestillinger om de andre, oppgitt i prosent med avrundet desimal.

Som man kan lese av søylediagrammet øker de unges sosiale misforståelser om de andre jo lengre bort fra en selv de kommer og diagrammet viser at de sosiale misforståelser i før-undersøkelsen er litt større i Fauske, med unntak av antakelser om vennene, enn det som er tilfellet for Sandnessjøen.

6.1 Gjennomgang av intervensjonsdagen

Etter at analyser av datamaterialet fra før-undersøkelsen var gjennomarbeidet utarbeidet vi alkoholrapporten som skulle danne rammen for intervensjonsdagen på Sandnessjøen ungdomsskole for 8. og 9. trinn. En fullstendig oversikt over programmet for intervensjonsdagen som fant sted 22.3.2018 finnes i vedlegg 11.8. Etter at alkoholrapporten jf. vedlegg 11.7 var presentert av instruktør jobbet elevene klasse- og gruppevis med forhåndsdefinerte oppgaver som ble diskutert. Oppgavene omhandlet hvorfor de trodde at noen ungdommer antok at flere enn det som var tilfellet drakk alkohol. De ble også spurt om

hvorfor de trodde det oppsto sosiale misforståelser og på hvilke andre områder de så for seg at sosiale misforståelser kunne oppstå. Gruppearbeidene munnet ut i at hver klasse med bakgrunn i besvarelsene utarbeidet en klassekontrakt med formål om å unngå sosiale misforståelser fremover. Disse er presentert klassevis i vedlegg 12.1 men vi vil her kort gjøre rede for hva ungdommene på hvert trinn fremhevet som viktige tiltak for å unngå at sosiale misforståelser oppsto. På 8 trinn var det veldig mange felles trekk på svarene fra de ulike klasser og det som går igjen jf. kontraktene som ble utarbeidet klassevis var at man ikke skulle tro på eller spre rykter, at man skulle være ærlig og ikke skryte av ting man ikke hadde gjort og at man måtte ta konsekvensene av egne valg. De trakk også frem at det var lov å være annerledes og tørre å si nei og motstå eventuelt gruppepress. Også på 9. trinn ble det utarbeidet klassekontrakter, svarene skilte seg ikke veldig fra 8. trinn sine svar. De svarte blant annet at man skulle være ærlig og at man ikke skulle spre negative rykter. Videre sa de, at man burde sjekke sannheten og spørre personen det gjaldt og at man skulle akseptere hverandre og seg selv, snakke med hverandre og respektere andres avgjørelser og meninger samt å ha mot til å si nei og til å si ifra.

Vi hadde på forhånd bedt instruktør 2 om å observere og skrive ned en kort rapport om dynamikken og samarbeidet i hver klasse og kort redegjøre for observasjonene i etterkant av intervensjonsdagen. Instruktørene oppga at de opplevde at deltakelsen generelt var bedre på 8. enn på 9. trinn. Særlig var det en klasse på 9. trinn som skilte seg negativt ut. Instruktører rapporterte om mye uro i denne ene klassen og at man observerte et klassemiljø som fremsto som delt og lite sammensveiset. Noen elever var i opposisjon og det var til tider noe utfordrende å lede prosessen. Om 8. trinn rapporterte instruktører at de fikk noen kommentarer/ spørsmål rundt dette med prosentfremstillingene i alkoholrapporten og at instruktør måtte gå igjennom litt matematikk for å sikre at alle forsto rapporten. Instruktører rapporterte videre at praten fløt lett og at elevene var svært engasjerte men at man merket at de var yngre og langt mer uskyldig når det gjaldt tankegang og holdninger rundt alkohol på 8.trinn enn på 9. trinn. Flere i 8. mente at man burde hatt med røyking/snusing i opplegget. Vi ba også instruktørene om å gi oss tilbakemelding på om de følte at de var godt nok forberedte til dagen. De innspill som kom fra instruktører til oss var;

- Det var godt å være to instruktører i hver klasse og at de følte at de var bra forberedt etter forberedelsesdagen som var gjennomført i forkant av intervensjonsdagen.
- Burde vært navnelapper på elever og instruktører.

- Elever på 8 trinn ble litt lei og slitne helt på slutten av gruppearbeid 3. mens de opplevde at 9 trinn evnet å konsentrere seg i lengre tid av gangen.
- Veldig bra med filmsnutten – passet godt inn i opplegget. 8 trinn hadde mange kommentarer til filmen og det dannet en fin ramme for diskusjoner om tematikk
- Burde hatt mer tid med klassene på å utarbeide kontrakten

6.2 Informasjon til foresatte

I Ringstedforsøket har man et kortere avsnitt som omhandler om det er sammenheng mellom unges alkoholbruk og foreldres atferd og foreldre sin rolle som rollemodeller. Avsnittet tar utgangspunkt i at man har intervjuet ungdommer tilknyttet ungdomsklubber der man har spurt inn til foreldres innblanding når det gjelder bruk av og regler for alkohol. Disse konkluderer med at det er liten innblanding fra foreldres side i Danmark og at mange unge ikke har avtaler når det gjelder hvor mye de får drikke på fest (Balvig, Holmberg & Sørensen, 2005).

Vi mener at det er klare kulturelle forskjeller mellom Danmark og Norge i forhold til denne tematikken. Ungdata viser at en stor andel av ungdommene rapporterer at foreldrene vet hvem de omgås og hvor de befinner seg på fritiden. Videre rapporterer ungdom at foreldre sine holdninger til blant annet alkoholbruk er viktig for dem. Undersøkelser konkluderer i tillegg med at foreldre sine holdninger og regler rundt alkoholbruk hos sine barn/ ungdommer har stor betydning for når ungdom debutterer og for hvor mye de drikker (Bakken, 2017; Bakken 2018). Foreldreopplæring og involvering er et svært aktuelt tema når man ser på forebygging av alkoholbruk hos ungdommer, men er ikke hovedfokus i denne kriminalpreventive innsatsen som Sandnessjøen-forsøket har vært. Likevel var det, med bakgrunn i denne viten, viktig for oss å involvere foreldregruppen til ungdom på intervensjonsskolen. Vi hadde et sterkt ønske om å legge frem resultatene av før-undersøkelsen for foreldregruppen, slik at dette kunne gi og være en fin anledning for foreldrene å bringe tema på banen hjemme med ungdommene sine.

Med bakgrunn i dette hadde vi på samme dagen som intervensjonen på skolen fant sted invitert inn til foreldremøte på kvelden for henholdsvis 8. og 9. trinn foreldre.

Foreldregruppen var invitert trinn- men ikke klassevis. Noen uker før ble det sendt ut invitasjoner i ranselpost til foreldremøte samt sendt en påminning på sms via skolens

administrasjon både i uken opptil og på dagen foreldremøte skulle finne sted. Oppmøte var svært bra for begge trinn, det møtte ca 100 foresatte fra 8. trinn og ca. 80 foresatte for 9. trinn. Vi gjør oppmerksom på at 9. trinn var et mindre kull og dermed var det mindre andel en mindre andel foreldre på for 9.trinn. Før vi la frem resultatene i form av alkohol rapporten for det aktuelle klassetrinnet “utsatte” vi foreldregruppen for en liten smakebit av metoden som ble benyttet på elevene i Sandnessjøen-forsøket. Til dette formålet benyttet vi “klikkere” som er et slags responssystem der det benyttes en brikke til raskt å kunne svare på flervalgsspørsmål som umiddelbart kan presenteres i plenum. Vi stilte de noen spørsmål som for eksempel hvilket kjønn de var, hvor mange lovbrudd de trodde ble anmeldt i Norge i 2015-16, om hvorvidt de trodde det var flere eller færre anmeldte lovbrudd i perioden 2008 versus 2016 m.m. Foreldre antok at det var flere lovbrudd enn det som var tilfellet og at antall lovbrudd hadde økt i perioden 2008 til 2016. Vi viste statistikken på lovbrudd og det viste seg at det var store sosiale misforståelser i form av overdrevne forestillinger. Dette er helt vanlig å se og ikke spesielt for denne foreldregruppen. Ved å vise statistikk for de faktiske anmeldte lovbrudd samt utvikling innen kriminalitetsstatistikk over en periode foretok vi i praksis sosial peiling og det som da skjedde når vi spurte om de etterfølgende spørsmål var at de underrapporterte, altså det man kaller sosiale underdrivelser nettopp fordi de hadde blitt korrigert. Vi opplevde at foresatte ble svært engasjerte og synes det var både morsomt og spennende og at det ga de en fin forståelse av prosjektets metode når vi skulle vise alkoholrapporten med de tilhørende sosiale misforståelser som var blant deres egne ungdommer. Det var da også et fint grunnlag for å kunne gå hjem etterfølgende og både diskutere skoledagen ungdommene hadde hatt og tematikken rundt sosial peiling og misforståelser opp mot alkoholbruk og andre aktuelle tema. Som en del av den forebyggende innsats hadde det vært interessant og aktuelt, etter vårt syn, å ha jobbet mer i dybden med foreldregruppen. Sosiale misforståelser hersker også i foreldregruppen. Denne tematikken er diskutert av Henriksen (2000) i boken « Ikke som jeg gjør, men som jeg sier – Om rus, kommunikasjon og oppdragelse».

6.3 Resultater etter 6 uker

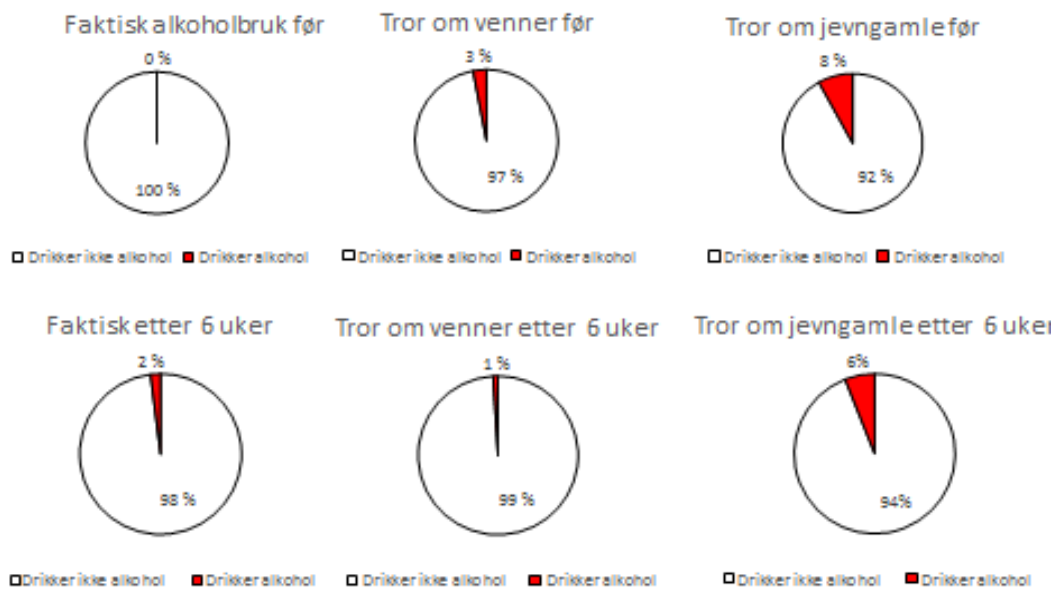
Vi gjennomførte samme undersøkelsen 6 uker etter intervensjonen på intervensjonsskolen for primært se på om de sosiale misforståelser i form av overdrivelser hadde blitt mindre. Vi har gjort en analyse for å se på gjennomsnittet og utfra de tallene har vi på samme måte som i før-

undersøkelsen omregnet tallene etter forhåndsdefinerte prosentseter fra 0-95 % ved hjelp av samme formel (vedlegg 11.9) for på den måte å sammenligne de unges antakelser om de andre før og etter 6 uker. Resultatet av dette ser slik ut, vist som kakediagram, oppgitt i prosent;

Oppstilling 4.1

En samlet fremstilling for 8. trinn av de sosiale misforståelser på intervensjonsskolen før og etter intervensjon.

Oppsummering sosiale misforståelser før og etter intervensjon

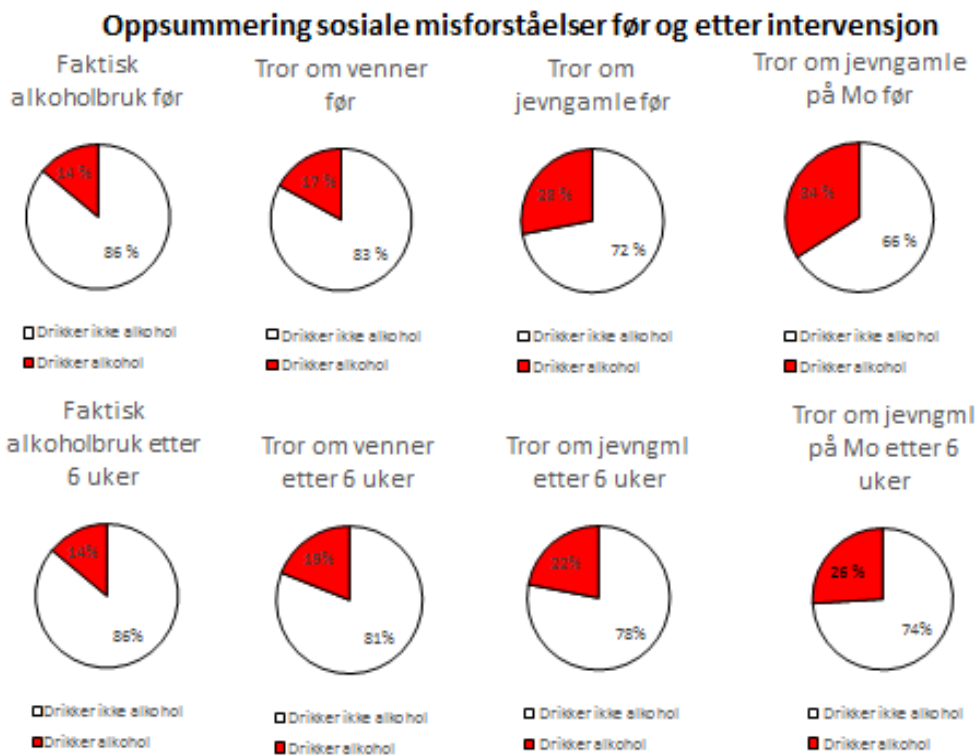

Som det fremgår av figuren for 8. trinn har det faktiske alkoholforbruk gått litt opp fra førundersøkelsen ble gjennomført og frem til undersøkelsen 6 uker etterpå. De sosiale misforståelsene er imidlertid redusert etter intervensjonen. Hvorvidt tallene er signifikante vil vi kommentere senere i oppgaven.

For 9. trinn fordelte det seg som vist i oppstilling nedenfor.

Oppstilling 4.2

En samlet fremstilling for 9. trinn av de sosiale misforståelser på intervensjonsskolen før og etter intervensjon

Som det fremgår av figuren har de sosiale misforståelser blitt mindre i de fleste tilfellene med unntak av de nære venner.

Det ser altså ut som de sosiale misforståelsene har blitt litt mindre for både 8. og 9. trinn ved Sandnessjøen ungdomsskole når man sammenligner tallene for før og etter intervensjonen. Det som imidlertid er mest interessant er om dette også er tilfellet ved etterundersøkelsen 1 år etter, eller om en slik intervensjon kun har korttidseffekt. Videre er det interessant å se på om dette resultat er tilfeldig eller signifikant, dette vil vi komme tilbake til.

7.0 Sammenfatning av resultater før- og etter ett år, har metoden gitt signifikante resultater

Vi har under dette punkt sammenfattet resultatene for før – og etterundersøkelsen som ble gjennomført for se om det er noen signifikante forskjeller i ungdommens antakelser og ungdommens alkoholadferd for henholdsvis intervensjons- og kontrollskolen. Har metoden har hatt effekt i forhold til å korrigere de unges antakelser? Og har alkoholadferden som følge

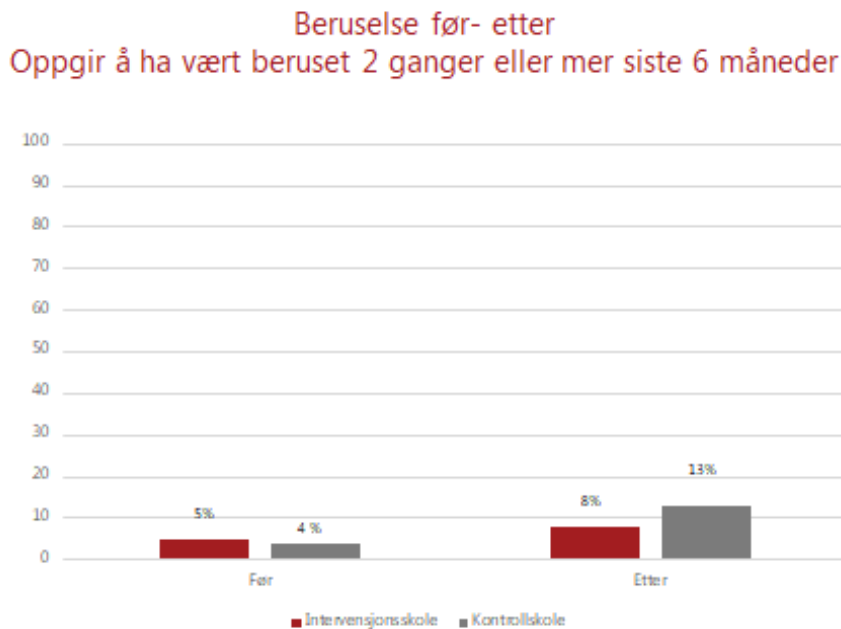
av dette endret seg? Vi har først foretatt en rekke analyser for å sammenligne resultatene for før- og etter undersøkelsen for å se på eventuelle forskjeller mellom intervensjons- og kontrollskole. Nedenfor fremstilles de mest sentrale resultater.

På spørsmål 4 «hvor ofte drikker du alkohol» viste før- undersøkelsen, at antallet som rapporterte å drikke alkohol innenfor definert risikoområde, altså de som drakk av og til men ikke så ofte som månedlig eller oftere, at det nesten ikke var forskjell mellom intervensjons- og kontrollskole. Det samlede tall for hvor mange som rapporterte å drikke alkohol var for intervensjonsskolen 6,3 % og for kontrollskolen 5,4 %. Ett år senere viser analysen for etterundersøkelsen at det hadde skjedd en ganske markant økning for begge skoler, for Sandnessjøen var det 15,7 % og for Fauske 16,8 % som rapporterte å drikke alkohol av og til eller oftere. Det er altså omtrent ingen forskjeller mellom skolene når det gjelder andelen som rapporterer å drikke alkohol før- og etter.

Det man imidlertid ser er at det er en markant forskjell mellom skolene når det kommer til beruselse. For å anskueliggjøre risikoatferd vedrørende beruselse gjorde vi en rekoding og laget nye variabler, der vi slo sammen de to første svaralternativer aldri og en gang til en ny variabel =nei (ikke risikoatferd) og de som oppga å ha vært beruset 2 ganger eller mer siste 6 måneder = ja (risikoatferd). Med andre ord har vi laget en krysstabell som tar utgangspunkt i vår forhåndsdefinerte risikoatferd – altså definert risikobetont alkoholatferd som beruset to ganger eller flere siste 6 måneder (vedlegg 12.2). Før intervensjonen var det 5 % i Sandnessjøen og 4 % i Fauske som rapporterte om en risikofylt alkoholadferd. Etter et år var det 8 % i Sandnessjøen som rapporterte om det samme mens det var 13 % i Fauske. Man så med andre ord at det var en stigning i risikofylt alkoholadferd for både intervensjons- og kontrollskolen. At det var en økning var i og for seg forventet i og med at man må huske på at ungdommene har blitt et år eldre på etter-undersøkelsen. Økningen var imidlertid noe større for kontrollskolen enn det vi så for intervensjonsskolen. Nedenfor vises en oppstilling av utviklingen for risikofull alkoholberuselse fra før- og etterundersøkelsen for begge skoler, oppgitt i prosent med desimal.

Oppstilling 4.3

En samlet fremstilling før- og etter for risikoatferd, beruset 2 ganger eller mer siste 6 måneder

Den største endring i positiv retning har altså skjedd i Sandnessjøen, andelen av ungdommer som rapporterer om beruselse har i liten grad økt, når man tar høyde for at ungdommene på etterundersøkelsen har blitt et år eldre på undersøkelsestidspunktet. På den annen side har andelen ungdommer som rapporterer om beruselse gått forholdsvis mer opp i samme tidsperiode med 9 prosentpoeng for Fauske versus 3 prosentpoeng for Sandnessjøen

Vi har utført en kjiqvadrattest (vedlegg 12.3) for å sjekke nullhypotesen som er en hypotese om at dersom nullhypotesen er korrekt er det ingen systematiske forskjeller mellom Sandnessjøen og Fauske når det gjelder beruselse. Her har vi sett på Fisher`s exact test, da denne i større grad tar høyde for at det er små tall. Testen viser ,356 for Sandnessjøen, altså viser den ikke- signifikans. For Fauske er den ,011, altså er den signifikant. Resonnementet vårt er, at det ikke tilfeldig at resultatet er som det er. Det stemmer med at vi så den største forskjellen i Fauske, der antallet som oppga å være beruset (2 ganger eller mer siste 6 mnd.) steg fra 4 til 13 %. Og det testen forteller oss er altså at denne stigning man så i Fauske før- og

etter et år er en signifikant stigning og at den ikke er tilfeldig. Dette er positivt for intervensjonen vi har utført da vi ikke ser den samme utviklingen i Sandnessjøen som i Fauske, altså at metoden synes å ha hatt effekt.

På holdningsspørsmålene har vi sammenlignet før- og etterundersøkelsen opp mot område og tidspunkt for gjennomføring av undersøkelsen. Vi har valgt å se på det totale antallet, altså hva alle respondenter i Sandnessjøen og Fauske har svart uavhengig av klassetrinn. På førundersøkelsen var det totalt 5 % på intervensjonsskolen som hadde svart at de som drikker er artige og spennende å være med, mens tallet for kontrollskolen totalt var 7 %. Missing er totalt 1,5 %. På etterundersøkelsen 1 år etter fordelte det seg slik; Totalt for intervensjonsskolen 4 %, mens det totalt for kontrollskolen var 15 % som syntes de som drikker er artige og spennende å være med. Vi ser altså en nedgang i antallet for Sandnessjøen, mens det for Fauske har det skjedd en signifikant økning, $p = .002$ (vedlegg 12.4)

På holdningsspørsmålet «De virker kule» fordeler det seg slik: Før-undersøkelsen viser for intervensjonsskolen at 0 % oppgir at de er kule, for kontrollskolen er dette tallet 1 %. Ett år senere når det stilles samme spørsmål oppgir 3 % i Sandnessjøen at de som drikker virker kule, mens tallet for Fauske har økt fra 1 % til 4 %. På tross av at forskjellen ikke er særlig stor mellom de to skoler viser signifikanttesten (vedlegg 12.5) at økingen er signifikant med, .047 for Fauske. I vedlegg 13.0 vises en samlet oppstilling over signifikante funn og her vist som $p < 0,05$.

På påstand om at «*de virker som de ikke har det så bra*» oppgir 23 % i Sandnessjøen at de er enige i den påstanden om at de som drikker ikke har det så bra, 31 % oppgir det samme av ungdommene i Fauske. Ett år senere svarer 14 % i Sandnessjøen at de synes at de som drikker er ikke virker til å ha det så bra mens tallet for Fauske er 19 %. Man ser altså en nedgang i andelen som mener at de som drikker ikke har det så bra. Den største nedgangen vises på Fauske og når vi ved hjelp av en signifikanttest (kjikvadrattest) undersøker for hvorvidt endringene er signifikante eller ikke, viser denne at resultatene for Fauske er signifikante (vedlegg 12.6).

På siste holdningsspørsmål hvor ungdommene skal svare på om de synes de som drikker alkohol *ikke* er kule svarer 36 % av ungdommene i Sandnessjøen ja på før- undersøkelsen, det samme (36 %) gjelder for Fauske på samme spørsmål. Ett år etter svarer 22 % det samme i

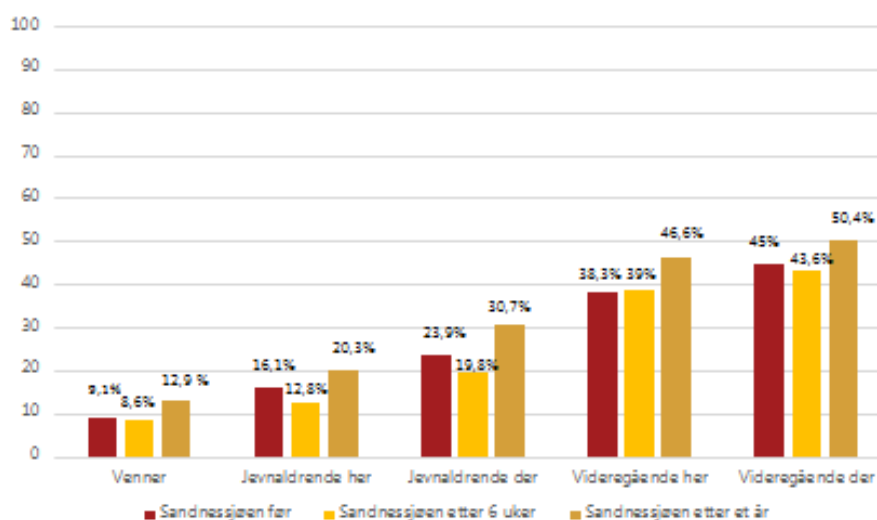
Sandnessjøen, mens 18 % av ungdommen på Fauske svarer ja på samme spørsmål. Det er altså en mindre andel av ungdommene ved intervensjonsskolen enn for kontrollskolen som synes de som drikker er kule ett år senere. Vedlegg 12.7 viser at tallene for begge skoler er signifikante.

Vi har foretatt en analyse (compare means) for å se på en sammenligning av gjennomsnittet fra den første til den siste undersøkelsen som ble gjennomført, altså hvordan gjennomsnittet for elevenes forestillinger eller antakelser om de andres alkoholbruk fordelte seg for før- etter 6 uker- og etterundersøkelsen etter et år. Det er samme prosentberegning (vedlegg 11.9) som ble benyttet i alkoholrapporten som ligger til grunn for analysen. Vi har etterfølgende lagt resultatene av analysen inn i et søylediagram. Diagrammene som er presentert nedenfor illustrerer resultatene fra før-, etter 6 uker og etterundersøkelsen for først Sandnessjøen, deretter for Fauske og til slutt har vi foretatt en sammenligning av Intervensjons- og kontrollskole. Det gjøres oppmerksom på at vi i tekstdelen har avrundet til nærmeste hele tall i presentasjon av prosentene mens vi i diagrammene har vist prosenten med desimal.

Oppstilling 4.4

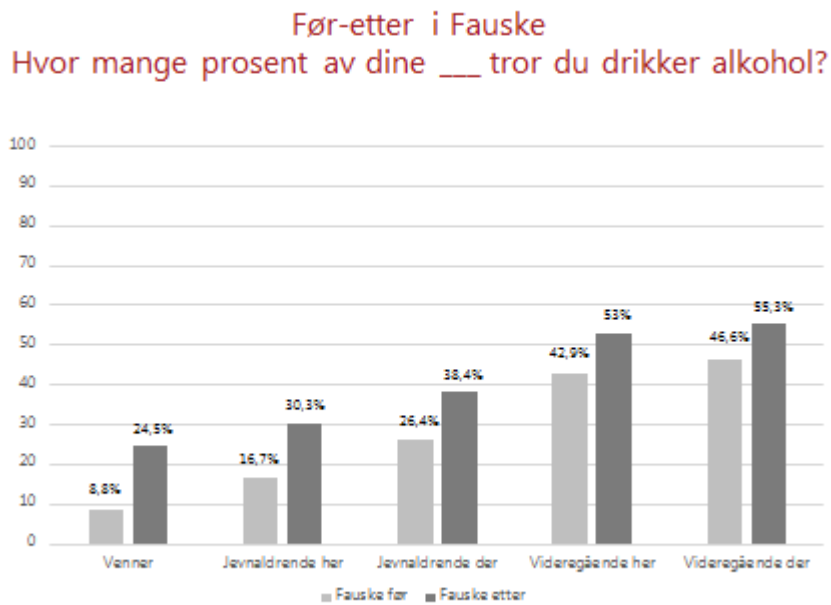
En sammenligning av før, etter 6 uker og etter et år av de unges forestillinger om de andre ved intervensjonsskolen, oppgitt i prosent med avrundet desimal.

Før- etter 6 uker-etter 1 år i Sandnessjøen Hvor mange prosent av dine ___ tror du drikker alkohol?

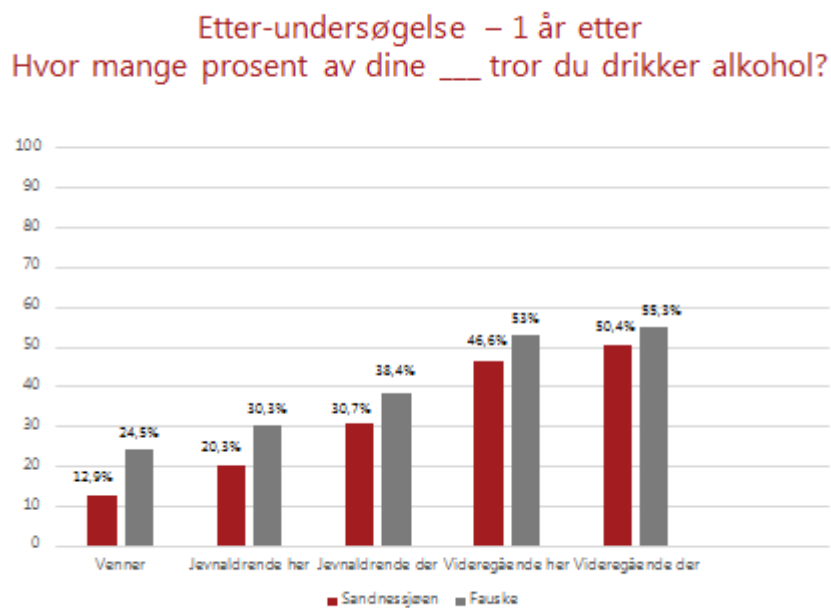
Oppstilling 4.5

En sammenligning av før- og etterundersøkelse av de unges forestillinger om de andre ved kontrollskolen, oppgitt i prosent med avrundet desimal.

Oppstilling 4.6

En sammenligning av intervensjons- og kontrollskole, om de unges forestillinger om de andre etter et år (etterundersøkelsen), oppgitt i prosent med avrundet desimal.

Antakelser om nære venner; Når vi for intervensjonsskolen jf. oppstilling 4.4 ser på hvordan det fordeler seg i forhold til nære venner viser analysen fra før-undersøkelsen at ungdommen tror at 9 % av vennene drikker alkohol, etter 6 uker var antakelsene de samme og etter ett år hadde de økt til 13 %. Gjennomsnittet for antakelsene om de nære venner var altså omtrent uendret etter intervensjonen men hadde økt med 4 prosent når man igjen sjekket etter et år. Man må imidlertid forvente at en økning er naturlig og korrekt i og med at ungdommene på dette tidspunkt er blitt et år eldre. For kontrollskolen jf. oppstilling 4.5 var gjennomsnittet på før-undersøkelsen, når det gjaldt de unges antakelser om nære venner på 9 % mens disse et år senere var på 25 %. Dette er en forskjell på 16 % fra før- til etterundersøkelsen.

Antakelser om jevnaldrende (her); Gjennomsnittet for hva ungdommene i Sandnessjøen antok jf. oppstilling 4.4 om de som var jevnaldrende i før-undersøkelsen var at de antok at 16 % av de jevnaldrende ungdommer lokalt drakk alkohol, etter 6 uker var disse antakelser falt til 13 % og etter ett år gått opp til 20 %. Ungdommene på kontrollskolen jf. oppstilling 4.5 antok i før-undersøkelsen at 17 % av de jevnaldrende venner lokalt drakk alkohol og ett år senere hadde denne antakelsen økt til 30 %. Vi ser altså at antakelsene for henholdsvis intervensjons- og kontrollskole er tilnærmet likt på før-undersøkelsen mens de gjennomsnittlige forestillinger om de jevnaldrende sin bruk av alkohol lokalt på etterundersøkelsen etter et år, er forholdsvis mye høyere for kontrollskolen enn for ungdommene som mottok en intervensjon. Om forskjellene er av en slik størrelsesorden at forskjellene kan sies å være signifikante kommer vi tilbake til.

Antakelser om jevnaldrende (der); Gjennomsnittet for hva ungdommene i Sandnessjøen jf. oppstilling 4.4 antok om de som var jevnaldrende i større byer som for eksempel Mo i Rana i før-undersøkelsen var at de antok at 24 % av de jevnaldrende ungdommer i større byer drakk alkohol, etter 6 uker var disse antakelser falt til 20 % og etter ett år gått opp til 31 %. Ungdommene på kontrollskolen jf. oppstilling 4.5 antok i før-undersøkelsen at 26 % av de jevnaldrende i større byer drakk alkohol og ett år senere hadde denne antakelsen økt til 38 %. Vi ser altså at det var en forskjell på 2 % for henholdsvis intervensjons- og kontrollskolen på før-undersøkelsen vedrørende de unges antakelser om jevngamle i større byer og at disse gjennomsnittlige forestillinger et år senere var forholdsmessig større for kontrollskolen enn for skolen som mottok intervensjon. Om forskjellene er av en slik størrelsesorden at forskjellen kan sies å være signifikante kommer vi tilbake til.

Antakelser om videregående (her); Når vi ser på hvordan det fordeler seg i forhold til hva ungdommen i Sandnessjøen jf. oppstilling 4.4 antok om videregående elever lokalt viser analysen at det på før-undersøkelsen var et gjennomsnitt på 38 % som antok at ungdom på videregående skole lokalt i Sandnessjøen drakk alkohol. Etter 6 uker var antakelsene økt med 1 % fra 38 til 39 % og ett år etter økt til 47 %. Gjennomsnittet var altså omtrent uendret etter intervensjonen men var økt med 8 % prosent når man igjen sjekket etter et år. For Fauske var gjennomsnittet jf. oppstilling 4.5 når det gjaldt de unges antakelser om hvor mange de trodde drakk alkohol på videregående lokalt på 43 % mens disse et år senere hadde økt til 53 %. Dette er en forskjell på 10 prosentpoeng fra før til etterundersøkelsen for Fauske

Antakelser om videregående elever (der); Gjennomsnittet for hva ungdommene ved intervensjonsskolen jf. oppstilling 4.4 antok om videregående elever i større byer som for eksempel Mo i Rana i før-undersøkelsen var at 45 % antok at videregående elever i større byer drakk alkohol, etter 6 uker var antakelser redusert med 1 % (44 %) og etter ett år gått opp til 50 %. Ungdommene på kontrollskolen jf. oppstilling 4.5 antok at 47 % av de jevnaldrende i større byer drakk alkohol på før-undersøkelsen, ett år senere hadde denne antakelsen økt til 55 %. Vi ser altså at der er en forskjell på 2 % for henholdsvis intervensjons- og kontrollskolen på før-undersøkelsen vedrørende de unges antakelser om jevngamle i større byer og at disse gjennomsnittlige forestillinger et år senere var forholdsmessig større for kontrollskolen enn for skolen som mottok intervensjon. Om forskjellene er av en slik størrelsesorden at forskjellen kan sies å være signifikante kommer vi tilbake til.

Vi har sett på hvorvidt endringene i ungdommens antakelser om de andre og ungdommens risikoadferd vedrørende beruselse er signifikante. Som det fremgår av vedlegg 12.8 har vi gjort en signifikanstest av gjennomsnittene ved å kjøre en t-test. Denne viser at verdien på sig 2 er signifikant for alle variabler for Fauske. Videre ser vi at det er sterkest signifikans når det gjelder de nærmeste, nemlig venner og jevnaldrende (her) og at signifikansen avtar dess lengre bort fra seg selv de kommer. På bakgrunn av signifikanstestene, der vi ser at det er signifikante forskjeller mellom intervensjons- og kontrollskole på de aller fleste variabler kan vi fastslå at denne forskjellen vi har sett i utviklingen mellom intervensjons- og kontrollskolen ikke er tilfeldig men et resultat av intervensjonen. Nedenfor har vi sammenfattet en samlet tabell for å visualisere denne forskjellen.

Oppstilling 4.7 Fullstendig oversikt, signifikans (også vist som vedlegg 13.0).

VARIABEL	SANDNESSJØEN		FAUSKE	
	Før	Etter 1 år	Før	Etter 1 år
<p>Rød= Ikke signifikant</p> <p>Grønn= Signifikant</p> <p>* p < 0,05</p> <p>**p < 0,01</p> <p>*** p < 0,001</p>				
Venner her	9 %	13 %	9 % ***	25 % ***
Jevnaldrende her	16 %	20 %	17 % ***	30 % ***
Jevnaldrende der	24 % *	31 % *	26 % ***	38 % ***
Videregående her	38 % *	47 % *	43 % **	53 % **
Videregående der	45 %	50 %	47 % **	55 % **
Flertall Venner	7 %	10 %	5 % ***	27 % ***
Flertallet Jevnaldrende her	11 %	13 %	13 % ***	35 % ***
Flertallet Jevnaldrende der	18 % **	28 % **	21 % ***	45 % ***
Flertallet Videregående her	43 %	54 %	52 % *	64 % *
Flertallet Videregående der	53 %	59 %	57 %	67 %
Beruset 2 x eller flere ja	5 %	8 %	4 % *	13 % *
Artige og spennende å være med	5 %	4 %	7 % *	15 % *
De virker kule	0 %	3 %	1 % *	4 % *

Virker som de ikke har det så bra	23 %	14 %	31 % *	19 % *
De er ikke kule	36 % *	22 % *	36 % ***	18 % ***

8.0 Drøfting av metode opp mot resultater

Oppgaven bygger på en longitudinell studie og anvender målinger fra henholdsvis 2 og 3 tidspunkt og studien strakk seg over 13 måneder. Et slikt longitudinelt design gjør at man kan se tendensene over tid men det hadde styrket metoden dersom man hadde gjort studien over flere år og dette kunne ha bidradd til at man med større sikkerhet kunne ha trukket slutninger om effekten av studien over tid (Skog, 2015). Gjennom de siste 10 år har forskning om ungdom i høy grad fokusert på venners betydning når det kommer til alkoholbruk i ungdomsbefolkningen, i likhet med vårt forsøk. Denne studien er ikke en undersøkelse uten ytre påvirkninger som man kan oppnå i et rent laboratorieforsøk og det er andre variabler og mange ulike variabler som spiller inn i et menneskes liv og som kan ha betydning for både alkoholbruk, alkoholadferd og alkoholholdninger. Det er altså mange faktorer man må ta hensyn til og man kunne, med fordel ha inkludert flere variabler i studien som kan påvirke ungdoms alkoholadferd. Når de unge i så stor grad er påvirket av og forsøker å innrette seg etter den atferden de oppfatter som vanlig blant sine jevnaldrende er dette konformitetsatferd. Det er lett å glemme at konformitetsadferd ikke bare skjer opp mot andre unge, men også i forhold til voksne og særlig foreldrene. De unge søker ikke bare å vise seg voksne, de søker også etter å være som de voksne. I boken Ringstedsforsøket fra 2005 er dette tematisert og det vises til at det er en tydelig sammenheng mellom unges alkoholvaner og voksnes alkoholvaner. De unge mener at man ikke skal drikke sammen med foreldrene, men mye tyder på at foreldrenes drikke vaner smitter over på de unge. (Balvig, Holmberg & Sørensen, 2005). Ungdoms alkoholvaner påvirkes av foreldre sine alkoholvaner. Foreldre sin evne til å være gode rollemodeller og å ha tydelige grenser har innvirkning på ungdoms alkoholbruk, og det er gjort en større metaanalyse som påviser en slik sammenheng (Yap et al., 2017).. Ungdom som opplever foreldre beruset, får alkohol med seg på fest og foreldre som er positive til at ungdommen drikker, får oftere et risikofyllt drikkemønster. Ungdommer som vokser opp med foreldre som er tilstedeværende, der relasjonen mellom foreldre og ungdom

er nær og som har foreldre som kjenner ens venner reduserer sjansen for at ungdommen utvikler et risikofylt drikkemønster (Yap et al., 2017). En annen undersøkelse gjennomført i 2017 av Actis – rusfeltets samarbeidsorgan, viser at utdanningsnivå også har sammenheng med oppdragerstil og at foreldre med lav utdanning i større grad enn foreldre med høy utdanning har mer uklare grenser er når det gjelder alkohol. De følger opp ungdommen mindre tett og aksepterer i høyere grad at ungdommen drikker (Actis, 2017). Dæhlen & Andersen (2017) peker også på at svake relasjoner til blant annet foreldre kan føre til et økt rusbruk.

Som nevnt i starten av oppgaven har de nasjonale ungdata undersøkelsene siste årene vist en tydelig nedgang i alkoholbruk samt i andelen ungdom som rapporterer om beruselse. De samme undersøkelser viser at ungdom er mer hjemme og tilbringer mer tid med foreldre fremfor å være ute med venner. Undersøkelsene forteller videre at ungdommer er svært fornøyde med sine foreldre og rundt 90 prosent av alle ungdommer i utvalget mellom 13 og 16 år sier at de er enten svært fornøyde eller ganske fornøyde med foreldrene sine. Ifølge undersøkelsene vet de fleste foreldre hvem ungdommene sine omgås med, de kjenner foreldre til vennene til ungdommene. Man har over år sett en endring i relasjonene mellom ungdom og foreldre og fra at ungdom som vokste opp på 70 tallet i høy grad var i opposisjon til sine foreldre ser man en endring og en tydelig tendens i retning av at relasjonen mellom foreldre og ungdom i dagens samfunn er styrket. I dag viser ungdata undersøkelsene når vi spør ungdom selv at foreldre i tillegg til venner er de viktigste *signifikante andre* på de fleste områder også i forhold til bruk av alkohol (Bakken, 2017; Bakken, 2018; Mørch, 2015). Selv om dette ikke er omdreiningspunktet i vår studie, er det et viktig perspektiv å løfte frem når det gjelder ungdoms holdninger og adferd i forbindelse med alkoholbruk. Trenden man ser om foreldres viktige betydning understøttes også i en kvalitativ undersøkelse gjennomført av Øystein Henriksen og Trude Aalmen som beskrives i artikkelen fra 2018 « Å ha mammas stemme med på fest ». Der gjennomførte de fokusgruppeintervju på en mellomstor videregående skole i Nordland hvor de intervjuet 16-18 åringer, vg1 og vg2 elever. Ungdommene ble spurt om hva som påvirket deres alkoholbruk. Studien konkluderer med at ungdommene tillegger foreldre stor vekt og sier at høy grad av tillit og nærhet i foreldre-ungdom relasjonen fører til at de tar med seg foreldre sine holdninger og forventninger inn i drikkesituasjoner (Aalmen & Henriksen, 2018).

Vi nevner ovenfor at foreldre i høy grad er betydningsfulle i forhold til ungdoms alkoholbruk og alkoholadferd og benevner foreldre som «*den signifikante andre*». Dette begrepet er formentlig oppstått med bakgrunn i den amerikanske sosiologen George Herbert Mead sin speilingsteori. Kort fortalt handler speilingsteorien om at vi speiler oss i andres reaksjoner på oss selv. Til forskjell fra andre psykologiske teorier handler speilingsteorien ikke om det enkelte individet men den sosiale gruppen individet er en del av. Mead (1934) hevder at for å forstå mennesket må man se det i sammenhenger der mennesket tilpasser og koordinerer sine handlinger til det de andre gjør. Når teorien er interessant å trekke frem som en mulig annen forklaring på hvorfor intervensjonen har hatt effekt, er det fordi man kan tenke seg at ungdommene ved intervensjonsskolen ble sett av betydningsfulle voksne, at det altså ikke var selve metoden men at relasjonene i den forebyggende innsats (intervensjonen) kan ha bidradd til endringene vi så.

Det er som vi har vist til ovenfor ikke slik at all atferd er basert på at vi føler en forventning fra referansegruppen og det er heller ikke slik at alle opplevde forventninger er fiktive. Dermed kan man jo si at det bare er en del av risikoatferden som skyldes eller kan tilskrives det fiktive gruppepress, og at det ikke alltid er slik at man kan si at sosial peiling virker i tilfeller der det er snakk om fiktive press og som igjen leder til risikoatferd.

For å kunne si at resultatene vi har funnet i Sandnessjøen-forsøket faktisk er gyldige er det nødvendig å vise hvordan vi har sikret god validitet og god metodologisk kvalitet i studien. Dette drøftes nedenfor.

8.1 Betragtninger rundt studiens reliabilitet, validitet og generaliserbarhet

Vi har under dette avsnitt gjort analyser og med avsett i disse sett på gyldigheten av resultatene i forskningsprosjektet Sandnessjøen- forsøket.

Målemetode; Bruk av selvrapporing når det gjelder alkohol har blitt kritisert på grunn av at de som svarer (respondentene) i noen tilfeller vil svare det som de føler er forventet av dem. Dette kan føre til at noen underrapporterer det faktiske bruk. Allikevel har spørreskjema vist seg å være en god metode for å innhente data om alkoholatferd da det kan være lettere å oppgi faktisk forbruk på et spørreskjema enn ved et intervju (Skog, 2015).

Utvelgelse av sammenlignbare kommuner; Når vi plukket ut henholdsvis kontroll og intervensjons skole hadde vi en antakelse om at de respektive utvalg var sammenlignbare i forhold til alkoholbruk i ungdomsbefolkningen. Etter å ha lagt inn data i SPSS gjorde vi en signifikanstesting for å bekrefte eller avkrefte den antakelsen. Vi gjorde en T-test, der prinsippet er å gjøre en nullhypotese om at det ikke er en forskjell i gjennomsnittet for utvalgene. Alternativt at det er en forskjell mellom utvalg, dette benevnes som en alternativ hypotese. Av analysen fremgår det at Sig. viser,073 som er $< 0,5$. Vi forutsetter med bakgrunn i dette at det ikke er lik varians mellom gruppene og benytter derfor tallet under Sig(2 tailed). T-testen viser at signifikanssannsynligheten for varians er ,327 som er $> 0,5$ og vi forutsetter med bakgrunn i dette at det er lik varians mellom gruppene. Vi bruker t verdien som er ,982 og p verdien,327. Av det leser vi at det er 32,7 % sjanse for å avvise en riktig nullhypotese. Når sannsynligheten for å ta feil er så stor som 32,7 % beholder vi hypotesen (H_0) om at det ikke er forskjell mellom gruppene. T-testen understøtter med andre ord antakelsen vi hadde om at utvalgene var nokså like.

8.2 Maryland skalaen, en vurdering av den metodologiske kvaliteten på studien

Den vanligste oppbyggingen av kvasi eksperimentelle evalueringer tar for seg å se på hvordan en intervensjon har hatt effekt ved å foreta målinger før og etter denne ble gjennomført. En evaluering kan se på hvordan intervensjonen har gitt effekt eller om intervensjonen har forandret persepsjonen på de som har blitt utsatt for intervensjon. Prosessen med å gjøre en evaluering for å se om intervensjonen har hatt effekt er ofte kompleks da det kan være vanskelig å dedusere årsak og effekt forhold. Bevis skal være innhentet for å se på om endringen er på grunn av intervensjonen eller om det er andre årsaker som har ført til en endring, eller om det er spuriositet. Sherman et.al. (1997) utviklet en fempunkts skala kalt "The Maryland Scientific Method Scale" for å evaluere den metodologiske kvaliteten på en studie. Forfatterne oppgir at den tryggeste/beste metoden gir en score på fem på denne skalaen og at den laveste scoren er 3 på skalaen for å kunne påstå at man har noenlunde riktige resultater.

Kriteriene for hvert trinn på skalaen er:

- 1:** Korrelasjon mellom et forebyggende program og en måling av den ønskede effekten.(For eksempel skoler med MOT program har lavere mobbetall enn skoler uten MOT program)

- 2:** Måling av mobbing før og etter MOT program uten sammenlignbare kontroll grupper. (Mobbing ble redusert etter at MOT ble opprettet)
- 3:** Målinger av mobbing før og etter MOT programmet i intervensjon- og kontrollgrupper. (Mobbing ble redusert MOT var innført på en intervensjonsskole, men det var ingen økning i mobbing på kontrollskolen)
- 4:** Målinger av mobbing før og etter ved gjentatte undersøkelser ved intervensjons- og kontrollgruppen der man har ser om metoden har hatt effekt (Mobbing ble redusert ved intervensjonsskolen sammenlignet med kontrollskolen.)
- 5:** Tilfeldig utvelgelse av intervensjons- og kontrollskoler. (Mobbing gikk ned på de tilfeldig utvalgte intervensjonsskolene sammenlignet med de tilfeldig utvalgte kontrollskolene)

En av de store utfordringene med å utføre eksperimenter utenfor et laboratorium er å finne passende kontrollenheter. Ideelle kontroll- og intervensjonsobjekter er identiske og når man gjennomfører en intervensjon på disse enhetene kan alle forskjeller mellom kontroll- og intervensjonsenhetene tilskrives intervensjonen. I virkeligheten er det vanskelig å finne kontroll- og intervensjonsenheter som er helt identiske, eksempler på dette er å sammenligne byer eller land. I en evalueringperiode er det flere årsaker til at man kan måle en oppnådd effekt. Det er også slik at forholdene kan endre seg så mye ved den ene enheten at det ikke lenger er mulig å sammenligne enhetene. For eksempel er det mange årsaker til at mobbing kan ha gått ned ved en skole, og det kan være vanskelig å isolere virkningen av en intervensjon. Imidlertid er det slik at dersom man ser på vår studie opp i mot de 5 kriterier på Maryland skalaen, får vi en score på 4 av 5 mulige. Når vi ikke oppnår full score er det på grunn av at utvelgelsen av intervensjons- og kontrollskole ikke var tilfeldig trukket, slik vi tidligere har påpekt. Vi kan altså med bakgrunn i Maryland skalaen konkludere med at den metodologiske kvaliteten på studien er god.

8.3 Kritikk av fenomenet sosiale misforståelser

I artikkelen fra 2011 av Hilde Pape: "Young people's overestimation of peer substance use: an exaggerated phenomenon?", stiller hun som tittelen antyder spørsmål ved om unge menneskers overestimering av andres bruk er et overdrevent fenomen? Hilde Pape er dr. psychol. fra Universitet i Oslo og mye av hennes forskning tar for seg alkoholbruk blant ungdom der fokus særlig har vært rettet mot forebyggingsrelevante problemstillinger. Artikkelen omhandler hvordan unge menn i nordiske land på 1960 tallet hadde en tendens til å tro at

andre jevngamle drakk mer alkohol enn det som var tilfellet. Ifølge Pape ble dette fenomenet også funnet noen år senere i studier på amerikanske college studenter og det har i ettertid kommet mye forskningslitteratur som støtter dette. Forskningen på dette området peker på at både holdninger og adferds normer kan misoppfattes i en gruppe. Pape (2011) peker videre på at selv om det er amerikanske studier som har vært dominerende på feltet har det også vært studier fra andre land og kulturer. Forskjellen mellom faktisk og oppfattet alkoholbruk er tilsynelatende stor i slike undersøkelser, og at det har blitt oppgitt opp til det dobbelte av det som faktisk var tilfellet. Videre viser artikkelen til teorien om sosiale normer som ble utviklet i kontekst av denne misoppfatningen. Når man ser denne teorien opp imot alkoholadferd er det slik at de som har en overdrivelse av andres alkoholbruk justerer eget alkoholbruk ut fra denne misoppfatningen og drikker mer selv. En annen måte å si det på er at noen som drikker mye rettferdiggjør og opprettholder denne adferden utfra at alle andre også gjør det. Å korrigere slike misforståelser er påstått å kunne endre misforståelser og endre drikkeadferden og Pape konkluderer i artikkelen med- etter å ha tatt for seg europeisk og amerikansk forskningslitteratur publisert etter 2000- at tendensen unge har til å overestimere andre unges drikke vaner og narkotikabruk kan ha vært overdrevet(Pape, 2011). Dersom alkoholdriking ikke oppfattet som tøft eller kult, forsvinner også dynamikken i overdrivelsen. Dette er etter vårt syn et viktig poeng når det gjelder implementering av metoden i det forebyggede arbeid, og det er med bakgrunn i dette viktig å ha flere ben å stå på i det forebyggende arbeidet.

Når det gjelder vår studie viser den imidlertid at det var sosiale misforståelser og at man fant signifikante forskjeller mellom intervensjons- og kontrollskolen på etterundersøkelsen.

Kritikken Pape har rettet mot fenomenet sosiale misforståelser er kommentert av Balvig og Holmberg i Flamingoeffekten fra 2014. De påpeker blant annet at Papes kritikk er tuftet på et noe begrenset utsnitt av litteratur som finnes på området. Dette er vanskelig for oss å vurdere, men Pape har så vidt vi kan se ikke forholdt seg til selve metoden sosial peiling som er anvendt i Hasj- og Ringstedsforsøket.

9.0 Oppsummering og konklusjon

Vi nevnte innledningsvis at unges risikoatferd knyttet til alkohol også kan ses på som et sosialt problem. Vårt forsøk tok sikte på å forsøke å påvirke og redusere risikoatferd knyttet til alkoholbruk i ungdomsbefolkningen, og forsøket er dermed godt forankret i den akademiske disiplin sosialt arbeid. Sosialt arbeid omhandler blant annet teorier om hvordan

man kan påvirke menneskelig adferd og sosiale systemer for på den måten å øke livskvalitet hos den enkelte.

Vår problemstilling var om man ved hjelp av metoden sosial peiling kunne redusere sosiale misforståelser, og som en konsekvens av dette redusere risikofylt alkoholbruk blant ungdomsskoleelever? For å besvare problemstillingen har vi underveis i oppgaven forsøkt å besvare de 2 forskningsspørsmål vi hadde utarbeidet for bedre å kunne belyse problemstillingen vår. Vi vil nedenfor ta avsett i hvert forskerspørsmål vi innledningsvis stilte oss.

Det første spørsmålet vi stilte oss var: «Har metoden resultert i mindre sosiale misforståelser og ser man signifikante forskjeller mellom intervensjons- og kontrollskole?» Spørsmålet er besvart underveis og viser at metoden ga færre sosiale misforståelser på intervensjonsskolen, både etter 6 uker og etter et år. Videre viste analysene at utgangspunktet for hva de unge antok om andres bruk av alkohol var ganske likt for de to skoler på før-undersøkelsen, men at det var nokså store forskjeller i de unges antakelser om andre unges bruk av alkohol mellom intervensjons- og kontrollskolen etter et år. Vi så at forestillingene om de andre unges bruk av alkohol var overdrevne i forhold til faktisk bruk, og betydelig signifikant større ved kontrollskolen etter et år sammenlignet med intervensjonsskolen.

Det andre forskningsspørsmålet var: «*Har metoden hatt ønsket effekt i form av å påvirke alkoholbruken blant ungdom? - særlig i forhold til de ungdommer som rapporterer om beruselse - altså de som er definert å være i risiko eller ha en risikofylt atferd*» Når vi så på analyseresultatene i perioden fra før- til etterundersøkelsen viste denne at ungdommens selvrapporterte alkoholbruk endret seg lite fra før- til etterundersøkelsen på begge skoler. Derimot så vi relativt store forskjeller mellom intervensjons- og kontrollskolen når vi så på analyseresultatene for beruselse. Som før nevnt laget vi nye variabler ut fra eksisterende variabler og slo sammen de to første svaralternativer aldri og en gang til en ny variabel =nei og de som hadde vært beruset 2 ganger eller mer siste 6 måneder = ja. Når det gjelder vår studie viser den imidlertid at det var sosiale misforståelser og at man fant signifikante forskjeller mellom intervensjons- og kontrollskolen på etterundersøkelsen og at man slikt sett må kunne hevde at metoden har hatt effekt i form av korrigere de sosiale misforståelser om de andre hos de ungdommer som mottok intervensjonen. Likedan har vi vist at det er signifikante forskjeller når det gjelder utviklingen av risikoatferd i form av beruselse. Forsøket viser at det

er forskjell på andelen som hadde drukket seg beruset to ganger eller fler før og etter. Før intervensjonen var det 5 % i Sandnessjøen og 4 % i Fauske(ingen signifikant forskjell) og etter intervensjonen 8 % i Sandnessjøen og 13 % i Fauske. I Sandnessjøen fant man en stigning men den var ikke signifikant, mens i Fauske fant en signifikant stigning.

Vi kan altså konkludere med at resultatene tyder på at intervensjonen har hatt effekt. Man må imidlertid slik vi ser det ha for øye at det er andre signifikante variabler som kan ha spilt inn på resultatene og at et menneskes liv og i dette tilfelle alkoholadferden til et ungt menneske påvirkes av mer enn bare andre ungdommer som vi også har påpekt under kapittel 8.0 og ellers underveis i oppgaven. Det er ikke all adferd og i dette tilfelle risikoatferd som kan forklares utfra at ungdommer søker å leve opp til de forventninger de opplever fra sin referansegruppe og man bør være oppmerksom på at det ikke er slik at sosial peiling virker på all risikoatferd. Vi tenker at vi med fordel kunne ha gjort metodetriangulering i form av for eksempelvis å ha gjort kvalitative undersøkelser i tillegg til de kvantitative undersøkelser som er gjort. Dette kunne ha vært i form av for eksempel gruppeintervju med ungdommen eller enkeltvis for på den måten å styrke validiteten av forskningsresultatet. Dette ble det dessverre ikke noe av da dette måtte gjennomføres før sommeren, og dels fordi de opprinnelige 9. klassetrinn i undersøkelsen på dette tidspunkt var ferdig med 10 trinn og dermed ble spredd for alle vinder. Dels fordi skolens eksamensplaner og vår tidsplan grunnet studiens omfang dessverre ikke ga oss rom og tid til gjennomføring av for eksempel intervju. Likeledes kunne vi ha tenkt oss og ha gjort mer opp mot foreldre, da forebyggende foreldreprogrammer har vist gode resultater når det gjelder å forebygge alkoholbruk og risikofylt alkoholadferd hos ungdom.

Forskning vil alltid kun være et bilde av en del av virkeligheten og ikke den hele og fulle sannhet og det er denne studien også. Et «fiktivt» press som forklaringsmodell for risikoatferd er ikke den hele og fulle sannhet, andre forklaringer som tilgjengelighet, foreldrekontroll, skoleutfordringer, familieproblemer m. m forklarer også en sin del, men det som er interessant er om denne metoden, sosial peiling, kan benyttes for å forebygge noe risikoatferd, i dette tilfelle uønsket alkoholadferd hos unge mennesker. Vi mener at studien har bidradd til å gi oss et godt verktøy i det fremtidige kriminalitetsforebyggende arbeid og at resultatene av intervensjonen har vist at ved en korreksjon av sosiale misforståelser kan man oppnå mindre risikofylt alkoholadferd som i sin tur kan bidra til mindre ulikhet og like livssjanser for ungdommene i fremtiden. Sluttelig ønsker vi å oppsummere og si at vi mener at vi med

rimelighet kan si at resultatene av intervensjonen som ble gjennomført er såpass solide at det er rimelig å si at intervensjonen hadde effekt på uønsket alkoholadferd, og slikt sett er målsetningen vår med forskningsprosjektet, som var å redusere sosiale misforståelser og risikofylt alkoholadferd, ved hjelp av sosial peiling som metode, oppfylt.

Vi har gjennom vår studie vist at det har oppstått en betydelig forskjell mellom intervensjons- og kontrollskolen og vi mener med bakgrunn i dette at det er rimelig å si at det er sannsynliggjort at metoden sosial peiling er godt forebyggende tiltak, men at en slik intervensjon som vi har gjennomført ikke kan ses på som isolert. Den foregår i svært åpne sosiale systemer og lag på lag av kontekster og det betyr at vi aldri vil komme lengre enn å sannsynliggjøre at den forebyggende innsatsen vi gjennomførte er årsaken til de signifikante forskjeller vi fant mellom intervensjonsskolen og kontrollskolen.

9.1 Avslutning og veien videre

Når vi opprinnelig valgte å gjennomføre Sandnessjøen-forsøket var det for å se på muligheten for å implementere metoden sosial peiling opp mot alkoholbruk som en fast del av det rusforebyggende arbeid på ungdomsskolen. Vi ser også for oss at det hadde vært spennende å prøvd ut samme metode opp mot for eksempel cannabisbruk i videregående skole. Som vi har vist igjennom oppgaven er det flere forhold, utenom sosiale misforståelser som kan forklare unges alkoholbruk og alkoholadferd. Å knytte den rusforebyggende innsats eller innsatser kun opp mot sosial peiling ved hjelp av en korreksjon av sosiale misforståelser kan imidlertid være problematisk og sårbart. Det kan jo tenkes, som også Pape (2011) peker på i sin kritikk av metoden, at dersom alkoholdriking ikke lengre oppfattes som tøft eller kult, forsvinner dynamikken i overdrivelsen. Dette poenget om at ungdommen i dag i all hovedsak ikke oppfatter alkoholbruk som kult og tøft understøttes både av våre data fra holdningsspørsmålene i oppgaven, og av ungdataundersøkelsene som viser at dette er tilfellet for majoriteten av dagens ungdom slik at dette er et vesentlig poeng og det kan derfor være lurt å ha flere føtter å stå på i det rusforebyggende arbeid. Selv om metoden har gitt signifikante resultater er det ikke slik at annen forebygging som gjøres per i dag opphører. Det gjøres fra før av en vesentlig innsats opp mot foreldre i form av informasjon på foreldremøter, ulike fagartikler i lokale medier, artikler om god forebygging, tips og råd til foreldre deles på sosiale medier og det arbeides både individuelt og i grupper opp mot risikoungdom som identifiseres. Vi har i oppgaven vært inne på foreldres viktige betydning for ungdoms

alkoholbruk og adferd, og på bakgrunn av dette kunne vi tenkt oss i enda høyere grad å involvere foreldre som en del av intervensjonen om sosiale misforståelser. Henriksen trekker i sin bok « ikke som jeg gjør, men som jeg sier » frem at sosiale misforståelser ikke bare forekommer blant ungdom, men at det er store misforståelser hos og mellom foreldre. Foreldre kjenner seg ofte igjen i at «Alle andre får lov» og en korrigerende av denne misforståelsen foreldre imellom kan være en god ide å rette opp i (Henriksen, 2000).

For å kunne implementere metoden sosial peiling som en del av det rusforebyggende arbeid er vi avhengig av at skolene ser verdien av denne metoden. Vi tror det vil bli godt mottatt, dersom vi retter en henvendelse, da skolene lokalt er opptatt av, og tradisjonelt sett har vært svært positive til å tilrettelegge for det forebyggende rus- og kriminalitet arbeid i skolene. Avslutningsvis vil vi si at forsøket har vært utrolig spennende å gjennomføre og at vi synes det hadde vært spennende å sammenfatte resultatene av forskningen i en vitenskapelig artikkel og få denne publisert.

10.0 Kildehenvisning:

Aalmen, T & Henriksen, Ø. (2018). *Å ha mamma's stemme med på fest. En studie av hvordan ungdom beskriver påvirkning rundt eget alkoholbruk*. Tidsskrift for ungdomsforskning Norwegian journal of youth research. Årgang 18, nr. 2–2018, s. 2–22.

Actis, Rusfeltets samarbeidsorgan. (2017). *10 ting du bør vite om ungdom og alkohol*. Hentet 15.09.19 fra: <https://www.actis.no/notat/10-ting-du-bor-vite-om-ungdom-og-alkohol>.

Afford. (2016). *Akademiet for Forebyggelse Danmark - har som formål at skabe, formidle og anvende viden om forebyggelse af risikoadfærd på højest mulige internationale niveau*. Hentet 21.09.19 fra: <http://afford.dk/om%20os.html>.

Alstahaug kommune. Hentet 18.09.19 fra: <https://www.alstahaug.kommune.no/om-alstahaug.426481.no.html>.

Asch, S. (1955). *Opinions & social pressure*. *Scientific American*, 193(5), 13–22.

Bakken, A. (2017). *Ungdata. Nasjonale resultater 2017. NOVA Rapport 10/17*. Oslo: NOVA.

Bakken, A. (2018). *Ungdata. Nasjonale resultater 2018. NOVA Rapport 8/18*. Oslo: NOVA.

Balvig, F., & Holmberg, L. (2014). *Flamingoeffekten: sociale overdrivelser og social pejling*. København: Jurist- og Økonomforbundet.

Balvig, F., Holmberg, L., & Sørensen, A.-S. (2005). *Ringstedforsøget: livsstil og forebyggelse i lokalsamfundet*. København: Jurist- og Økonomforbundet.

Berg, M. (2015). *Politiet advarer: Ungdom ruser seg på brownies med cannabis*. Hentet 01.08.19 fra: <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/J0P66/politiet-advarer-ungdom-ruser-seg-paa-brownies-med-cannabis>.

Bye, E.K. (2018). *Eldre drikker oftere enn yngre*. Hentet 04.08.19 fra: <https://www.fhi.no/nyheter/2018/eldre-drikker-oftere-enn-yngre/>

Dewar, G. (2013). *The Curse of the Herd. What does it mean to grow up in a society that permits no strays?* Hentet 29.10.19 fra: <https://www.psychologytoday.com/intl/blog/making-humans/201301/the-curse-the-herd>

Dæhlen, M & Andersen, P.L. (2017). *Sosiale relasjoner i ungdomstida. Identifisering og beskrivelse av ungdom med svake relasjoner til foreldre, skole og venner*. Hentet 20.08.19

fra:<http://www.hioa.no/Om-OsloMet/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2017/Sosiale-relasjoner-i-ungdomstida>.

Eskola, Antti. (1974). *Sosialpsykologi*. Oslo: Gyldendal norsk forlag.

Fauske kommune. Hentet 18.09.19 fra:<https://www.fauske.kommune.no/om-fauske.127080.no.html>.

Folkehelseinstituttet, FHI. (2019a). *Bruken av alkohol og andre rusmiddel i Noreg*. Hentet 15.09.19 fra: <https://fhi.no/nettpub/hin/levevaner/alkohol-og-andre-rusmiddel--folkehe/>.

Folkehelseinstituttet, FHI. (2019b). *FOLKEHELSEPROFIL 2019.Alstahaug*. Hentet 02.11.19 fra: <https://khp.fhi.no/PDFVindu.aspx?Nr=1820&sp=1&PDFaar=2019>.

Folkehelseinstituttet, FHI. (2019c). *FOLKEHELSEPROFIL 2019.Fauske*. Hentet 02.11.19 fra: <https://khp.fhi.no/PDFVindu.aspx?Nr=1841&sp=1&PDFaar=2019>

Gruber, E., DiClemente, R. J., Anderson, M. M., & Lodico, M. (1996). *Early Drinking Onset and Its Association with Alcohol Use and Problem Behavior in Late Adolescence*. *Preventive Medicine*, 25(3), 293-300.

Hauge,R. (1980). *Kriminalitet som ungdomsfenomen*(2.utgave).Oslo: Universitetsforlaget.

Hellevik,O. (2002). *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*(7.utgave.).Oslo: Universitetsforlaget.

Henriksen, Ø. (2000). *Ikke som jeg gjør, men som jeg sier – Om rus, kommunikasjon og oppdragelse*. Oslo: Universitetsforlaget.

Huse, I.,Amundsen, F.,Ertesvåg, S.J. (2016)."*Den råtne ungdomskulturen*". Hentet 01.08.19 fra:<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/VEmEV/den-raatne-ungdomskulturen-forsker-rusbelte-fra-oslo-vest-inn-i-asker-og-baerum>.

Johannessen, A. (2017). *Introduksjon til SPSS*(4.utgave,4.opplag.).Oslo: Abstrakt forlag.

Ku.dk. *Copenhagen Summer University*. Hentet 12.09.19 fra:<https://copenhagensummeruniversity.ku.dk/kursus/kriminalpraevention/>.

Lovdata. (2018). *Lov om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. (alkoholloven)*.Hentet 10.07.19 fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1989-06-02-27>.

Mead, G. H. (1934). *Mind, Self and Society: from a Standpoint of a Social Behaviorist*. Chicago: University of Chicago Press.

Mørch, W.T. (2015). *Endelig er det bevist! Dagens foreldre er tidenes beste*. Hentet 12.08.19 fra: <https://nordnorskdebatt.no/article/endelig-bevist-dagens-foreldre>.

NESH. De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2016). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, jus og teologi*. Hentet 02.09.19 fra: <https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/>.

Nordlund, S. (2010). *Effects of increasing availability of wine and spirits in Norway*. Hentet 06.08.19 fra: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/145507251002700205>.

NSD, Personverntjenester. (2018, 16.oktober). Hentet 01.09.19 fra: https://nsd.no/personvernombud/hjelp/forskningsmetoder/nettbaserte_sporreundersokelser.html

Pape, H & Rossow, I. (2007). *Overstadig drikking og problemer knyttet til alkoholbruk blant skoleungdom*. Tidsskrift for ungdomsforskning, 2007, Årg. 7, nr. 1, pp.113-125.

Pape, Hilde. (2011). *Young peoples overestimation of peer substance use: an exaggerated phenomenon?*, The Author, *Addiction*, 107, s 878-884.

Pedersen, W. (2015). *Bittersøtt. Nye perspektiver på rus og rusmidler*. Oslo: Universitetsforlaget.

Pedersen, W. (2017). *Alkoholpolitikken er under press: er det så farlig?* Hentet 01.11.19 fra: <https://www.korusoslo.no/wp-content/uploads/Willy-Pedersen.pdf>.

Pripp, A.H. (2018). *Validitet*. Hentet 28.08.19 fra: <https://tidsskriftet.no/2018/09/medisin-og-tall/validitet>.

Rosenbaum, D.P & Hanson, G.S.(1998). *Assessing the Effects of Schoolbased Drug education: A six-year multilevel analysis of project D.A.R.E*. *Journal of Reseach in Crime and Delinquency*, 4, s. 381-412

Sherman, L.W., Gottfredson, D., Mackenzie, D., Eck, J., Reuter, P. and Bushway, S. (1997). *Preventing Crime: What Works, What Doesn't, What's Promising*. Report to the U.S.

Skog, O-J. (2015). *Å forklare sosiale fenomener: en regresjonsbasert tilnærming* (2.utgave, 7.opplag.). Oslo: Gyldendals Akademisk.

Skogen, J.C. (2013). *Tidlig debut av rusbruk, rusproblemer og mental helse hos ungdom*. Hentet 09.09.19 fra: <http://www.forebygging.no/Artikler/2014-2012/Tidlig-debut-av-rusbruk-rusproblemer-og-mental-helse-hos-ungdom/>.

Sundhedsstyrelsen. (2019). *Skiltning om salg af tobak og alkohol*. Hentet 07.10.19 fra <https://www.sst.dk/da/viden/tobak/lovgivning/skiltning-om-salg-af-tobak-og-alkohol>.

Trygge fællesskaper. *Social Pejling & Sociale Misforståelser*. Hentet 31.10.19 fra: <http://tryggefaellesskaber.dk/sociale-misforst%C3%A5elser>.

Ungdata,a. *Alkoholberuset*. Hentet 11.09.19 fra: <http://www.ungdata.no/Rusmiddelbruk/Alkoholberuset#displayDescription>.

Ungdata-undersøkelsen i Alstahaug. (2015). Hentet 01.08.19 fra: <http://www.ungdata.no/content/download/127562/3387867/version/1/file/Alstahaug%202015%20-%20N%C3%B8kkeltall.pdf>.

Ungdata-undersøkelsen i Fauske. (2016). Hentet 01.08.19 fra: <http://www.ungdata.no/Fylker-og-kommuner/Nordland/Fauske>

WHO. (2018). *Global status report on alcohol and health 2018*. Hentet 29.10.19 fra: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/274603/9789241565639-eng.pdf?ua=1>

Yap, M.B.H., Cheong, T.W.K., Zaravinos- Tsakos, F., Lubman, D.I., Jorm, A.F. (2017). Modifiable parenting factors associated with adolescent alcohol misuse: *a systematic review and meta-analysis of longitudinal studies*. *Addiction*, July 2017, Vol.112(7), pp.1142-1162

11.0 Vedlegg , tabeller og figurer

11.1 Vedlegg; Program for kriminalpreventiv konferanse Sandnessjøen 25-27 april 2017

KRIMINALFOREBYGGENDE INNSATS

Konferanse om forskningsbasert forebygging, hvorfor og hvordan?

Foreleserne Balvig og Holmberg er kriminologer i Danmark og tilhører den internasjonale elite av eksperter innenfor kriminalpreventiv innsats.

Konferansen gi et vitenskapelig grunnlag for å iverksette et effektivt kriminalpreventivt arbeid.

Sandnessjøen 25. – 27. april 2017

Konferansepriser Scandic Syy Søstre:
Pris uten overnatting kr 2.000,-
Pris med tre overnattinger kr 5.000,-
Båtut med opplevelser 25/4 kr 300,-
Felles middag med Helgelandsbuffet 26/4 kr 425,-

Bindende påmelding:

- [klikk HER](#)
- www.rkkyh.no

innen 28. februar

"Takk for et flott og lærerik sommerkurs som jeg vil anbefale andre RST-konferansere i Norge."
- Ingvor Egelund, Helseledelse og RST, koordinatør, Aulilang, kommune

"Tusenl tak for et spennende kurs. Spesielt har jeg fått meg så gode undervisere Tak. Charlotte Wegner, Kriminolog, Nordland i Polit.

Foredragsholdere:

Flemming Balvig er magister i sosiologi og dr.jur., og var fra 1996 til 2015 professor i retts sosiologi og kriminologi ved Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet. Flemming gikk på pensjon i mai 2015, men er stadig knyttet til fakultetet og universitetet i form av en såkaldt emeritus-ordning. Han har gjennom en lang årrekke forsket i emner som retsbevidsthed, angst for kriminalitet, tyven blandt danskere, vold og reaksjoner på vold, ungdomskriminalitet samt rusmidler og livsstil.

Flemming er aktuell medlem av Retsrådet for Grønland. I den senere år har han bl.a. vært formand for Justisministeriets Forskningspolitiske Udvalg og medlem af TrykFondens Forskningsstrategiske Udvalg. Frem til 2000 var han formand for Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi. Han har optrådt som gæstprofessor ved en række uderlandske universiteter, og er adjungeret professor ved universitetet i Wuhan, Kina.

Lars Holmberg er lektor og interesserer sig bredt for kriminologi og retts sosiologi. Herunder særligt: Politiforskning, forebyggelse og social pejling. I de senere år har Lars Holmberg koncentreret sin forskning omkring to emner. En evaluering af politiformen i Danmark og forebyggelse af unges risikoadfærd. I forbindelse med sidstnevnte har han deltaget i opbygningen af Videncenter for Social pejling.

Lars Holmberg underviser i følgende fag: Diplomuddannelse i Kriminologi og Kriminologi på den juridiske kandidatuddannelse.

Lars Holmberg vejleder kandidat-, diplom- og masterstuderende innenfor bl.a følgende emner: Konfliktkr, Politiforskning og Kriminologi.

K Kriminologiskenter for kriminalitetsforebygging

A Alstahaug kommune

Scandic SVYSTRER

Studiesenter RKK Ytre Helgeland

Foreløpig program:

FØRSTE DAG, kl 1000-1600: Om evidensbasert forebygginge af risikoadfærd.

A. Hvorfor skal forebygginge være evidensbasert, og hvad ligger der i begrebet ("TRE-MODELLEN").
B. Det praktiske problem: Hvad skal, kan og bør praktiseren foretage sig?
C. Det videnskabelige problem: Hvad er det for viden, man skal bygge på, og hvordan erhverver vi os den?
D. "Det kriminalpræventive cocktail"

ANNEN DAG, kl 930-1630: Strukturelle og pædagogiske indsatsområder og indsatser.

A. Formiddag: Strukturel forebygginge
B. Eftermiddag: Pædagogisk forebygginge

Lunsj alle dager fra 1200 - 1300

TREDJE DAG, kl 930-1500: Situationelle og individuelle indsatsområder og indsatser.

A. Formiddag: Situationelle
I. Mindskning og vanskeliggjøring af muligheder
II. Alternative former for formel social kontroll
III. Politindsatser/andring av kriminalforeng - alternative sanksjoner
B. Eftermiddag: Individuelle
I. Indsatser vedrørende sekventri/ADHD
II. Behandling av alkoholmisbrug
III. Behandling av stofmisbrug
C. Opsummering og afslutning

Gjennomføres med forelesning, refleksjongrupper og erfaringsdeling

Forelesninger i Kulturbadet vegg i vegg med mat og overnatting på Scandic Syy Søstre på vakre Helgelandskysten

11.2 Vedlegg; Henvendelse til kontrollskolen (Vestmyra Barne- og ungdomsskole)

Invitasjon til å delta i prosjektet Sandnessjøen-forsøket . Sosial peiling som en del av det kriminalpreventive arbeidet i Alstahaug kommune

Alstahaug kommune v/SLT koordinator Ingelise Egelund, koordinator for barn- og unge Anette bøen Hagen og folkehelsekoordinator Ingunn Stemland ønsker å invitere årets 8. og 9.klasseelever ved/Vestmyra skole til å delta i et prosjekt som skal gjennomføres i regi av Alstahaug kommune. Prosjektet gjennomføres i samarbeid med kriminologene Lars Holmberg og Flemming Balvig fra AFFORD, Akademiet for forebygging Danmark.

Vestmyra skole ønskes som kontrollskole i dette prosjektet da tall fra Ungdata viser at ungdom i Fauske kommune har en sammenliknbar alkoholatferd med ungdommer i Alstahaug kommune. Prosjektet går ut på å teste ut metoden sosial peiling som en del av det kriminalpreventive arbeidet i Alstahaug kommune. Sosial peiling er en vitenskapelig dokumentert metode som minsker barn og unges risikoferd.

Alstahaug kommune står for gjennomføring av aktiviteter i prosjektet. Dersom prosjektet gir gode resultater deler vi gjerne opplegget med interesserte kommuner i etterkant. Vi håper dere synes dette høres interessant og nyttig ut og håper dere vil delta i prosjektet.

Nærmere beskrivelse av prosjektet

Formålet med prosjektet er å redusere alkoholforbruket blant ungdom i Alstahaug kommune. Bakgrunnen for dette er at det er en høyere andel av ungdommene i Alstahaug som drikker seg beruset sammenliknet med landet for øvrig. Tall fra Ungdata-undersøkelsen (2015) viste at 23 prosent av kommunens elever i ungdomsskolealder har drukket alkohol. Til sammenligning er tallene for landet for øvrig henholdsvis 15 prosent.

Intervensjonen i forsøket skal gjennomføres i 8. og 9. klasse ved Sandnessjøen ungdomsskole.

Elever fra årets 8. og 9. klasse ved Vestmyra skole i Fauske kommune ønskes som kontrollklasser for å kunne måle effekt av intervensjonen. Fauske kommune ønskes som kontrollklasser da alkoholatferden blant ungdom i denne kommunen likner tall fra vår kommune.

Gul markering – aktiviteter som gjelder kontrollklasser ved Vestmyra skole. Dette er en kort undersøkelse og alle aktiviteter gjennomføres av oss i Alstahaug kommune.

- Før-spørreundersøkelse om alkoholvaner og antakelser om andres alkoholforbruk (Februar 2018). Gjennomføres i både forsøks- og kontrollklasser.
- Intervensjon med bruk av metoden sosial peiling og korrigerende av sosiale misforståelser gjennomføres ved Sandnessjøen ungdomsskole både blant elevene og foresatte.
- Etter-spørreundersøkelse 2 i både forsøks- og kontrollklassene ett år etter forsøksdagen (Mars 2019). Her gjennomføres samme undersøkelse som før-spørreundersøkelsen.

Brev, saksrespondanse og e-post til Alstahaug kommune, Rådhuset, bes ikke adressert til avdeling eller enkeltperson.

Besøksadresse: Strandgt. 52 | Postadresse: Rådhuset, 8805 Sandnessjøen
Tlf.: 75075000 | Faks: 75075001 | E-post: post@alstahaug.kommune.no | Org.nr.: NO 938 712 441 MVA
www.alstahaug.kommune.no

Hva er sosial peiling?

Sosial peilings grunnantakelse er at mennesker, og særlig de unge, ønsker å være som alle andre og dermed tilpasser seg normen - man oppfører seg etter hva man tror er normalt. Videre kombinerer sosial peiling grunnantagelsen med det at det ofte er en forskjell mellom faktiske normer og oppfattelsen av dem. Unge tror eksempelvis at det er mer normalt å drikke alkohol enn hva det faktisk er. Dette kalles en sosial overdrivelse. Når barn og unge sikter etter andres forventninger og holdninger, snakker vi om sosial peiling. Det skjer ofte fordi de ikke vil være annerledes enn de andre. Mange søker derfor å leve opp til andres forventninger for å oppnå respekt og trygghet.

Barn og unge som handler ut fra forestillinger og forventninger i stedet for fakta får ofte en mer risikobetont atferd hvor de foretar seg ting som de kanskje i virkeligheten ikke har lyst til.

Ved å benytte seg av metoden sosial peiling korrigerer man de unges kunnskap om normer. Eksempelvis kan det bety at man korrigerer de unges oppfatning av at «alle de andre drikker alkohol» ved å vise at det faktisk ikke er så mange som man tror som drikker alkohol.

Metoden stammer fra både USA og Norden fra før 1970, men ble gjenopplaget i Danmark rundt år 2000 av forskerne og kriminologene Flemming Balvig og Lars Holmberg. De gjennomførte eksperimentet Ringstedforsøket hvor hoved fokuset var på røyking og antakelser om røyking blant elevene. Resultatene fra dette forsøket viste at ved å korrigere de unges antakelser om røyking, ga det resultater på annen risikoatferd også. Det viste blant annet reduksjon innen hasjrøyking, mobbing, hærværk og alkoholforbruk.

Innsatsen i Sandnessjøen-forsøket bygger videre på kunnskap og erfaringer fra de evidensbaserte forskningsforsøkene Ringstedforsøket og Aarhus Eksperimentet.

Vi ser frem til å høre fra dere. Ta gjerne kontakt dersom dere har spørsmål.

Med vennlig hilsen

Ingelise Egelund (SLT-koordinator), tlf: 41270561

Anette Bøen Hagen (Koordinator for barn- og unge), tlf: 91728649

Ingunn Stemland (Folkehelsekoordinator), tlf: 95119158

11.3 Vedlegg; Opprinnelig spørreskjema benyttet i Ringstedforsøket

Spørreskjema flertalsmisforståelser 2003 5.-6. klasse.pdf - Adobe Acrobat Reader DC

1 / 2

RINGSTEDPROJEKTET 2003

1. Er du dreng eller pige ?

2. Hvor gammel er du?
Jeg er _____ år gammel

3. Hvilken klasse går du i?
 5. klasse
 6. klasse

4. Udfyldte du det store spørgeskema i januar i år?
Ja Nej

5. Hvor ofte ryger du tobak?

- Jeg har aldrig røget tobak
- Jeg har kun prøvet det en gang
- Jeg har kun prøvet det et par gange
- Jeg ryger, men kun til fester
- Jeg ryger 1-5 cigaretter om dagen
- Jeg ryger 6-10 cigaretter om dagen
- Jeg ryger 11-20 cigaretter om dagen
- Jeg ryger mere end 20 cigaretter om dagen

6. Hvad synes du om dem, der ryger? Sæt gerne flere X'er.

- De er som regel meget sjove og festlige
- De virker tjukkede
- De virker sumpede
- De virker utjukkede
- De virker ulækre
- De virker seje
- De virker åndssvage
- Det må de selv om

7. Spørgsmål til dem, der ryger

Tror du, at du nogensinde holder op med at ryge?

- Ja, sandsynligvis
- Ja, måske
- Nej, det tror jeg ikke
- Nej, helt sikkert ikke

2

8. Spørgsmål til dem, der ikke ryger

Tror du, at du nogensinde vil begynde at ryge?

- Ja, sandsynligvis
- Ja, måske
- Nej, det tror jeg ikke
- Nej, helt sikkert ikke

9. Hvor mange af dine venner tror du....

Ingen Næsten ingen En del Omkring halvdelen De fleste Næsten alle

ryger cigaretter hver dag

10. Hvor mange af dine jævnaldrende her i Ringsted kommune tror du...

Næsten ingen En del Omkring halvdelen De fleste Næsten alle

ryger cigaretter hver dag

11. Hvor mange af dine jævnaldrende inde i København tror du...

Næsten ingen En del Omkring halvdelen De fleste Næsten alle

ryger cigaretter hver dag

12. Hvor mange 15-16-årige her i Ringsted kommune tror du...

Næsten ingen En del Omkring halvdelen De fleste Næsten alle

ryger cigaretter hver dag

13. Hvor mange 15-16-årige inde i København tror du...

Næsten ingen En del Omkring halvdelen De fleste Næsten alle

ryger cigaretter hver dag

14. Den dag, I havde undervisning om tobak og flertalsmisforståelser, lavede klassen en kontrakt. Kontrakten skulle hjælpe jer med at holde fast i jeres beslutning om, at I ikke vil begynde at ryge. Hvad synes du om, at I lavede sådan en kontrakt?

Jeg synes, det var en:

- Meget god ide
- God ide
- Nogenlunde god ide
- Mindre god ide
- Dårlig ide

11.4 Vedlegg Spørreskjema før-undersøkelse Sandnessjøen og Fauske

Førundersøkelse_Sandnessjøen.pdf - Adobe Acrobat Reader DC

Fil Rediger Vis Vindu Hjelp

Hjem Verktøy Dokument | 1 / 2

Førundersøkelse 2.mars 2018

Sandnessjøenforsøket

1. Er du gutt eller jente ?

2. Hvor gammel er du?
Jeg er _____ år gammel

3. Hvilken klasse går du i?
 8. klasse
 9. klasse

4. Hvor ofte drikker du alkohol?
 Jeg har aldri drukket alkohol
 Jeg har bare smakt noen få ganger
 Av og til, men ikke så ofte som månedlig
 1-3 ganger i måneden
 Hver uke

5. Alkoholberuselse
Hvis du tenker spesielt på de siste 6 måneder. Hvor mange ganger har du drukket så mye at du har kjent deg tydelig beruset?
 Aldri
 En gang
 2-4 ganger
 5-10 ganger
 Mer enn 10 ganger

6. Hva synes du om de som drikker alkohol? Sett gjerne flere kryss.
 De er som regel artige og spennende å være med
 De virker kule
 De virker som de ikke har det så bra
 De er ikke kule
 Jeg bryr meg ikke om hva de gjør

7. Hvor mange av yennene dine tror du....

	Ingen	Noen få	En del	Ca halvparten	De fleste	Nesten alle
.....						
Drikker alkohol	☐	☐	☐	☐	☐	☐

2

8. Hvor mange av dine jevnaldrende her i Sandnessjøen tror du...

	Ingen	Noen få	En del	Ca halvparten	De fleste	Nesten alle
Drikker alkohol	☐	☐	☐	☐	☐	☐

9. Hvor mange av dine jevnaldrende i større byer som Mo i Rana og Bodo tror du...

	Ingen	Noen få	En del	Ca halvparten	De fleste	Nesten alle
Drikker alkohol	☐	☐	☐	☐	☐	☐

10. Hvor mange elever i videregående skole her i Sandnessjøen tror du...

	Ingen	Noen få	En del	Ca halvparten	De fleste	Nesten alle
Drikker alkohol	☐	☐	☐	☐	☐	☐

11. Hvor mange elever i videregående skole i større byer som Mo i Rana og Bodo tror du...

	Ingen	Noen få	En del	Ca halvparten	De fleste	Nesten alle
Drikker alkohol	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Førundersøkelse 28.februar 2018

Sandnessjøenforsøket1. Er du gutt eller jente ?

2. Hvor gammel er du?

Jeg er _____ år gammel

3. Hvilken klasse går du i?

 8. klasse 9. klasse

4. Hvor ofte drikker du alkohol?

 Jeg har aldri drukket alkohol Jeg har bare smakt noen få ganger Av og til, men ikke så ofte som månedlig 1-3 ganger i måneden Hver uke

5. Alkoholberuselse

Hvis du tenker spesielt på de siste 6 måneder. Hvor mange ganger har du drukket så mye at du har kjent deg tydelig beruset?

 Aldri En gang 2-4 ganger 5-10 ganger Mer enn 10 ganger

6. Hva synes du om de som drikker alkohol? Sett gjerne flere kryss.

 De er som regel artige og spennende å være med De virker kule De virker som de ikke har det så bra De er ikke kule Jeg bryr meg ikke om hva de gjør7. Hvor mange av vennene dine tror du....

Ingen

Noen få

En del

Ca halvparten

De fleste

Nesten alle

Drikker alkohol

2

8. Hvor mange av dine jevnaldrende her på Fauske tror du...

	Ingen	Noen få	En del	Ca halvparten	De fleste	Nesten alle
Drikker alkohol	☐	☐	☐	☐	☐	☐

9. Hvor mange av dine jevnaldrende i større byer som Mo i Rana og Bodo tror du...

	Ingen	Noen få	En del	Ca halvparten	De fleste	Nesten alle
Drikker alkohol	☐	☐	☐	☐	☐	☐

10. Hvor mange elever i videregående skole her på Fauske tror du...

	Ingen	Noen få	En del	Ca halvparten	De fleste	Nesten alle
Drikker alkohol	☐	☐	☐	☐	☐	☐

11. Hvor mange elever i videregående skole i større byer som Mo i Rana og Bodo tror du...

	Ingen	Noen få	En del	Ca halvparten	De fleste	Nesten alle
Drikker alkohol	☐	☐	☐	☐	☐	☐

11.5 Vedlegg Screenprint av kodebok i SPSS

The screenshot shows the SPSS Variable View window. The menu bar includes File, Edit, View, Data, Transform, Analyze, DirectMarketing, Graphs, Utilities, Extensions, Window, and Help. The toolbar contains icons for file operations, data manipulation, and analysis. The main area displays a table of variables with the following columns: Name, Type, Width, Decimals, Label, Values, Missing, Columns, Align, Measure, and Role. The variables listed are: 1. IDNUMMER (Numeric, 8, 0, Identifikationsn..., None, 99, 8, 8, Right, Nominal, Input); 2. TYPE (Numeric, 8, 0, Tidspunkt for gj..., {1, For-unde..., None, 8, 8, Right, Nominal, Input); 3. OMRAADE (Numeric, 8, 0, Identifikasjon af..., {1, Sandnes..., 99, 10, 8, Right, Nominal, Input); 4. KLASSE (Numeric, 8, 0, Identifikasjon af..., None, 99, 8, 8, Right, Nominal, Input); 5. SEX (Numeric, 8, 0, Køn, {1, Gutt}..., 99, 8, 8, Right, Nominal, Input); 6. ALDER (Numeric, 8, 0, Alder, None, 99, 8, 8, Right, Scale, Input); 7. KLASSETRIN (Numeric, 8, 0, Klassestrin, {1, 8. klass..., 99, 8, 8, Right, Ordinal, Input); 8. ALKOHOL (Numeric, 8, 0, Hvor ofte drikke..., {1, Aldrig dr..., 99, 8, 8, Right, Ordinal, Input); 9. BERUSELSE (Numeric, 8, 0, Benuset sidste..., {1, Aldrig}..., 99, 8, 8, Right, Ordinal, Input); 10. HOLDNINGA (Numeric, 8, 0, "De er som reg..., {1, Ja (afkry..., None, 8, 8, Right, Ordinal, Input); 11. HOLDNINGB (Numeric, 8, 0, "De virker kule", {1, Ja (afkry..., None, 8, 8, Right, Ordinal, Input); 12. HOLDNINGC (Numeric, 8, 0, "De virker som...", {1, Ja (afkry..., None, 8, 8, Right, Ordinal, Input); 13. HOLDNINGD (Numeric, 8, 0, "De er ikke kule", {1, Ja (afkry..., None, 8, 8, Right, Ordinal, Input); 14. HOLDNINGE (Numeric, 8, 0, "Jeg bryr meg i...", {1, Ja (afkry..., None, 8, 8, Right, Ordinal, Input); 15. VENNER (Numeric, 8, 0, Hvor mange af..., {1, Ingen}..., 99, 8, 8, Right, Ordinal, Input); 16. JEVNER (Numeric, 8, 0, Hvor mange af..., {1, Ingen}..., 99, 8, 8, Right, Ordinal, Input); 17. JEVNDER (Numeric, 8, 0, Hvor mange af..., {1, Ingen}..., 99, 8, 8, Right, Ordinal, Input); 18. VIDEREHER (Numeric, 8, 0, Hvor mange ele..., {1, Ingen}..., 99, 8, 8, Right, Ordinal, Input); 19. VIDEREDER (Numeric, 8, 0, Hvor mange ele..., {1, Ingen}..., 99, 8, 8, Right, Ordinal, Input); 20. VENNERX (Numeric, 8, 0, None, None, 10, 8, Right, Nominal, Input); 21. JEVNERX (Numeric, 8, 0, None, None, 10, 8, Right, Nominal, Input); 22. JEVNDERX (Numeric, 8, 0, None, None, 10, 8, Right, Nominal, Input); 23. VIDEREHERX (Numeric, 8, 0, None, None, 12, 8, Right, Nominal, Input); 24. VIDEREDERX (Numeric, 8, 0, None, None, 12, 8, Right, Nominal, Input). The status bar at the bottom indicates 'IBM SPSS Statistics Processor is ready' and 'Unicode ON'.

	Name	Type	Width	Decimals	Label	Values	Missing	Columns	Align	Measure	Role
1	IDNUMMER	Numeric	8	0	Identifikationsn...	None	99	8	Right	Nominal	Input
2	TYPE	Numeric	8	0	Tidspunkt for gj...	{1, For-unde...	None	8	Right	Nominal	Input
3	OMRAADE	Numeric	8	0	Identifikasjon af...	{1, Sandnes...	99	10	Right	Nominal	Input
4	KLASSE	Numeric	8	0	Identifikasjon af...	None	99	8	Right	Nominal	Input
5	SEX	Numeric	8	0	Køn	{1, Gutt}...	99	8	Right	Nominal	Input
6	ALDER	Numeric	8	0	Alder	None	99	8	Right	Scale	Input
7	KLASSETRIN	Numeric	8	0	Klassestrin	{1, 8. klass...	99	8	Right	Ordinal	Input
8	ALKOHOL	Numeric	8	0	Hvor ofte drikke...	{1, Aldrig dr...	99	8	Right	Ordinal	Input
9	BERUSELSE	Numeric	8	0	Benuset sidste...	{1, Aldrig}...	99	8	Right	Ordinal	Input
10	HOLDNINGA	Numeric	8	0	"De er som reg...	{1, Ja (afkry...	None	8	Right	Ordinal	Input
11	HOLDNINGB	Numeric	8	0	"De virker kule"	{1, Ja (afkry...	None	8	Right	Ordinal	Input
12	HOLDNINGC	Numeric	8	0	"De virker som ...	{1, Ja (afkry...	None	8	Right	Ordinal	Input
13	HOLDNINGD	Numeric	8	0	"De er ikke kule"	{1, Ja (afkry...	None	8	Right	Ordinal	Input
14	HOLDNINGE	Numeric	8	0	"Jeg bryr meg i...	{1, Ja (afkry...	None	8	Right	Ordinal	Input
15	VENNER	Numeric	8	0	Hvor mange af...	{1, Ingen}...	99	8	Right	Ordinal	Input
16	JEVNER	Numeric	8	0	Hvor mange af...	{1, Ingen}...	99	8	Right	Ordinal	Input
17	JEVNDER	Numeric	8	0	Hvor mange af...	{1, Ingen}...	99	8	Right	Ordinal	Input
18	VIDEREHER	Numeric	8	0	Hvor mange ele...	{1, Ingen}...	99	8	Right	Ordinal	Input
19	VIDEREDER	Numeric	8	0	Hvor mange ele...	{1, Ingen}...	99	8	Right	Ordinal	Input
20	VENNERX	Numeric	8	0		None	None	10	Right	Nominal	Input
21	JEVNERX	Numeric	8	0		None	None	10	Right	Nominal	Input
22	JEVNDERX	Numeric	8	0		None	None	10	Right	Nominal	Input
23	VIDEREHERX	Numeric	8	0		None	None	12	Right	Nominal	Input
24	VIDEREDERX	Numeric	8	0		None	None	12	Right	Nominal	Input
25											
26											
27											
28											
29											
30											
31											
32											
33											
34											
35											
36											
37											
38											
39											

11.6 Vedlegg Informasjonsskriv til foresatte og informasjon som ble lest opp for elever før gjennomføring av spørreskjema for begge Både kontroll- og intervensjonsskole

Informasjonsmateriell

Informasjon Fauske kommune

Gjøres tilgjengelig for foreldre/foresatte på 8. og 9. trinn ved Vestmyra skole:

Informasjonen må gjøres tilgjengelig senest fredag 16.februar 2018, sendes på sms og i post til foresatte

Alstahaug kommune er i gang med et forskningsprosjekt som vi har kalt Sandnessjøenforsøket. Prosjektet skal bidra til å gi bedre og mer kunnskap for å styrke det forebyggende kriminalitetsarbeid i kommunen. Prosjektet gjennomføres av Alstahaug kommunes v/ SLT-koordinator, koordinator for barn og unge og folkehelsekoordinator i samarbeid med et forskningsmiljø i Danmark. Fauske kommune og Vestmyra skole er invitert til å delta i prosjektet. Deltakelse i prosjektet innebærer at elevene i 8. og 9. trinn skal besvare et spørreskjema ved to anledninger; Første gang 28.februar 2018 og andre gang våren 2019.

Undersøkelsen er anonym og hvis foresatte og elev samtykker til å delta, kan de når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger vil da bli anonymisert og det vil ikke ha noen negative konsekvenser for eleven hvis han / hun ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Alstahaug kommune har vært i kontakt med Norsk senter for forskningsdata for rådgivning i utarbeidelse av anonyme spørreskjema.

For at undersøkelsen skal ha størst mulig verdi, oppfordrer vi alle elevene til å delta. Dersom du ikke ønsker at ditt barn deltar, må det gis skriftlig beskjed til skolen. På forhånd tusen takk for hjelpen.

Mvh

Koordinator for barn og unge Anette Bøen Hagen, Ingelise Egelund - SLT-koordinator og
Ingunn Stemland - folkehelsekoordinator

Alstahaug kommune

FØR spørreskjemaet deles ut leses dette høyt for elevene:

Denne informasjonen leses av lærer før gjennomføring av undersøkelse

Elever i 8. og 9. trinn ved Vestmyra skole deltar i et forskningsprosjekt som vi har kalt *Sandnessjøenforsøket*. Deltakelse i forsøket innebærer at dere skal besvare et spørreskjema ved to anledninger; Første gang i dag og andre gang våren 2019.

For at undersøkelsen skal ha størst mulig verdi, er det viktig at så mange som mulig deltar. Resultatene vil gi kunnskap som kan brukes i det kriminalitetsforebyggende arbeid for å legge bedre til rette for ungdom.

Det er frivillig å delta i undersøkelsen og undersøkelsen er anonym, det vil si at det ikke er mulig å finne ut hvem som har svart hva. Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn og det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Undersøkelsen foregår ved at du får utdelt et spørreskjema på papir. Når du er ferdig å besvare spørreskjemaet legger du det i konvoluttene. Når alle er ferdige vil konvoluttene samles inn.

Vi håper at så mange som mulig vil delta, slik at vi får fram best mulig kunnskap fra ungdommene.

Informasjon Alstahaug kommune

Sendes ut til foreldre/foresatte på 8. og 9. trinn ved Sandnessjøen ungdomsskole

Denne informasjonen må gjøres tilgjengelig for foreldre/foresatte senest fredag 16.februar

Alstahaug kommune er i gang med et forskningsprosjekt som heter Sandnessjøenforsøket. Prosjektet skal gi bedre og mer kunnskap for å styrke det forebyggende kriminalitesarbeid i kommunen. Prosjektet gjennomføres av Alstahaug kommunes v/ SLT-koordinator, Koordinator for barn og unge og folkehelsekoordinator i samarbeid med et forskningsmiljø i Danmark. Sandnessjøen ungdomsskole har takket ja til å delta i prosjektet.

Deltakelse i prosjektet innebærer at elevene i 8. og 9. trinn skal besvare et spørreskjema ved tre anledninger; Første gang 2.mars 2018 og siste gang våren 2019. Undersøkelsen er anonym. Alstahaug kommune har vært i kontakt med *Norsk senter for forskningsdata* for rådgivning i utarbeidelse av anonyme spørreskjema.

I tillegg skal det gjennomføres et undervisningsopplegg for alle elevene og et temamøte med informasjon for foresatte/foreldre. For at undersøkelsen skal ha størst mulig verdi, oppfordrer vi alle elever og foresatte til å delta. Dersom du ikke ønsker at ditt barn deltar, må det gis skriftlig beskjed til skolen. Vi ønsker å understreke at det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å la ungdommen din delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn og det vil ikke ha noen negative konsekvenser for ungdommen din hvis han / hun ikke vil delta eller senere velger å trekke seg.

På forhånd tusen takk for hjelpen.

Mvh Ingunn Stemland, folkehelsekoordinator, Koordinator barn og unge Anette Bøen Hagen og Ingelise Egelund, SLT-koordinator - Alstahaug kommune

Kort versjon av info som i tillegg kan sendes ut på mobil skole i tillegg til its learning og ranselspost:

Alstahaug kommune er i gang med et forskningsprosjekt som heter Sandnessjøenforsøket. Prosjektet skal gi bedre og mer kunnskap om alkoholvaner til ungdommen for å styrke det forebyggende kriminalitetsarbeid i kommunen. Dersom du ikke ønsker at ditt barn deltar, må det gis skriftlig beskjed til skolen. Mer info finner du på Itslearning.

FØR spørreskjemaet deles ut leses dette høyt for elevene:

Elever i 8. og 9. trinn ved Sandnessjøen Ungdomsskole deltar i et forskningsprosjekt som vi har kalt *Sandnessjøenforsøket*. Deltakelse i forsøket innebærer at dere skal besvare et spørreskjema ved to anledninger; Første gang i dag og andre gang våren 2019.

For at undersøkelsen skal ha størst mulig verdi, er det viktig at så mange som mulig deltar. Resultatene vil gi kunnskap som kan brukes i det kriminalitetsforebyggende arbeid for å legge bedre til rette for ungdom.

Det er frivillig å delta i undersøkelsen og undersøkelsen er anonym, det vil si at det ikke er mulig å finne ut hvem som har svart hva. Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn og det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Undersøkelsen foregår ved at du får utdelt et spørreskjema på papir. Når du er ferdig å besvare spørreskjemaet legger du det i konvoluttene. Når alle er ferdige vil konvoluttene samles inn.

Vi håper at så mange som mulig vil delta, slik at vi får fram best mulig kunnskap fra ungdommene

11.7 Vedlegg alkoholrapport utarbeidet til intervensjonsdag for 8. og 9. trinn

Alkoholrapport for 8. trinn ved Sandnessjøen ungdomsskole

Her er noen av svarene på spørreskjemaene klassen fylte ut i starten av mars:

Hvor mange elever på 8. trinn ved Sandnessjøen ungdomsskole har drukket alkohol?

- 86 % har svart at de aldri har drukket alkohol
- 14 % elever svarer at de har smakt alkohol noen få ganger
- Det er ingen elever på 8. trinn som svarer at de drikker alkohol *av og til* eller *oftere*.

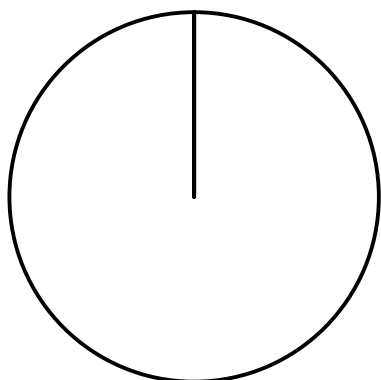
8. trinns forestillinger om andre unges alkoholbruk

- Dere tror at 3 % av vennene deres drikker alkohol.
Det faktiske tallet er at ingen elever på 8.trinn som drikker alkohol.
- Dere tror at 8 % av jevngamle ungdommer i Sandnessjøen drikker alkohol.
Det faktiske tallet er at det er ingen elever på 8 trinn som drikker alkohol.

Hva synes dere om de som drikker alkohol?

De er som regel artige og spennende å være med	Enig: 1 %	Uenig: 99 %
De virker kule	Enig: 0 %	Uenig: 100 %
De virker som de ikke har det så bra	Enig: 27 %	Uenig: 73 %
Jeg bryr meg ikke om hva de gjør	Enig: 74 %	Uenig: 26 %

Faktisk alkoholbruk

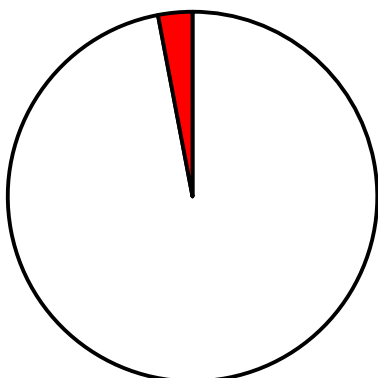

Drikker ikke alkohol Drikker alkohol

På 8.trinn her på Sandnessjøen ungdomsskole er det ingen elever som svarer at de drikker alkohol *av og til* eller *oftere*.

OBS! Det er ikke medregnet de som bare har smakt noen få ganger.

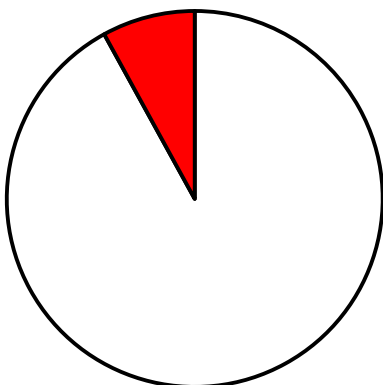
Tror om venner

Drikker ikke alkohol Drikker alkohol

På 8.trinn her på Sandnessjøen ungdomsskole tror dere at det er 3 % av vennene deres som drikker alkohol *av og til* eller *oftere*.

Tror om jevngamle

Drikker ikke alkohol Drikker alkohol

På 8.trinn her på Sandnessjøen ungdomsskole tror dere at det er 8 % av de jevngamle på trinnet som drikker alkohol.

Alkoholrapport for 9. trinn ved Sandnessjøen ungdomsskole

Her er noen av svarene på spørreskjemaene klassen fylte ut i starten av mars:

Hvor mange elever på 9. trinn ved Sandnessjøen ungdomsskole har drukket alkohol?

- 69 % har svart at de aldri har drukket alkohol
- 17 % av dere svarer at de har smakt alkohol noen få ganger
- 10 % svarer at de drikker alkohol av og til men ikke så ofte som månedlig
- 4 % svarer at de drikker alkohol 1-3 ganger om måneden.
- Det er ingen elever på 9. trinn som drikker alkohol hver uke

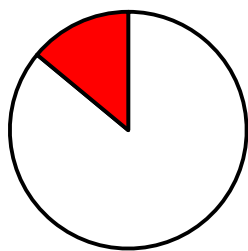
9. trinns forestillinger om andre unges alkoholbruk

- Dere tror at 17 % av vennene deres drikker alkohol.
Det faktiske tallet er at det er 14 % på 9.trinn som drikker alkohol av og til eller oftere..
- Dere tror at 27 % av jevngamle ungdommer i Sandnessjøen drikker alkohol.
Det faktiske tallet er at 14 % av elevene på 9 trinn drikker alkohol av og til eller oftere.
- Dere tror at 34 % av jevngamle i større byer (Mo i Rana) drikker alkohol.
Det faktiske tallet er at 14 % av elevene på 9.trinn på Mo drikker alkohol av og til eller oftere.

Hva synes dere om de som drikker alkohol?

De er som regel artige og spennende å være med	Enig: 10 %	Uenig: 90 %
De virker kule	Enig: 1 %	Uenig: 99 %
De virker som de ikke har det så bra	Enig: 17 %	Uenig: 83 %
Jeg bryr meg ikke om hva de gjør	Enig: 73 %	Uenig: 27 %

Faktisk alkoholbruk

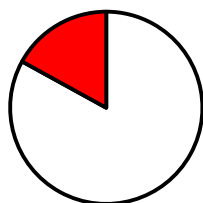

□ Drikker ikke alkohol ■ Drikker alkohol

På 9.trinn her på Sandnessjøen ungdomsskole er det 14 % av elevene som svarer at de drikker alkohol *av og til* eller *oftere*.

OBS! Det er ikke medregnet de som bare har smakt noen få ganger.

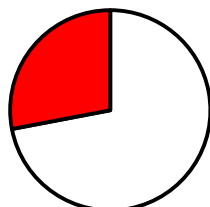
Tror om venner

□ Drikker ikke alkohol ■ Drikker alkohol

På 9.trinn her på Sandnessjøen ungdomsskole tror dere at det er 17 % av vennene deres som drikker alkohol.

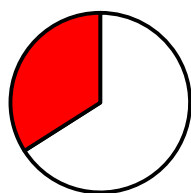
Tror om jevngamle

□ Drikker ikke alkohol ■ Drikker alkohol

På 9.trinn her på Sandnessjøen ungdomsskole tror dere at det er 28 % av de jevngamle på trinnet som drikker alkohol.

Tror om jevngamle på Mo

□ Drikker ikke alkohol ■ Drikker alkohol

På 9.trinn her på Sandnessjøen ungdomsskole tror dere at det er 34 % av de jevngamle på Mo som drikker som drikker alkohol. Det faktiske tallet er at det er 14 % av jevngamle elever på Mo som drikker alkohol.

11.8 Vedlegg manual for instruktører for intervensjonsdagen 8. og 9. trinn

Manual for forsøksdagen 8.trinn

Oppmøte torsdag 22.mars kl 08.00, 2.etg i korridoren.

På forsøksdagen skal det gjennomføres et undervisningsopplegg i hver klasse.

Undervisningsopplegget strekker seg over 3 klesstimer:

8.trinn gjennomføres før lunsj kl 8:30-10:55

9. trinn etter lunsj kl 11:25-14:00

Instruktørene som skal gjennomføre undervisningsopplegget er valgt ut med bakgrunn i at de er flinke til å lede og flinke til/vant til og komfortable med å snakke med ungdom.

Instruktørene som blir benyttet får alle samme opplæring slik at gjennomføring er mest mulig lik i hver klasse. Det er 2 instruktører pr klasse:

Instruktør 1: legger frem resultatene fra alkoholrapporten og leder undervisningsopplegget

Instruktør 2: observerer, støtter instruktør 1, holder tidsrammen og noterer underveis.

Før forsøksdagen skal begge instruktørene ha lest gjennom:

Manual for forsøksdagen for begge trinn

Instruksjon til innledning

Teori: Forsøksdagen

Resultater på powerpoint for begge trinn

Ark til gruppearbeid_alkoholrapport for begge trinn

Øv gjerne noen ganger på opplegget for deg selv slik at du føler deg trygg.

Gjennomgang av undervisningsopplegget:

Grunnlaget for undervisningsopplegget er alkoholrapporten som er utarbeidet for hvert klesstrinn.

Introduksjon (08:35-08:40, 5 minutter)

Instruktør 1 starter med å ønske velkommen til forsøksdagen og begge instruktørene introduserer seg med navn og hvor de jobber. Se instruksjon til innledning på eget ark.

Presentasjon av resultater (08:40-09:00, 20 minutter)

Presentasjon av resultatene fra trinnets besvarelser i form av alkoholrapport, stolpediagram og sektordiagram. Det er viktig at resultatene forklares nøye slik at elevene forstår tallene. Få elevene til å gjette noen tall underveis slik at man gjør elevene mer engasjerte. Det er viktig at instruktøren underveis presiserer at sosiale misforståelser er helt normalt og vanlig. Elevene får utdelt arket med alkoholrapport på ene siden og sektordiagram på andre siden før gruppearbeid.

Gruppearbeid 1 (09:00-09:15, 15 minutter)

Fordel med tall 3-4 elever i hver gruppe. Alle elever får utlevert ark med alkoholrapporten og sektordiagrammer. Oppgavetekst står på powerpoint.

Hver gruppe utarbeider en liste med punkter for hvert spørsmål.

Oppgavetekst:

Hvorfor tror noen ungdommer at det er flere ungdommer som drikker alkohol enn det som er tilfellet?

Hvorfor tror dere at slike sosiale misforståelser oppstår?

Hvilke andre områder kan man tenke seg at det kan være sosiale misforståelser?

Oppsummering av første gruppearbeid (09:15-09:25, 10 minutter)

Plenum med oppsamling av det første gruppearbeid. Elevene/gruppene presenterer ett punkt hver til alle punkter er gjennomgått. Instruktør 2 skriver ned alle punktene på en slide i powerpointen.

Aktivitetsavbrekk (09:25-09:35, 10 min)

Vis videoen Ellen met Elias på youtube og snakk litt om videoen i etterkant

<https://www.youtube.com/watch?v=FSH0MxTHXNI>

Gruppearbeid 2 (09:35-09:50, 15 minutter)

Nye grupper. Fordel med tall 3-4 elever i hver gruppe.

Oppgavetekst står på powerpoint.

Hver gruppe utarbeider en liste med punkter for hvert spørsmål.

I dette gruppearbeidet skal elevene diskutere hva som kan gjøres for å unngå at sosiale misforståelser oppstår både når det gjelder alkoholbruk og andre områder. Dette gruppearbeid

kan være vanskeligere å gjennomføre enn det første på grunn av at mange elever kan ha vanskeligheter med å forstå at det ikke er alkohol i seg selv som skal diskuteres men de sosiale misforståelser rundt andres bruk av alkohol.

Dersom elevene allikevel begynner å diskutere dette med alkoholbruk og hva som er for og imot alkohol, kan man likevel kort diskutere dette sånn at elevene ikke føler at deres ideer ikke blir tatt på alvor eller er gode nok.

Oppgavetekst:

Hva kan vi gjøre for å unngå at det oppstår sosiale misforståelser her hos oss både når det gjelder alkoholbruk og andre områder?

Oppsummering av andre gruppearbeid (09:50-10:00, 10 minutter)

Plenum med oppsamling av det andre gruppearbeid. Elevene/gruppene presenterer ett punkt hver til alle punkter er gjennomgått. Instruktør 2 skriver ned alle punktene på en slide i powerpointen.

Friminutt (10:00-10:10, 10 minutter)

Gruppearbeid 3 (10:10-10:25, 15 minutter)

Nye grupper. Fordel med tall 3-4 elever i hver gruppe.

Oppgavetekst står på powerpoint.

Hver gruppe utarbeider en liste med punkter for hvert spørsmål.

Dette gruppearbeidet skal danne grunnlag for en klassekontrakt om hvordan man kan hjelpe hverandre til å unngå sosiale misforståelser.

Oppgavetekst:

Kom med konkrete forslag til:

Hvordan skal vi unngå at sosiale misforståelser oppstår?

Hvordan skal vi unngå å bli påvirket av sosiale misforståelser?

Oppsummering av tredje gruppearbeid og utarbeidelse av klassekontrakt i plenum (10:25-10:55, 30 minutter)

Plenum med oppsamling av det tredje gruppearbeid. Elevene/gruppene presenterer ett punkt hver til alle punkter er gjennomgått. Dette plenum skal ende opp i «Avtale om hvordan man kan unngå sosiale misforståelser i klassen». Instruktør 2 skriver ned alle punktene på en slide i powerpointen.

Klassen må i felleskap bli enige om hvilke av forslagene som skal inngå i kontrakten. Kontrakten skrives ut når man er blitt enige om hvilke punkter som skal inngå i kontrakten. Den underskrives deretter av alle elevene. Dersom noen elever nekter å underskrive så lager man ikke noe nummer ut av det. Senest dagen etter får elevene med seg kontrakten hjem og ett eksemplar henges opp på klasserommet.

Etterarbeid

Instruktørene utarbeider en kort rapport der det redegjøres for forløpet, var det noe som ikke gikk som det skulle, en vurdering av klassens engasjement og innsats. Forstod elevene konseptet? Var de motivert for å gjøre noe med det?

Manual for forsøksdagen 9.trinn

Oppmøte torsdag 22.mars kl 08.00, 2.etg i korridoren.

På forsøksdagen skal det gjennomføres et undervisningsopplegg i hver klasse.
Undervisningsopplegget strekker seg over 3 klasses timer:

8.trinn gjennomføres før lunsj kl 8:30-11:00

9. trinn etter lunsj kl 11:25-14:00

Instruktørene som skal gjennomføre undervisningsopplegget er valgt ut med bakgrunn i at de er flinke til å lede og flinke til/vant til og komfortable med å snakke med ungdom.

Instruktørene som blir benyttet får alle samme opplæring slik at gjennomføring er mest mulig lik i hver klasse. Det er 2 instruktører pr klasse:

Instruktør 1: legger frem resultatene fra alkoholrapporten og leder undervisningsopplegget

Instruktør 2: observerer, støtter instruktør 1, holder tidsrammen og noterer underveis.

Før forsøksdagen skal begge instruktørene ha lest gjennom:

Manual for forsøksdagen for begge trinn

Instruksjon til innledning

Teori: Forsøksdagen

Resultater på powerpoint for begge trinn

Ark til gruppearbeid_alkoholrapport for begge trinn

Øv gjerne noen ganger på opplegget for deg selv slik at du føler deg trygg.

Vedlegg Manual for instruktører på intervensjonsdagen

Gjennomgang av undervisningsopplegget:

Grunnlaget for undervisningsopplegget er alkoholrapporten som er utarbeidet for hvert klassetrinn.

Introduksjon (11:25-11:30, 5 minutter)

Instruktør 1 starter med å ønske velkommen til forsøksdagen og begge instruktørene introduserer seg med navn og hvor de jobber. Se instruksjon til innledning på eget ark.

2Presentasjon av resultater (11:30-11:50, 20 minutter)

Presentasjon av resultatene fra trinnets besvarelser i form av alkoholrapport, stolpediagram og sektordiagram. Det er viktig at resultatene forklares nøye slik at elevene forstår tallene. Få elevene til å gjette noen tall underveis slik at man gjør elevene mer engasjerte. Det er viktig at instruktøren underveis presiserer at sosiale misforståelser er helt normalt og vanlig. Elevene får utdelt arket med alkoholrapport på ene siden og sektordiagram på andre siden før gruppearbeid.

3.Gruppearbeid 1 (11:50-12:05, 15 minutter)

Fordel med tall 3-4 elever i hver gruppe. Alle elever får utlevert ark med alkoholrapporten og sektordiagrammer. Oppgavetekst står på powerpoint.

Hver gruppe utarbeider en liste med punkter for hvert spørsmål.

Oppgavetekst:

Hvorfor tror noen ungdommer at det er flere ungdommer som drikker alkohol enn det som er tilfellet?

Hvorfor tror dere at slike sosiale misforståelser oppstår?

Hvilke andre områder kan man tenke seg at det kan være sosiale misforståelser?

4.Oppsummering av første gruppearbeid (12:05-12:15, 10 minutter)

Plenum med oppsamling av det første gruppearbeid. Elevene/gruppene presenterer ett punkt hver til alle punkter er gjennomgått. Instruktør 2 skriver ned alle punktene på en slide i powerpointen.

5.Aktivitetsavbrekk (12:15-12:25, 10 min)

Vis videoen Ellen met Elias på youtube og snakk litt om videoen i etterkant

<https://www.youtube.com/watch?v=FSH0MxTHXNI>

6. Gruppearbeid 2 (12:25-12:40, 15 minutter)

Nye grupper. Fordel med tall 3-4 elever i hver gruppe.

Oppgavetekst står på powerpoint.

Hver gruppe utarbeider en liste med punkter for hvert spørsmål.

I dette gruppearbeidet skal elevene diskutere hva som kan gjøres for å unngå at sosiale misforståelser oppstår både når det gjelder alkoholbruk og andre områder. Dette gruppearbeid kan være vanskeligere å gjennomføre enn det første på grunn av at mange elever kan ha vanskeligheter med å forstå at det ikke er alkohol i seg selv som skal diskuteres men de sosiale misforståelser rundt andres bruk av alkohol.

Dersom elevene allikevel begynner å diskutere dette med alkoholbruk og hva som er for og imot alkohol, kan man likevel kort diskutere dette sånn at elevene ikke føler at deres ideer ikke blir tatt på alvor eller er gode nok.

Oppgavetekst:

Hva kan vi gjøre for å unngå at det oppstår sosiale misforståelser her hos oss både når det gjelder alkoholbruk og andre områder?

7. Oppsummering av andre gruppearbeid (12:40-12:55, 15 minutter)

Plenum med oppsamling av det andre gruppearbeid. Elevene/gruppene presenterer ett punkt hver til alle punkter er gjennomgått. Instruktør 2 skriver ned alle punktene på en slide i powerpointen.

8. Friminutt (12:55-13:15, 20 minutter)

9. Gruppearbeid 3 (13:15-13:30, 15 minutter)

Nye grupper. Fordel med tall 3-4 elever i hver gruppe.

Oppgavetekst står på powerpoint.

Hver gruppe utarbeider en liste med punkter for hvert spørsmål.

Dette gruppearbeidet skal danne grunnlag for en klassekontrakt om hvordan man kan hjelpe hverandre til å unngå sosiale misforståelser.

Oppgavetekst:

Kom med konkrete forslag til:

Hvordan skal vi unngå at sosiale misforståelser oppstår?

Hvordan skal vi unngå å bli påvirket av sosiale misforståelser?

10. Oppsummering av tredje gruppearbeid og utarbeidelse av klassekontrakt i plenum (13:30-14:00, 30 minutter)

Plenum med oppsamling av det tredje gruppearbeid. Elevene/gruppene presenterer ett punkt hver til alle punkter er gjennomgått. Dette plenum skal ende opp i «*Avtale om hvordan man kan unngå sosiale misforståelser i klassen*». Instruktør 2 skriver ned alle punktene på en slide i powerpointen.

Klassen må i felleskap bli enige om hvilke av forslagene som skal inngå i kontrakten. Kontrakten skrives ut når man er blitt enige om hvilke punkter som skal inngå i kontrakten. Den underskrives deretter av alle elevene. Dersom noen elever nekter å underskrive så lager man ikke noe nummer ut av det. Senest dagen etter får elevene med seg kontrakten hjem og ett eksemplar henges opp på klasserommet.

11. Etterarbeid

Instruktørene utarbeider en kort rapport der det redegjøres for forløpet, var det noe som ikke gikk som det skulle, en vurdering av klassens engasjement og innsats. Forstod elevene konseptet? Var de motivert for å gjøre noe med det?

11.9 Vedlegg . Procentsats benyttet til beregning av gjennomsnitt samt eksempel på utregningsmetode

Beregning av procenter

Ingen	=	0 prosent
Noen få	=	5 prosent
En del	=	25 prosent
Ca. halvdelen	=	50 prosent
De fleste	=	75 prosent
Nesten alle	=	95 prosent

Regneeksempel

Utregningen: Er ganske enkel: Hver svarkategori tildeles et prosenttal, og heretter legges alle besvarelsenes prosenttal sammen, og der gjøres et gjennomsnitt.

- 2 har svart Ingen, tæller de $0+0=0$
- 0 har svart Noen få – teller $0=0$
- 3 har svart en del: $25+25+25=75$
- 5 har svart ca halvdelen: $50+50+50+50+50=250$
- 1 har svart de fleste: $75=75$
- 2 har svart nesten alle: $95+95=190$
- Den samlede score er dermed $0+0+75+250+75+190=590$
- 13 elever har deltatt i undersøkelsen, og deres gjennomsnittlige gjett er dermed $590/13=45$ procent.

12.0 Vedlegg. Godkjenning NSD

NSD sin vurdering

Skriv ut

Prosjektittel

Kriminalpreventiv innsats

Referansenummer

695203

Registrert

08.02.2019 av Anette Bøen Hagen - anette.b.hagen@student.nord.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Nord universitet / Fakultet for biovitenskap og akvakultur / Akvakultur

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Øystein Henriksen, oystein.henriksen@nord.no, tlf: 75517322

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Anette Bøen Hagen, anette.boen.hagen@alstahaug.kommune.no, tlf: 90476476

Prosjektperiode

01.02.2018 - 01.05.2019

Status

23.08.2019 - Avsluttet

Vurdering (1)

19.03.2019 - Vurdert anonym

Det er vår vurdering at det ikke skal behandles direkte eller indirekte opplysninger som kan identifisere enkeltpersoner i dette prosjektet, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 19.03.2019 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Prosjektet trenger derfor ikke en vurdering fra NSD. **HVA MÅ DU GJØRE DERSOM DU LIKEVEL SKAL BEHANDLE PERSONOPPLYSNINGER?** Dersom prosjektopplegget endres og det likevel blir aktuelt å behandle personopplysninger må du melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Vent på svar før du setter i gang med behandlingen av personopplysninger. **VI AVSLUTTER OPPFØLGING AV PROSJEKTET** Siden prosjektet ikke behandler personopplysninger avslutter vi all videre oppfølging. Lykke til med prosjektet! Kontaktperson hos NSD: Bleinda Gloppen Helle Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

12.1 Vedlegg; Klassekontrakter utarbeidet av elevene på intervensjonsdagen

Kontrakter som ble utarbeidet er lagt ved uten signaturer for å beskytte identitet til elever

Klassekontrakt 8AB

- Ta egne valg.
- Ikke spre dårlige rykter.
- Ikke tro før du vet.
- Klare å si nei, bryt opp i gruppepress.
- Ta opp ryktet/antagelsen med den personen det gjelder.
- Ikke vis deg frem.

Klassekontrakt 8 CD

Avtale om hvordan man kan unngå sosiale misforståelser i klassen:

- Ikke tro på rykter eller spre rykter
- Ikke begynn med røyk eller snus
- Tenk konsekvenser av egne valg
- Vær ærlig – ikke skryt over noe du ikke har gjort
- Det er lov å være annerledes
- Tørr å si nei

Klassekontrakt – Beste 8EF

- Snakke fint om andre, bak ryggen.
- Ikke spre rykter.
- Ta egne valg.
- Være snille med hverandre.
- Tenk over dine handlinger.
- It's all about respect.
- Ikke dømme andre.
- Mot til å si nei.
- Vær positiv.
- Ikke gjør som alle andre.
- Seksuell trakassering er forbudt.
- Ikke slå, spark, klyp eller bit.
- Være kritisk til rykter, og snakke med den aktuelle personen for å bekrefte/avkrefte.
- Respekter at andre kan være annerledes.
- Gjør mot andre, som du vil at andre skal gjøre mot deg.

Klassekontrakt 8 GH

Avtale om hvordan man kan unngå sosiale misforståelser i klassen

1. Unngå å skryte eller å lyve.
2. Prat med hverandre om man er usikker, ikke bare anta det du tror.
3. Vær tydelig med hverandre, forsøk å unngå bruk av ironi og sarkasme.
4. Ikke si ting om andre du ikke er sikker på og ikke spre rykter.
5. Vi må tørre å spørre.
6. Vær ærlig.

Klassekontrakt 9 AB

Avtale om hvordan man kan unngå sosiale misforståelser i klassen:

- Kritisk til rykter.
- Stå for det man selv føler.
- Snakk åpent sammen.
- Ta egne avgjørelser, unngå gruppepress.
- Gjør mot andre det du vil at de skal gjøre mot deg.
- Prøve og la vær og gjør dumme ting, så blir det mindre å sladre om.
- Klassen skal ikke snuse og/eller røyke i løpet av ungdomsskoletiden.

KLASSEKONTRAKT 9 CD

Avtale om hvordan man kan unngå sosiale misforståelser i klassen

- Vær ærlig
- Ikke spre negative rykter
- Sjekk sannhet/ spør personen
- Aksepter hverandre og deg selv
- Respektere hverandre
- Snakk med hverandre
- Respekter andres avgjørelser og meninger
- Ha mot til å si nei
- Ha mot til å si i fra
- Vær deg selv
- Ikke snakk om ting du ikke vet sikkert
- Skal være fiink til å avklare forventninger ovenfor seg selv og andre
- Hjelp hverandre

Klassekontrakt 9 EF

Avtale om hvordan man kan unngå sosiale misforståelser i klassen

1. Pass på deg selv.
2. Respekter hverandre.
3. Vi må tørre å spørre, og tørre å få svar.
 4. Vær ærlig.
 5. Ikke døm andre.
 6. Ta ting med en klype salt.
7. Vær åpen for andres meninger og synspunkt.

12.2 Vedlegg; Beruselse

Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse * Beruset sidste 6 måneder? * Identifikasjon af område Crosstabulation

Identifikasjon af område				Total
Sandnessjoen	Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse	Før-undersøkelse	Count	158
			% within Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse	100.0%
	Etter-undersøkelse 1 år	Count	147	
		% within Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse	100.0%	
	Total		Count	305
			% within Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse	100.0%
Fauske	Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse	Før-undersøkelse	Count	166
			% within Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse	100.0%
	Etter-undersøkelse 1 år	Count	143	
		% within Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse	100.0%	
	Total		Count	309
			% within Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse	100.0%
Total	Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse	Før-undersøkelse	Count	324
			% within Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse	100.0%
	Etter-undersøkelse 1 år	Count	290	
		% within Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse	100.0%	
	Total		Count	614
			% within Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse	100.0%

```

RECODE BERUSELSE (1 thru 2=1) (3 thru 5=2) (ELSE=SYSMIS) INTO BERUSETOPFTE
EXECUTE.
CROSSTABS

```

Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse * Beruset to gange eller flere? * Identifikasjon af område Crosstabulation

Identifikasjon af område				Beruset to ...
				Ja
Sandnessjoen	Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse	Før-undersøkelse	Count	8
			% within Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse	5.1%
		Etter-undersøkelse 1 år	Count	12
			% within Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse	8.2%
	Total		Count	20
			% within Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse	6.6%
Fauske	Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse	Før-undersøkelse	Count	7
			% within Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse	4.2%
		Etter-undersøkelse 1 år	Count	18
			% within Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse	12.6%
	Total		Count	25
			% within Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse	8.1%
Total	Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse	Før-undersøkelse	Count	15
			% within Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse	4.6%
		Etter-undersøkelse 1 år	Count	30
			% within Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse	10.3%

12.3 Vedlegg. Kjikvadrattest beruselse

Chi-Square Tests

Identifikasjon af område		Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Sandnessjoen	Pearson Chi-Square	1.194 ^c	1	.274	
	Continuity Correction ^b	.742	1	.389	
	Likelihood Ratio	1.198	1	.274	
	Fisher's Exact Test				.358
	Linear-by-Linear Association	1.190	1	.275	
	N of Valid Cases	305			
Fauske	Pearson Chi-Square	7.239 ^d	1	.007	
	Continuity Correction ^b	6.157	1	.013	
	Likelihood Ratio	7.378	1	.007	
	Fisher's Exact Test				.011
	Linear-by-Linear Association	7.215	1	.007	
	N of Valid Cases	309			
Total	Pearson Chi-Square	7.380 ^a	1	.007	
	Continuity Correction ^b	6.542	1	.011	
	Likelihood Ratio	7.438	1	.008	
	Fisher's Exact Test				.008
	Linear-by-Linear Association	7.348	1	.007	
	N of Valid Cases	614			

12.4 Vedlegg, Signifikanstest på holdningsspørsmål; de er som regel spennende å være med

"De er som regel artige og spennende å være med" * Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse * Identifikasjon av område Crosstabulation

Identifikasjon av område			Total
	Har ikke afkrydset noen av holdningsspørsmålene	Count	5
		% within Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse	0.7%
Total		Count	756
		% within Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse	100.0%

Chi-Square Tests

Identifikasjon av område		Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Sandnessjoen	Pearson Chi-Square	2.030 ^b	4	.730
	Likelihood Ratio	2.285	4	.684
	Linear-by-Linear Association	.018	1	.894
	N of Valid Cases	447		
Fauske	Pearson Chi-Square	7.667 ^c	2	.022
	Likelihood Ratio	9.205	2	.010
	Linear-by-Linear Association	6.719	1	.010
	N of Valid Cases	309		
Total	Pearson Chi-Square	10.174 ^a	4	.038
	Likelihood Ratio	11.951	4	.018
	Linear-by-Linear Association	4.455	1	.035
	N of Valid Cases	756		

a. 3 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,94.

b. 3 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,32.

c. 2 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,85.

12.5 Vedlegg, Signifikanstest for holdningsspørsmål «de virker kule»

"De virker kule" * Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse¹
 Identifikasjon af område² Crosstabulation

Chi-Square Tests

Identifikasjon af område		Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Sandnessjoen	Pearson Chi-Square	4.002 ^b	4	.408
	Likelihood Ratio	4.284	4	.389
	Linear-by-Linear Association	3.179	1	.075
	N of Valid Cases	447		
Fauske	Pearson Chi-Square	6.103 ^c	2	.047
	Likelihood Ratio	7.708	2	.021
	Linear-by-Linear Association	5.778	1	.018
	N of Valid Cases	309		
Total	Pearson Chi-Square	11.908 ^a	4	.018
	Likelihood Ratio	13.828	4	.009
	Linear-by-Linear Association	9.817	1	.002
	N of Valid Cases	756		

a. 4 cells (44,4%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,94.

b. 6 cells (66,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,32.

c. 4 cells (66,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,85.

```

CROSSTABS
  /TABLES=HOLDNINGC BY TYPE BY OMRADE
  /FORMAT=AVALUE TABLES
  /STATISTICS=CHISQ
  /CELLS=COUNT COLUMN
  /COUNT ROUND CELL.
  
```

Crosstabs

12.6 Vedlegg. Signifikanstest for holdningsspørsmål «de virker som de ikke har det så bra»

"De virker som de ikke har det så bra" * Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse * Identifikasjon af område Crosstabulation

Chi-Square Tests

Identifikasjon af område		Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Sandnessjoen	Pearson Chi-Square	5.998 ^b	4	.199
	Likelihood Ratio	6.423	4	.170
	Linear-by-Linear Association	2.856	1	.091
	N of Valid Cases	447		
Fauske	Pearson Chi-Square	10.416 ^c	2	.005
	Likelihood Ratio	12.040	2	.002
	Linear-by-Linear Association	3.677	1	.055
	N of Valid Cases	309		
Total	Pearson Chi-Square	17.413 ^a	4	.002
	Likelihood Ratio	19.349	4	.001
	Linear-by-Linear Association	6.897	1	.009
	N of Valid Cases	756		

a. 3 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,94.

b. 3 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,32.

c. 2 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,85.

```

CROSSTABS
  /TABLES=HOLDNINGD BY TYPE BY OMRAADE
  /FORMAT=AVALUE TABLES
  /STATISTICS=CHISQ
  /CELLS=COUNT COLUMN
  /COUNT ROUND CELL.

```

Crosstabs

12.7 Vedlegg. Signifikanstest på holdningsspørsmål «de er ikke kule»

"De er ikke kule" * Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse *
Identifikasjon af område Crosstabulation

Chi-Square Tests

Identifikasjon af område		Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Sandnessjoen	Pearson Chi-Square	9.875 ^b	4	.043
	Likelihood Ratio	10.024	4	.040
	Linear-by-Linear Association	8.312	1	.012
	N of Valid Cases	447		
Fauske	Pearson Chi-Square	17.183 ^c	2	.000
	Likelihood Ratio	19.015	2	.000
	Linear-by-Linear Association	8.812	1	.003
	N of Valid Cases	309		
Total	Pearson Chi-Square	27.481 ^a	4	.000
	Likelihood Ratio	29.381	4	.000
	Linear-by-Linear Association	14.822	1	.000
	N of Valid Cases	756		

a. 3 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,94.

b. 3 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,32.

c. 2 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,85.

12.8 Vedlegg. En oversikt over grunnlaget for signifikanstesting og bakgrunnsdata for egen tabell

Case Processing Summary

	Cases					
	Included		Excluded		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Hvor mange venner? * Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse * Identifikasjon af område	755	99.9%	1	0.1%	756	100.0%
Hvor mange jævnaldrende her? * Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse * Identifikasjon af område	754	99.7%	2	0.3%	756	100.0%
Hvor mange jævnaldrende der? * Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse * Identifikasjon af område	750	99.2%	6	0.8%	756	100.0%
Hvor mange videregående her? * Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse * Identifikasjon af område	753	99.8%	3	0.4%	756	100.0%
Hvor mange videregående der? * Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse * Identifikasjon af område	749	99.1%	7	0.9%	756	100.0%

Report

Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse	Identifikasjon af område		Hvor mange venner?	Hvor mange jævnaldrende her?
Før-undersøkelse	Sandnessjoen	Mean	9.1720	16.1146
		N	157	157
		Std. Deviation	19.92652	19.22037
	Fauske	Mean	8.7952	16.6867
		N	166	166
		Std. Deviation	18.73403	18.80969
	Total	Mean	8.9783	16.4087
		N	323	323
		Std. Deviation	19.29365	18.98300
Etter-undersøkelse 6 uker	Sandnessjoen	Mean	8.6972	12.8873
		N	142	142
		Std. Deviation	19.58505	17.57783
	Total	Mean	8.6972	12.8873
		N	142	142
		Std. Deviation	19.58505	17.57783
Etter-undersøkelse 1 år	Sandnessjoen	Mean	12.8571	20.2721
		N	147	147
		Std. Deviation	21.83374	20.61372
	Fauske	Mean	24.5105	30.3169
		N	143	142
		Std. Deviation	30.96064	26.27740
	Total	Mean	18.6034	25.2076
		N	290	289
		Std. Deviation	27.31081	24.05777
Total	Sandnessjoen	Mean	10.2354	16.4574
		N	446	446
		Std. Deviation	20.50762	19.38392
	Fauske	Mean	16.0680	22.9708
		N	309	308
		Std. Deviation	26.29735	23.52881
	Total	Mean	12.6225	19.1180
		N	755	754
		Std. Deviation	23.21499	21.40138

Report

Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse	Identifikasjon af område		Hvor mange jevnaldrende der?	Hvor mange videregående her?
Før-undersøkelse	Sandnessjoen	Mean	23.9103	38.2803
		N	156	157
		Std. Deviation	22.51376	29.18615
	Fauske	Mean	26.3720	42.9394
		N	164	165
		Std. Deviation	22.25291	30.02026
	Total	Mean	25.1719	40.6677
		N	320	322
		Std. Deviation	22.37929	29.66224
Etter-undersøkelse 6 uker	Sandnessjoen	Mean	19.8592	39.0493
		N	142	142
		Std. Deviation	20.00836	29.40867
	Total	Mean	19.8592	39.0493
		N	142	142
		Std. Deviation	20.00836	29.40867
Etter-undersøkelse 1 år	Sandnessjoen	Mean	30.7143	46.5986
		N	147	147
		Std. Deviation	24.75220	29.45851
	Fauske	Mean	38.3688	52.9930
		N	141	142
		Std. Deviation	25.68696	28.80640
	Total	Mean	34.4618	49.7405
		N	288	289
		Std. Deviation	25.46033	29.26504
Total	Sandnessjoen	Mean	24.8652	41.2668
		N	445	446
		Std. Deviation	22.91740	29.52086
	Fauske	Mean	31.9180	47.5896
		N	305	307
		Std. Deviation	24.60229	29.84252
	Total	Mean	27.7333	43.8446
		N	750	753
		Std. Deviation	23.85416	29.79529

Report

Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse	Identifikasjon af område		Hvor mange videregående der?	
Før-undersøkelse	Sandnessjoen	Mean	45.0000	
		N	158	
		Std. Deviation	29.49029	
	Fauske	Mean	46.5951	
		N	163	
		Std. Deviation	29.14791	
	Total	Mean	45.8150	
		N	319	
		Std. Deviation	29.28058	
Etter-undersøkelse 6 uker	Sandnessjoen	Mean	43.6620	
		N	142	
		Std. Deviation	28.90998	
	Total	Mean	43.6620	
		N	142	
Etter-undersøkelse 1 år	Sandnessjoen	Mean	50.3741	
		N	147	
		Std. Deviation	29.12590	
	Fauske	Mean	55.2837	
		N	141	
		Std. Deviation	28.77110	
	Total	Mean	52.7778	
		N	288	
		Std. Deviation	29.00665	
	Total	Sandnessjoen	Mean	46.3483
			N	445
			Std. Deviation	29.26237
		Fauske	Mean	50.6250
N			304	
Std. Deviation			29.24976	
Total		Mean	48.0841	
		N	749	
		Std. Deviation	29.31312	

12.9 Vedlegg; Signifikanstest – antakelser om venner

Flertallet af venner? * Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse * Identifikasjon af område

Chi-Square Tests

Identifikasjon af område		Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Sandnessjoen	Pearson Chi-Square	1.730 ^b	2	.421	
	Likelihood Ratio	1.674	2	.433	
	Linear-by-Linear Association	1.040	1	.308	
	N of Valid Cases	446			
Fauske	Pearson Chi-Square	26.650 ^c	1	.000	
	Continuity Correction ^d	25.035	1	.000	
	Likelihood Ratio	27.924	1	.000	
	Fisher's Exact Test				.000
	Linear-by-Linear Association	26.564	1	.000	
	N of Valid Cases	309			
Total	Pearson Chi-Square	26.743 ^a	2	.000	
	Likelihood Ratio	25.929	2	.000	
	Linear-by-Linear Association	22.575	1	.000	
	N of Valid Cases	755			

Chi-Square Tests

Identifikasjon af område		Exact Sig. (1-sided)
Sandnessjoen	Pearson Chi-Square	
	Likelihood Ratio	
	Linear-by-Linear Association	
	N of Valid Cases	
Fauske	Pearson Chi-Square	
	Continuity Correction ^d	
	Likelihood Ratio	
	Fisher's Exact Test	.000
	Linear-by-Linear Association	
	N of Valid Cases	
Total	Pearson Chi-Square	
	Likelihood Ratio	
	Linear-by-Linear Association	
	N of Valid Cases	

Flertal blandt jævnaldrende her? * Tidspunkt for gennemførelse af spørreundersøgelse * Identifikation af område

Chi-Square Tests

Identifikation af område		Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Sandnessjoen	Pearson Chi-Square	2.772 ^b	2	.250	
	Likelihood Ratio	2.884	2	.237	
	Linear-by-Linear Association	.328	1	.568	
	N of Valid Cases	448			
Fauske	Pearson Chi-Square	20.818 ^c	1	.000	
	Continuity Correction ^d	19.592	1	.000	
	Likelihood Ratio	21.101	1	.000	
	Fisher's Exact Test				.000
	Linear-by-Linear Association	20.750	1	.000	
	N of Valid Cases	308			
Total	Pearson Chi-Square	25.570 ^a	2	.000	
	Likelihood Ratio	25.734	2	.000	
	Linear-by-Linear Association	15.598	1	.000	
	N of Valid Cases	754			

Chi-Square Tests

Identifikation af område		Exact Sig. (1-sided)
Sandnessjoen	Pearson Chi-Square	
	Likelihood Ratio	
	Linear-by-Linear Association	
	N of Valid Cases	
Fauske	Pearson Chi-Square	
	Continuity Correction ^d	
	Likelihood Ratio	
	Fisher's Exact Test	.000
	Linear-by-Linear Association	
	N of Valid Cases	
Total	Pearson Chi-Square	
	Likelihood Ratio	
	Linear-by-Linear	

Flertal af jævnaldrende der? * Tidspunkt for gennemføring av spørre undersøkelse * Identifikation af område

Chi-Square Tests

Identifikation af område		Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Sandnessjoen	Pearson Chi-Square	14.297 ^b	2	.001	
	Likelihood Ratio	14.492	2	.001	
	Linear-by-Linear Association	4.649	1	.031	
	N of Valid Cases	445			
Fauske	Pearson Chi-Square	20.000 ^c	1	.000	
	Continuity Correction ^d	18.919	1	.000	
	Likelihood Ratio	20.154	1	.000	
	Fisher's Exact Test				.000
	Linear-by-Linear Association	19.935	1	.000	
	N of Valid Cases	305			
Total	Pearson Chi-Square	41.292 ^a	2	.000	
	Likelihood Ratio	42.354	2	.000	
	Linear-by-Linear Association	22.140	1	.000	
	N of Valid Cases	750			

Chi-Square Tests

Identifikation af område		Exact Sig. (1-sided)
Sandnessjoen	Pearson Chi-Square	
	Likelihood Ratio	
	Linear-by-Linear Association	
	N of Valid Cases	
Fauske	Pearson Chi-Square	
	Continuity Correction ^d	
	Likelihood Ratio	
	Fisher's Exact Test	.000
	Linear-by-Linear Association	
	N of Valid Cases	
Total	Pearson Chi-Square	
	Likelihood Ratio	
	Linear-by-Linear Association	
	N of Valid Cases	

Flertal blandt videregående her? * Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse * Identifikasjon af område

Chi-Square Tests

Identifikasjon af område		Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Sandnessjoen	Pearson Chi-Square	5.959 ^b	2	.051	
	Likelihood Ratio	5.957	2	.051	
	Linear-by-Linear Association	3.210	1	.073	
	N of Valid Cases	446			
Fauske	Pearson Chi-Square	4.474 ^c	1	.034	
	Continuity Correction ^d	3.997	1	.046	
	Likelihood Ratio	4.495	1	.034	
	Fisher's Exact Test				.038
	Linear-by-Linear Association	4.459	1	.035	
	N of Valid Cases	307			
Total	Pearson Chi-Square	15.024 ^a	2	.001	
	Likelihood Ratio	15.108	2	.001	
	Linear-by-Linear Association	7.007	1	.008	
	N of Valid Cases	753			

Chi-Square Tests

Identifikasjon af område		Exact Sig. (1-sided)
Sandnessjoen	Pearson Chi-Square	
	Likelihood Ratio	
	Linear-by-Linear Association	
	N of Valid Cases	
Fauske	Pearson Chi-Square	
	Continuity Correction ^d	
	Likelihood Ratio	
	Fisher's Exact Test	.023
	Linear-by-Linear Association	
	N of Valid Cases	
Total	Pearson Chi-Square	
	Likelihood Ratio	
	Linear-by-Linear	

Flertal blandt videregående der? * Tidspunkt for gjennomføring av spørreundersøkelse * Identifikasjon af område

Chi-Square Tests

Identifikasjon af område		Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Sandnessjoen	Pearson Chi-Square	4.197 ^b	2	.123	
	Likelihood Ratio	4.210	2	.122	
	Linear-by-Linear Association	1.263	1	.261	
	N of Valid Cases	445			
Fauske	Pearson Chi-Square	3.413 ^c	1	.065	
	Continuity Correction ^d	2.989	1	.084	
	Likelihood Ratio	3.429	1	.064	
	Fisher's Exact Test				.076
	Linear-by-Linear Association	3.401	1	.065	
	N of Valid Cases	304			
Total	Pearson Chi-Square	10.619 ^a	2	.005	
	Likelihood Ratio	10.639	2	.005	
	Linear-by-Linear Association	4.045	1	.044	
	N of Valid Cases	749			

Chi-Square Tests

Identifikasjon af område		Exact Sig. (1-sided)
Sandnessjoen	Pearson Chi-Square	
	Likelihood Ratio	
	Linear-by-Linear Association	
	N of Valid Cases	
Fauske	Pearson Chi-Square	
	Continuity Correction ^d	
	Likelihood Ratio	
	Fisher's Exact Test	.042
	Linear-by-Linear Association	
	N of Valid Cases	
Total	Pearson Chi-Square	
	Likelihood Ratio	
	Linear-by-Linear Association	
	N of Valid Cases	

13.0 Vedlegg, Oppstilling over signifikans

Vedlegg; oversikt over signifikanstesting

VARIABEL	SANDNESSJØEN		FAUSKE	
	Før	Etter 1 år	Før	Etter 1 år
Rød = Ikke signifikant Grønn = Signifikant * p < 0,05 **p < 0,01 *** p < 0,001				
Venner her	9 %	13 %	9 % ***	25 % ***
Jevnaldrende her	16 %	20 %	17 % ***	30 % ***
Jevnaldrende der	24 % *	31 % *	26 % ***	38 % ***
Videregående her	38 % *	47 % *	43 % **	53 % **
Videregående der	45 %	50 %	47 % **	55 % **
Flertall Venner	7 %	10 %	5 % ***	27 % ***
Flertallet Jevnaldrende her	11 %	13 %	13 % ***	35 % ***
Flertallet Jevnaldrende der	18 % **	28 % **	21 % ***	45 % ***
Flertallet Videregående her	43 %	54 %	52 % *	64 % *
Flertallet Videregående der	53 %	59 %	57 %	67 %
Beruset 2 x eller flere ja	5 %	8 %	4 % *	13 % *
Artige og spennende å være med	5 %	4 %	7 % *	15 % *

De virker kule	0 %	3 %	1 % *	4 % *
Virker som de ikke har det så bra	23 %	14 %	31 % *	19 % *
De er ikke kule	36 % *	22 % *	36 % ***	18 % ***